ARGEȘ

Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă
■ Anul XIX (LIV) ■ Nr. 10 (448) ■ Octombrie 2019 ■ 4 lei ■

Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului Pitești
Centrul Cultural Pitești

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

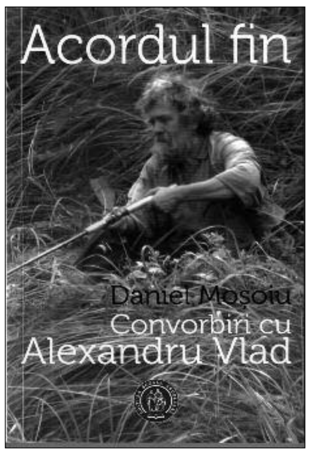

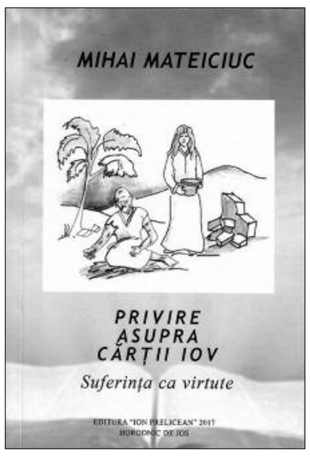
GEORGES DE LA TOUR - Maria Magdalena veghind (Muzeul de Artă Metropolitan New York)

Revistă culturală finanțată cu sprijinul Ministerului Culturii și Identității Naționale

Carte nouă

■ **Octavian Doclin – *Şi punct. Şi de la capăt*** (Gordian, Timişoara, 2019)

De când nu mai are industrie grea, de când nu mai face locomotive şi nu mai e oraş siderurgic, Reşiţa e supranumită *oraşul cu poeţi*. Nu mai e, poate, la fel de prosper, dar mai visător este sigur oraşul de pe Bârzava. Sunt cu adevărat poeţi mulţi acolo şi aş da numeroase nume aici dacă nu mi-ar fi teamă că aş omite pe unii şi aş răni cunoscutele orgolii literare. Nu rănesc însă niciun orgoliu spunând că poetul boem prin excelenţă al Reşiţei e Octavian Doclin, care e şi redactor-şef al revistei *Reflex* şi organizatorul unui colocviu naţional în fiecare an, cu invitaţi de marcă din ţară şi străinătate.

Recent, el a publicat un nou volum: *Şi punct. Şi de la capăt* (Gordian, Timişoara, 2019), cu o prefaţă de Marian Odangiu. Doclin are câteva motive poetice pe care le exploatează la sânge: grădina, pârga, poemul/poema, dar mai ales subterana, ba Subterana, cu S mare, locul unde se scufundă poetul din când în când, unde vizează în transă şi de unde se ridică pentru a ne dezvălui revelaţiile sau, mai curând, pentru a ne face curioşi, nedezvăluind până la capăt misterele subteranei: „El ştia cine este/de aceea acum/scrie/ne-mărturisind”. El aşterne poeme despre poeme, arte poetice de la prima la ultima pagină, ca-n acest *Poem minim*: „Nimic nu poate/fi identic în acest poem/denumit atât de fals minim/nimic nu se aseamănă/nici măcar drumurile/unele cu altele/în mersul şi descrierea lor/spre Subterană”. Să mai cităm un poem artă poetică şi parabolă în acelaşi timp, poem în doar şapte cuvinte: „...în Grădină/mâna Grădinarului/cum o ghilotină”.

Doclin nu scrie neapărat poeme antologice, dar – paradoxal - o antologie cu poemele sale reprezentative ar da seamă despre obsesiile sale lirice care legitimează un poet important nu doar al generaţiei poetice 80, dar chiar un poet contemporan de seamă.

■ **Cornel Nistea - *Iar nimic în cutia poştală*** (Editura Şcoala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2019)

Ardelean din Munţii Apuseni, trăind la Alba Iulia, bonomul Cornel Nistea este un prozator robust, atent la detalii, deprins să despice firu-n patru, constructor temeinic în romane, dar suplu şi concis în proza scurtă. Cel mai recent volum al său de schiţe, nuvele, povestiri este *Iar nimic în cutia poştală* (Editura Şcoala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2019).

Cornel Nistea are ştiinţa unui Hemingway, să zicem, ştiinţa de a ajunge la simplitatea extremă, la polul opus de ermetismul literar pe care-l combătea, de pildă, I. D. Sîrbu cu următoarea idee: „Mie îmi plac nucile. Dar îmi plac nucile pe care le pot sparge singur în palme. Nu apelez la un ciocan sau la un cleşte specialist, mi se pare o recurgere la un ajutor artificios şi fals...” „Nucile” epice ale lui Nistea pot fi sparte cu mâna, iar miezul lor este savuros. Povestirile acestea – majoritatea narate la persoana întâi – sunt realiste, unele poate chiar şi reale, sunt bucăţi rupte din cotidian, cu întâmplări mai deloc spectaculoase. Dar, în fundal, spre finalul fiecărei proze, cititorul descoperă drama personajelor, trăirea lor profundă. Dincolo de seninătatea naratorului şi însoţitorilor acestuia, dincolo de umanitatea lor, sesizăm o tristeţe esenţială care nu poate fi desprinsă de viaţa de zi cu zi.

Prozatorul îşi localizează şi datează meticulos fiecare povestire, precum Ivan Bunin odinioară, de unde înţelegem că nu toate prozele au fost scrise dintr-o suflare, ci unele au avut nevoie de luni întregi. Şi, pentru că a venit vorba de Bunin, primul prozator rus laureat Nobel, găsim în volumul acesta al lui Cornel Nistea o povestire de dragoste – cu titlul voit tern *Asta e, aşa-i viaţa...* – care aminteşte de nuvelistul rus. O povestire de-o simplitate extremă, dar în final descoperim complexitatea situaţiei, a unui triunghi amoros cu un sfârşit dramatic.

Într-o vreme în care romanul pare a face legea în literatura română (de pildă, premiul anual de proză al Uniunii Scriitorilor se acordă aproape numai romanelor), Cornel Nistea – prin acest volum – relevă viabilitatea în continuare a prozei scurte.

■ **Daniel Moşoiu – *Acordul fin. Convorbiri cu Alexandru Vlad*** (Editura Şcoala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2019)

Alexandru Vlad a fost un excelent prozator al Generaţiei 80, trăitor la Cluj dar şi la ţară prin judeţ, chiar în ultimii ani de viaţă retrăgându-se într-un sat. Omul avea cultură umanistă prodigioasă, era un minunat conviv, era om de dialog interesant, dialog cultural şi nu numai, un povestaş savuros nu doar în scris, dar şi oral. Toate aceste trăsături ale lui Alexandru Vlad le regăsim în volumul lui Daniel Moşoiu – *Acordul fin. Convorbiri cu Alexandru Vlad* (Editura Şcoala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2019) cu un cuvânt înainte de Al. Cistelecan şi un epilog de Ion Mureşan.. Daniel Moşoiu, el însuşi prozator, este realizator de emisiuni la Radio Cluj unde l-a invitat de mai multe ori pe Alexandru Vlad purtând dialogurile strânse acum în cartea aceasta.

Găsim din loc în loc expusă arta epică a prozatorului: „Niciodată nu trebuie să se observe cât de greu ai scris textele. Cititorul citeşte cu gândul, nu cu gramatica, nu cu regulile, nu cu inteligenţa. Dacă tu reuşeşti să te laşi citit cu gândul lui, ai ajuns deja foarte aproape de inima lui”. Sau: „Nu poţi să te baţi cu Cehov sau cu Conrad în stilistică. Dar în sinceritate poţi să încerci. Ei m-au învăţat că sinceritatea este una din cele mai mari mize ale stilului”. Dar, prozatorul ne dezvăluie şi tristeţea bibliotecii proprii, tristeţe pe care o trăim din ce în ce mai acut: „Mă întristează biblioteca... Sunt atâtea cărţi, nu le pot citi pe toate, din diferite motive. Am citit cărţi de la Bibliotecă, cărţi împrumutate de la prieteni, pe unele le-am citit de două ori, pe unele de trei ori, fără să mă gândesc la obligaţia mea democratică de a le citi în ordine alfabetică şi pe toate. Copiii mei n-au nevoie de ele, la anticariat nu mai constituie o valoare, să le arunc nu pot, cum n-am putut arunca ochelarii mamei nici la un an-doi-trei după ce-a murit...”

Cartea lui Daniel Moşoiu are meritul de a incita cititorul care nu i-a citit cărţile lui Alexandru Vlad să le caute. În schimb, cine n-a avut prilejul să-l cunoască pe fermecătorul om Alexandru Vlad chiar că nu mai are nicio şansă, el stingându-se cu patru ani în urmă.

■ **Mihai Mateiciuc - *Privire asupra Cărţii Iov. Suferinţa ca virtute*** (Editura Ion Prelicean, 2017)

Mihai Mateiciuc este un eseist din Bucovina noastră preocupat în mare măsură de *Cartea lui Iov* pe care o consideră „cea mai mare operă poetică a Vechiului Testament”, opinie subiectivă, desigur, dacă ne gândim şi numai la *Psalmii lui David, Ecleziastul sau Cântarea cântărilor*. După ce a publicat volumul *Iov dincolo de Iov*, revine cu unul nou: *Privire asupra Cărţii Iov. Suferinţa ca virtute* (Editura Ion Prelicean, 2017). Autorul consideră cartea din Vechiul Testament un poem, el însuşi structurându-şi eseul în fragmente presărate cu accente lirice, unele dintre ele fiind scurte poeme. Abordarea temei este una mai liberă şi cartea din V. T. e analizată cu instrumentele criticului, teoreticianului, istoricului literar. Găsim nenumărate încercări de a afla când a trăit personajul biblic şi unde. Dar, în fond, cartea aceasta este una de teologie creştină pe ideea centrală că suferinţa se naşte şi din Iubire: „Suferinţa nu are neapărat nevoie de simţul văzului, dar are absolut nevoie de glas şi de clipa îngăduită pentru a rosti Adevărul său. Omul Iov se înconjoară de suferinţe de tot felul ca de o fortăreaţă; şi le apropie, le insuflă căldură umană. Şi – tot atunci – în chip premonitţial prin Iisus Domnul nostru i se descoperă, ca într-o premieră planetar-testamentară Adevărul că, pe lângă suferinţa născută din păcat (a nu iubi de tot) există şi o suferinţă născută din Iubire”.

Şi concluzia cărţii lui Mihai Mateiciuc ţine tot de viziune profund creştină: „Când omul intră în rezonanţă de credinţă cu cerurile, când nutreşte dragoste pentru Univers, primeşte în schimb o uriaşă cantitate de energie vitală. Apoi survin clipe în care Domnul ne pune la încercare. Atunci trebuie să devenim responsabili şi să ne punem întrebarea: Există oare cineva care poate săvârşi prin propriile puteri ceea ce nu poate împlini prin eliberare Iubirea?” **(DAD)**

Lansare de carte

DUMITRU UNGUREANU - Prunele electrice

(Ediţia a doua, revăzută şi adăugită), Editura *Eikon*, Bucureşti, 2019

Despre autor şi opera sa a vorbit Jean Dumitraşcu (secretarul Filialei Piteşti a Uniunii Scriitorilor din România), cartea a fost prezentată de criticul Nicolae Oprea (preşedintele Filialei Piteşti a U.S.R.), iar lecura publică a fost susţinută de poeta Alora Albulescu. Organizatori: Centrul Cultural Piteşti şi Uniunea Scriitorilor din România - Filiala Piteşti. **(S.F.)**

Cotidianul de lângă noi

Când calci pe bec şi-ţi trebuie stativ

Nesuferit de cald, soare plin, n-am de ales, musai să merg prin centrul pietonal. Vânez bucăţile umbrite, trec cât mai aproape de copaci, pas alert, uh, să scap odată!

Aud o chitară şi-o voce; chitara sună aproape bine.

Vocea... ca orice voce în schimbare a unui băiat de 12-14 ani; imberb încă, luptându-se să ţină ochii deschişi, falsând din greu. Lângă el, o cutie de carton cu două bancnote de un leu.

Mă duc la el, zâmbind.

- Ia spune tu la ce-ţi trebuie banii!

- Păi am făcut comandă pentru un stativ şi-am călcat pe bec şi nu-mi mai dă mama bani şi vine pachetul.

- Şi cum ţi-a venit ideea să vii să cânţi aici?

- Păi mama mi-a zis că n-o interesează, că să mă duc la câmp, la cerşit, treaba mea. Anul trecut era aici unul cu chitara şi cânta şi-avea o foaie că strânge bani de mare.

- Şi ştie mama ta că eşti aici?

- Păi a venit ieri şi mi-a dat un leu.

Mă abţin cu greu să nu râd.

Se freacă la ochi cu pumnii, cum fac copiii mici.

- Te-ai trezit de curând?

- Nuuu, dar m-am culcat aseară pe la 11, că am stat aici până la 10.

- Cât îţi mai trebuie?

- 48 de lei.

Scot 10 lei şi îi dau; face ochii mari şi ia banii:

- Dacă mai vin patru persoane aşa, m-am scos. Ăăăăă, mulţumesc.

Deja râd.

- Ştii că la capitolul voce nu stai prea bine, nu?

- Daaaaa, ştiu, eu sunt bun la chitară!

- Continuă să cânţi, daaa?

Plec zâmbind.

La întoarcere, de la distanţă am auzit cum puştiul presta cu hotărâre *Amintire cu haiduci*. Cu accent pe voce. Că stativul subţire nu numai cu chitară se ţine.

SIMONA FUSARU

actualitate

Gheorghe Grigurcu

„Filosofie radiofonică”

■ Să aibă studiul istoriei ca substrat iubirea divină, *agape*? „Un istoric trebuie să fie aidoma lui Dumnezeu, trebuie să iubească pe toți și totul, chiar și pe diavol” (Mommsen).

■ Vin cîteodată clipe fast melancolice, cînd simți că ființele dragi de odinioară ale vieții tale pot fi reîntîlnite în chip firesc, că se află în apropiere, pe stradă sau într-o odaie alăturată. Cînd prezentul devine dintr-odată trecut și viitor, cînd imaginea utopică devine ființă, carne și sînge aidoma unei euharistii.

■ Anxioșii, angoasații sunt adesea iubitori de ordine în lucrurile mărunte, asemenea unui binevenit corectiv al rațiunii.

■ „***The Vegetable Orchestra*** din Viena este singura orchestră din lume care folosește legume – cu precădere morcovi, praz, țelină, anghinare, bostan și coajă de ceapă – pe post de instrumente muzicale. Înființată în 1998, orchestra a susținut peste 300 de concerte în toată lumea. Durata de viață a unui astfel de instrument e de vreo șase ore. După fiecare reprezentație, din instrumente se gătește o supă imensă care este oferită auditoriului” (**Dilema veche**, 2019).

■ Orice insatisfacție are în fond un caracter sedițios, chiar dacă din motive de protocol sau pur și simplu din comoditate acesta nu e dat pe față.

■ Filosofie radiofonică: nimic nu se pierde, totul se aude.

■ Starea de oboseală împiedică o recepție satisfăcătoare a textului literar. Inclusiv al tău, în ciornă ori apărut. Mai totul îți apare cenușiu, inform, dizgrațiat. Sicitatea suspiciunii cîștigă teren, trădînd o complicitate a oboselii cu Neantul.

■ Scriptorul. Ființă devenind în tot mai mare măsură un text pe care-l recitești cu înfrigurare (noaptea, un text indescifrabil).

■ „De aceea, numai detașarea desăvîrșită ne îngăduie să vedem lucrurile ca atare, nude, scoase din ceața valorilor mincinoase. Iată de ce a fost nevoie de lepră și gunoi pentru ca lui Iov să i se reveleze frumusețea lumii. Fiindcă nu există detașare fără durere. Și nu există durere răbdată fără ură și minciună care să nu producă detașare” (Simone Weil).

■ Abatele de Naurois, preotul Forțelor franceze libere, despre Simone Weil: „...un suflet extrordinar de pur și generos, căruia tocmai din cauza forței și a verticalității lui, Domnul părea să îi refuze limanurile păcii și ale bucuriei pentru a-l face să verifice pînă la capăt acest adevăr: dacă Dumnezeu este și dacă El este iubire, atunci *trebuie ca El să fie ascuns*, iar noi să-L căutăm cu o virilă tenacitate în noapte...”.

■ În natura sa, metafora posedă o analogie divină. Aidoma Creatorului în relație cu creatura, se adresează concomitent sieși și ființei.

■ „Puține sunt lecțiile cu o semnificație atît de intimă precum cele ce se desprind din judecățile adversarilor noștri, oricît de absurde ar părea ele uneori” (Monseniorul Ghika),

■ Cerul similar unei urechi fabuloase, gata a ne asculta zi și noapte spusele și nespusele.

■ Vîntul nu culege, ci risipește, precum ființa noastră mundană.

■ Impersonalizarea creatorului reprezentînd ea însăși o formă de etică.

■ „Depresia mea este un sentiment hărțuit. Mă uit, dar nu este asta, nu este asta. Ce este? Și am să mor înainte să-l găsesc? Apoi (în timp ce mă plimbam aseară prin Piața Russel) văd munții de pe cer: nori mari și luna care se înalță peste Persia; am un sentiment puternic și uimitor că acolo este ceva, că este «asta». Nu mă refer neapărat la frumusețe. este faptul că lucrul este suficient în sine: satisfăcător, realizat. Sentimentul propriei stranietăți, faptul că pășești pe pămînt; ciudățenia infinită a poziției omenești; pășesc prin Piața Russel, luna e acolo sus, cu munții de nori. Cine sunt eu, ce sunt eu și așa mai departe. Și apoi dau peste ceva concret – o scrisoare, o persoană - și revin la ei cu un mare sentiment de prospețime. Și tot așa continuă mereu. Dar cu acest indiciu, care cred că este adevărat, dau foarte des peste acel «ceva», și atunci mă simt absolut împăcată” (Virginia Woolf).

■ Unul și același văzduh cu rostirea sa peremptorie în furtună, cu adieri consolatoare cînd e o zi frumoasă de vară, cum o icoană a invizibilului înzestrată cu grai.

■ Senectute. Ce-ai mai putea face util de acum încolo decît să repeți ceea ce se repetă? A. E.: „Și noul?” Noul e însăși ființa atîta vreme cît dăinuie.

■ Țopăitoarea ploaie visînd placiditatea confortabilă a lacului, lac visînd turbulența suverană a mării.

■ „Rățoiul Merlin s-a născut cu un defect la o labă și din această cauză nu putea să meargă. Stăpînii lui din Annandale, New Jersey, SUA, nu s-au îndurat să-l taie și să-l mănînce, dar în același timp nu au mai suportat să-l vadă imobil. Din această cauză ei l-au donat unui adăpost de animale. Responsabilii de aici au contactat un expert de la firma Walkin’ Pets din Amherst, New Hampshire, căruia i-au cerut să-l ajute pe rățoi. El i-a construit un scaun cu rotile lui Merlin. Rățoiul a învățat ușor să meargă pentru prima oară, datorită acestuia. Toată ziua aleargă fericit cu ajutorul căruciorului său. Îngrijitorii de la adăpost l-au urmărit cu mare bucurie de la primii pași” (**Click**, 2019).

■ Te simți cel mai bine în acele locuri fizice și deopotrivă sufletești pe care le-ai părăsit și la care te reîntorci. Tandrețea regăsirii.

■ Prea tîrziu vin aceste lucruri, prea tîrziu. Sfidătoarea satisfacție cu care le întîmpini.

■ Dumnezeu poate lucra în favoarea ta prin interpuși. Uneori acești interpuși pot fi ipostazele propriului tău eu, niciodată egal cu cel care ai fost în alte momente.

■ Senectute. Dacă realul devine de atîtea ori agonic, oare agonia va fi compensator mai suportabilă?

■ „Ideea centrală la Proust, că situațiile și persoanele se schimbă fără încetare și insesizabil, așa încît ceea ce se dorea, odată obținut, se dovedește a fi nesatisfăcător, seamănă cu ideea lui Croce că situațiile și persoanele sunt rezultate practice care nu dau o satisfacție absolută, dar care, odată ajunse, se transformă și neagă dialectic prima lor ființă. Diferență enormă. Pentru Proust aceasta este un îndemn de-a te retrage din viață, pentru Croce de-a te avînta în ea” (Cesare Pavese).

■ Moment negru. Fascinația trecutului să reprezinte oare un deficit al energiei vitale? Să fie un triumf *avant la lettre* al morții?

■ Azi, copleșit de milă cum de-o ploaie torențială, mănoasă.

■ Pe ce lume trăim. „Neil și Laura Sharp din Foenix, Arizona, SUA, și-au jurat credință unul altuia în 2006. Și-au jurat credință să-și fie alături pînă atunci cînd moartea îi va despărți. În 2016, Neil a recunoscut că vrea să devină femeie și soția lui l-a asigurat că-l susține în ceea ce face. În martie 2018, bărbatul a trecut prin operația de modificare de sex și a devenit Samantha. A trebuit să aștepte cîteva luni pînă cînd schimbarea de sex a fost trecută și în acte, iar recent a organizat încă o nuntă, în exact același loc ca prima, numai că la eveniment au fost două mirese: Samantha și Laura” (**Click**, 2019).

■ Paradox. Deopotrivă rațiunea și ficțiunea estetică pot sabota viața. Cea dintîi prin pornirea sa libertară, cea de-a doua prin disciplina sa inhibantă.

■ Știința: o expresie a maturității, poate cea mai onorabilă, tehnica în schimb nu are ceva ludic?

■ Atenție! Nu poți merge pe un drum decît atîta vreme cît te acceptă drumul.

■ Impresia pe care n-ai izbutit a o nota la timp, care te-a părăsit așezîndu-se în Neant, în Neantul *tău*, confirmîndu-l.

■ Reducîndu-se aparent, virtutea își poate intensifica puterea. E un mijloc de sfidare a evoluției contextului. Vezi hadithul musulman care afirmă că, în ultima etapă a vieții omenirii, respectarea fie și a unei zecimi din legea divină te poate mîntui, spre deosebire de norma primei etape, conform căreia încălcarea aceleiași zecimi duce la damnare.

■ „Psihologul ucrainian Andrei Jelvetro își înmormîntează de vii pacienții ca să-i facă să aprecieze viața. Toți suferinzii de depresie care au apelat la metoda lui s-au vindecat pînă acum. După îngropăciune, nici unul nu s-a mai gîndit la moarte sau la tristețe. Sunt fericiți că înmormîntarea a fost numai în scop de terapie. Jelvetro îi pune pe pacienți să-și cumpere propriul cosciug și o țeavă. Cînd îi îngroapă, are grijă ca țeava să iasă din sicriu afară, pentru ca înmormîntatul să poată repsira. Pacienții sunt ținuți înhumați timp de două ore. După care îi scoate la suprafață și se asigură că nu au suferit vreun atac de panică sau un alt accident” (**Click**, 2018).

■ Se întîmplă să greșești nu o dată, judecînd un om conform impresiei generice asupra categoriei în care crezi că e cu putință a-l include. În fapt individul poate pune în problemă categoria însăși.

■ În iubire, aproapele și departele confluează în virtutea faptului că moralmente ea reprezintă un reflex al coerenței absolutului, făcînd ca una să aibă similitudini cu cealalta.

■ Detașîndu-se din nebuloasa memoriei, amintirile sunt acele privilegiate figuri ale acesteia care par a se eterniza. Nu altminteri decît iubirea, ele împing cu naturalețe contingentul în absolut.

■ Spinoza afirma că orice entitate trăiește cu dorința de-a persevera în ceea ce este. Dar dacă ar fi în cazul ființei umane mai puțin și totodată mai mult decît dorință: o reverie dobîndind tentația unei necesități, o necesitate dobîndind tentația unei reverii?

■ Moment negru. La urma urmei propria ta ființă s-ar putea cruța și pe sine, așa cum cruță orice formă de viață.

■ „Omului în durere nu-i ajută ceea ce a născocit el, ci doar adevărul revelat, supraomenesc, care îl ridică pe el deasupra stării de suferință” (C. G. Jung).

■ „După o lungă epocă mitologică și o foarte scurtă epocă istorică – ne pregătim să intrăm într-o epocă biologică (economică). Omul va fi silit să devină termită, furnică. Mi-e peste putință să cred că va reuși. Dar cîteva generații, sau poate mai multe mii de ani, oamenii vor trăi precum furnicile” (Mircea Eliade).

■ Are dreptate Rivarol cînd socotește că există virtuți pe care le poți practica doar dacă ești bogat. Dar nu există, în contrapondere, și virtuți stimulate de sărăcie? De meditat asupra cinismului unui amestec dintre a fi și a avea.

■ Complicitățile: alianțe abuzive. Alianțele: complicități rezonabile (cel puțin conform aparențelor).

■ Scriptor. Scrii ceea ce nu poți afla despre tine însuți, ceea ce n-ai putea afla altminteri.

■ A. E.: „De cîte ori nu te-ai jucat cu «ultima șansă»? De cîte ori n-ai luat-o tu în serios, de cîte ori ea nu te-a luat în serios pe tine? Sau e o fatalitate jocular㔄.

■ Clipă indecisă care, dorind să plece și totodată să rămînă, îți poate altera întreaga zi.

■ „Dumnezeule! Revoluția impurității n-ar fi decît o încercare banală, dacă nu ne-ar revela pe noi nouă înșine” (Georges Bernanos).

■ Zi agreabilă. Nimic nu-i stă în cale. Nici măcar ceea ce n-ai izbutit să faci.

■ Persia antică a profitat de faptul că egiptenii o venerau pe zeița Bastet pe care o reprezentau sub forma unei pisici. Cînd armata persană a atacat un oraș egiptean, fiecare soldat avea cu el o pisică vie pe post de scut. Cum nu voiau să-i facă rău animalului sacru, egiptenii s-au predat.

■ Cîteodată, în jurul unui ceasornic care pare că stagnează, timpul se scurge în voie. Alteori, în jurul unui ceasornic care pare că se grăbește, timpul pare stagnant.

■ „A apărut propunerea ca aeroportul din Kaliningrad să poarte numele celui mai faimos locuitor al orașului, Immanuel Kant. Șeful Statului Major al Flotei Federației Ruse din Baltica a inițiat o campanie publică de opoziție - «ar fi o ofensă la adresa marilor eroi ai Marelui Război de Apărare a Patriei», «nu e potrivit ca aeroportul cel mai important al regiunii și orașului pentru care a curs sîngele soldaților și ofițerilor sovietici să poarte numele unui străin». Hotărît lucru, bietul Kant nu se potrivește cu imperativul moral al armatei ruse” (**Dilema veche**, 2019).

■ Moment negru. Ai vrea să dăruiești cuiva ceea ce ție nu ți se dăruiește niciodată. Dar oare ce ți se dăruiește ție?

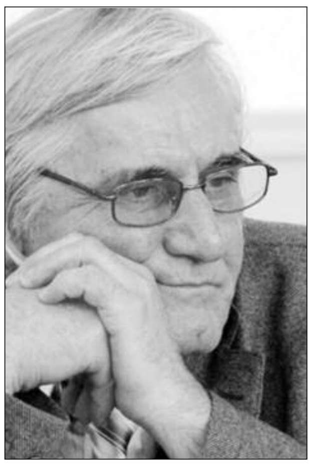
■ Scriptor. E mai convenabil pentru tine de la o vreme să te apreciezi pe o cale apofatică.

■ Moment negru: orice subtilitate e un delir pe fundalul brut al existenței.

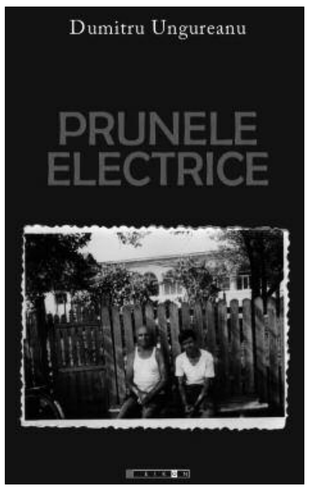
Dumnezeu poate lucra în favoarea ta prin interpuși. Uneori acești interpuși pot fi ipostazele propriului tău eu, niciodată egal cu cel care ai fost în alte momente.

aforisme

Nicolae Oprea

Cronica întârziată

După două decenii şi…

Prozator din al doilea val optzecist – anihilat prin amânare de cenzura comunistă şi anexat convenţional nouăzecismului -, Dumitru Ungureanu debutează editorial la 40 de ani (deşi debutase publicistic în 1983), după principiul fondatorilor *Şcolii de la Târgovişte*, şcoală de proză fără orar pe care scriitorul dâmboviţean a absolvit-o cu brio din penumbră. Culegerea de povestiri şi nuvele *Prunele electrice* a apărut în 1996 la Editura Marineasa din Timişoara, cu o prefaţă semnată de Dan-Silviu Boerescu, promotorul de-atunci al promoţiei întârziate. În acelaşi an, publică primul său roman, *Cartea păcatelor*, urmat, la intervale relativ mari, de alte două: *Lia Mora* (2001) şi *Poetica femeilor voluminoase* (2014). Pe filiera prozei scurte, cu la fel de redusă frecvenţă, a mai publicat povestirea *Jertfă şi Steag* (1999) şi culegerea *Tunul filozofaei* (2005), prefaţată de Al. Cistelecan. Se remarcă, în alt palier, ca eseist şi publicist de actualitate în volumele: *10 legende ale bluesului, Alambicotheca* (două volume) şi *Rockin' by miself*.

În ediţia a II-a din acest an, *Prunele electrice*, „revăzută şi mult adăugită" (Editura Eikon), autorul sporeşte volumul de proză scurtă cu *Al 13-lea incident*, *Magazia penetrată*, *Acasă*, *Fulgerare* ş.a., revizuind o parte din celelalte. Ceea ce înseamnă şi redimensionarea toposului particular, cu faptele localizate în satul natal al naratorului (Izvorani) şi focalizate înspre oraşul de provincie (Drăculeşti), cu personaje care migrează dintr-o povestire în alta, conferind unitate spaţiului narativ. Existenţa rustică (şi adăugirile provinciale) este surprinsă în naturaleţea ei, fără nimic convenţional, prin câteva momente specifice (de la nuntă la moarte) în care tragismul coabitează cu aspectele comice. Timpul acţiunii majorităţii prozelor este fixat în perioada comunistă, cu rare prelungiri spre prezent. Încât perspectiva auctorială e îndreptată spre ruralitatea în degradare, oglinda decimării clasei ţărăneşti tradiţionale. Aşa se face că în *Ţuica de prună* se conturează o parodie a disputelor liberale din *Moromeţii* lui Marin Preda - un model pentru prozatorul de azi, ţinuturile lor real-imaginare fiind învecinate -, mutând poiana lui Iocan în preajma cazanului de ţuică. În atari circumstanţe, portretizarea personajelor înclină spre latura caricaturală, din unghi moral, văzând urâtul fizionomic coincident cu urâţenia interioară.

Deşi se înscrie, prin sursele de inspiraţie, în tradiţia prozei rurale, Dumitru Ungureanu nu este defel un tradiţionalist prin mijloacele narative la care apelează. Refuzând principial ipostaza povestitorului omniscient (sau inocent), el agreează procedeele congenerilor postmodernişti (dintre care, Mircea Nedelciu), dar le foloseşte cu propria măsură. Culmea inventivităţii narative este atinsă în proza experimentală *44 de gherlani*, prolixă pe alocuri, care debutează cu pasaje versificate parodic (de genul: „…mai bine n-ar fi trăit până în ceasul când a fost blestemat să le vadă pe muieri adâncite adumbrite ca într-o rugăciune pierite şi să urce treptele putorii duhorii celor 44 de gherlani morţi înşiraţi unul după altul lângă unul lângă altul pe patru şiruri nemaiterminate în şanţ înecate") şi continuă cu o serie de dialoguri simultane având protagoniştii marcaţi cu majuscule la sfârşitul tiparului dialogic. Povestirea se încheie cu o secvenţă meta-textuală, prin apariţia criticului care interpretează tabloul de expoziţie ce reproduce o scenă sângeroasă dominată de cotropitori. Astfel, perspectiva ludică asupra uciderii şobolanilor care invadaseră teritoriul paşnic al satului se modifică aproape imperceptibil, transformând naraţiunea într-o parabolă a războaielor nimicitoare (cu ecouri camusiene).

În consens cu diversitatea tematică, proza lui Dumitru Ungureanu se remarcă prin schimbarea ingenioasă a registrului narativ de la o secvenţă la alta. Volumul se deschide cu o povestire păstrată în amintirea unui copil de altădată din relatarea unui narator flotant, mătuşa acestuia (*Cum se furau fetele odinioară*) şi se încheie cu o proză eseistică, în formula interviului luat de naratorul meloman unui fondator al formaţiei de rock *Prunele electrice* din Drăculeşti, după model american (proza care dă titlul culegerii). În *Cine a ucis oaia naţională?* autorul reproduce fidel o „non-ficţiune miliţistă în cinci acte, fără epilog", completând textul cu note „explicative" şi „preliminare", „interpretări" sau note şi comentarii. El îşi asumă rolul de intermediar în transcrierea benzilor înregistrate; astfel că protagoniştii acţiunii dramatizate îşi spun rând pe rând opinia asupra dramei derizorii care tulbură liniştea satului. Iar *Lacul ţicnitului* este istoria unei crime oribile, concepută în maniera unei proze poliţiste, cu răsturnări de situaţie specifice genului. Ambele proze sunt impregnate, însă de ironia cu rost parodic şi de umorul suculent. Originală este şi poziţionarea naratorilor în discurs. Întrucât prozatorul impune în ţesătura epică un fel de dublură a sa, în postura de martor detaşat al evenimentelor, surprins pe treptele vârstei, de la copilărie până la maturitate. Personajele se reproduc pe scena satului, nutrind aievea convingerea că martorul îi urmăreşte atent şi transcrie întâmplările tragi-comice. Cum se exprimă jucăuş un personaj episodic: „Să rămână amintire din copil în copil(ărie, până la cel ce scrie şi ne vede pe hârtie)". În fond, naratorul se manifestă ca un *rememorator*, care îşi asumă libertatea de a interveni în reproducerea faptelor doar la nivelul manierei epice. Aşa cum procedează naratorul de condiţie intelectuală din *Cine a ucis oaia naţională?* Dorind să rescrie povestirea „inspirată de o întâmplare petrecută în urmă cu mulţi ani în satul natal", el găseşte insuficiente materialele ajutătoare şi decide să revadă auctorial realitatea: „Atunci am hotărât să re-cercetez în mai multe chipuri realitatea, ca – aflându-i esenţa – să-i pot conferi un sens superior într-o structură literară închegată, în conformitate cu părerile mele despre arta naraţiunii. Dar realitatea nu s-a lăsat descoperită la esenţă..." Şi nu sunt rare cazurile când subiectul care rememorează sau re-povesteşte se confundă cu autorul. Cum se dezvăluie în *Legenda măgarului Salvatore*: „Chiar autorul acestor rânduri, scrise cu multe mâncărimi şi usturimi, nu poate preciza vreun amănunt ce-ar da viaţă şi culoare paginii". Iar în *Magazia penetrată* autorul însuşi ascunde reportofonul pentru „a trage în carte" personajul care îi povesteşte o aventură erotică şi reproduce întocmai înregistrarea la persoana întâi.

Adept al autenticităţii, Dumitru Ungureanu este preocupat în permanenţă să nu deformeze adevărul realităţii cotidiene şi recurge cu bunăştiinţă la procedeele documentarului. Fără a se dezice de ficţiune, creează impresia că prozele sale sunt non-ficţionale, slujindu-se şi de naturaleţea limbajului personajelor, în timbru popular adesea. Cruzimea naturalistă a prezentării faptelor, portretizarea în tuşe groase până la limita grotescă, dialogul cu cititorii, relatarea ironic-sarcastică conjugată cu umorul sunt atributele unui prozator care excelează în direcţia realismului critic, negând orice convenţii narative.

Victoria Fonari

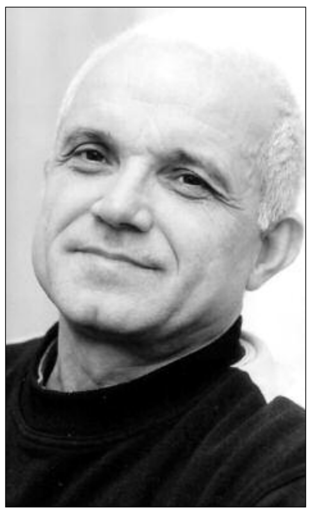
Jocul poetic - o modalitate de a interacţiona cu copilul

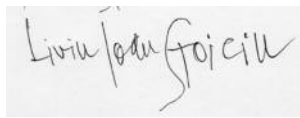
Copilaşul meu cel drag (Ed. Coresi, 2018) este a cincia carte în evoluţia Tatianei Scripa, adresată micilor cititori, după: *Dor şi mor-mor* (2018), *Povestiri rimate despre Dorodont în fapt* şi *Pentru tine, Copilaş, ziceri despre-un Motănaş* (2015) ş.a.. Vocativul de pe copertă dezvăluie un dialog, la care participă copilul-fiu/ fiică sau nepot/nepoată, părinte, bunel / bunică, educator. În această discuţie de lectură se întrevede şi copilul din omul matur care simte necesitatea de a reveni în această lume a miracolului. Titlul adiacent al volumului *teme educative, activităţi creative, imagini de colorat: pentru copii, părinţi şi bunici* are de fapt un rol important de implicare în viaţa piciului prin joc. Aici se întrevăd şi competenţele de psiholog ale scriitoarei care utilizează comunicarea constructivă în cadrul relaţiilor dintre cei de vârstă diferită, fiind, de fapt, una din preocupările sale de cercetare. Cartea este scrisă într-un limbaj accesibil, autoarea îşi asumă rolul de mediator, dizolvând fricile celor mari, şi să explice pe înţelesul copiilor moduri curioase de a percepe culorile, sentimentele, ordinea zilei; ceea ce, ulterior, le va forma caracterul şi abilităţile de a acţiona în viaţă cu grijă, respect, prietenie.

Interacţiunea dintre matur şi copil se realizează pe unda jocului. Starea de *ludens* implică o cunoaştere prin descoperire, problematizare distractivă şi colaborare care implică timp trăit împreună, unde maturul încurajează, susţine, înţelege. Copilul îşi identifică rolul părinţilor rămânând a fi un centru al universului: „Sunt un mic sclipici de soare". Solarul este o parte componentă a acestei vârste, care este denumită „paradisiacă", deoarece se manifestă prin zâmbet şi bunăvoinţă, prin curiozitate şi dorinţa de a creşte. Conversaţia de a învăţa prin joc continuă prin următoarele sugestii oferite la fiecare pagină. Cum ar fi: „Animaţi soarele şi florile cu elementele omise. Întrebaţi-l pe copil: „Unde se află soarele? Ce ne aduce soarele, în fiecare dimineaţă? Când pleacă soarele la culcare?" Într-adevăr cel mai complicat este să-l convingi pe copil să doarmă, iată că prin această corespondenţă se învaţă nu doar culorile şi spaţiul, dar şi cum trebuie să-ţi organizezi timpul. Pentru că viaţa omului este o axă de zi şi noapte. Din optica educatorului, scriitoarea Tatiana Scripa exclamă: „Degeţel cu degeţel, / Scrie-aici, pe bileţel: MAMA. / Spune-mi, cine-i mama ta? / Povesteşte-mi despre ea!" Iată o altă etapă de percepere a universului copilului – prin atitudinea de părinţi. Versurile determină şi un joc de rol, în care micuţul cititor încearcă să scrie şi să explice cine este mama. Această descriere poate fi o prezentare realizată prin însuşiri fizice sau calităţi spirituale, fie prin acţiuni. Vorbind despre responsabilitatea mamei pentru copii, se atenţionează şi ajutorul pe care aceştia trebuie să-l ofere, la rândul lor, când vor fi mari.

Autoarea prezintă liric toţi membri familiei. Tatăl este identificat prin personalitate puternică: „Doar când tata mă ridică, / (După gâtul lui, adică,) / În căuşul din pălmuţe / Strâng putere de la soare, / Şi iubire de la floare, / De la nouri – adevărul, / Libertate îmi dă cerul". Poeta prezintă astfel părintele model. Ridicarea copilului este şi un moment de a-l apropia pe copil de dorinţa de creştere. Valorile primordiale în viaţă se întrevăd prin soare – forţa dărurii, lumina, prin floare – frumuseţea naturii, adevărul care determină corectitudinea în viaţă. Libertatea de a creşte accentuează zborul copilului spre înălţimi unde există atenţie, grijă, compătimire, ajutor. Este interesant abordată şi venirea unei surori sau a unui frate pe lume. Problema apare importantă, dar prin întrebări se poate explica, de fapt, că rolul său nu este diminuat în familie: „Se va naşte-un frăţior – / Acum este doar un dor! / Îl aştept cu nerăbdare / Dar... am semne de-ntrebare / Mama dacă mă iubeşte / Şi la cine se grăbeşte". Se relevă în versuri cu ce se confruntă copilul; această frică nu trebuie să distrugă bucuria familiei, de aceea şi răspunsurile ar explica bucuria de a se simţi frate sau soră, jocul care este mai plăcut când participă mai mulţi copii. Poezia Tatianei Scripa, completată cu ghicitori, desene, exerciţii, constituie şi o lucrare empirică în care sunt implicaţi deopotrivă cei mici şi cei maturi, pentru perceperea valorilor familiei, în care domină pacea, înţelegerea şi bunăvoinţa.

Liviu Ioan Stoiciu

„Ne îndreptăm spre o apocalipsă a revistelor literare”

Un adaos la scandalul declanşat de Ion Simuţ pe seama revistelor literare. Ion Simuţ revine în *Observator cultural* (din 16 august 2019) cu un atac mizerabil, condamnabil, la adresa celor ce au reacţionat negativ la semnalul lui de alarmă legat de faptul că revistele literare n-au cititori şi că trebuie desfiinţate (e şi acesta un gen de turnătorie către autorităţile care toacă inutil bani publici să apară reviste literare, nu?) – de parcă literatura română originală, în general, aceea reprezentată în principal prin cărţi, ar avea cititori; ar trebui să desfiinţăm literatura română? Scrie acum criticul orădean: *Care era ideea principală, pe care o rezum acum şi mai prăpăstios? Că ne îndreptăm spre o apocalipsă a revistelor literare, dintr-un motiv foarte simplu: lipsa cititorilor sau criza de cititori pentru cele mai multe dintre ele. Dacă nu au cititori, raţiunea de a fi a revistelor literare încetează. Complicaţia intervine din momentul în care aflăm că mare parte din revistele culturale sau literare sînt finanţate din fonduri publice, adică de la stat, în diverse forme*. Articol încheiat cu: *merită să apară în continuare o revistă care nu are cititori?* Lasă că Ion Simuţ e redactor în continuare la o revistă literară (de mare tradiţie, *Familia*) pe care o dezavuează... Comedia e că nici două săptămâni mai târziu după ce a apărut şi acest articol infamant al lui Ion Simuţ, Ministerul Culturii (unul din sponsorii revistelor literare), prin ministrul său PSD mult-înjurat, în 27 august, a anunţat că (scuze că preiau ştirea fără diacritice) *va finanta cu 1,6 milioane de lei 28 de publicatii de cultura. Astfel, ministerul a facut publica lista cu revistele sau publicatiile culturale, altele decat cele propuse de uniunile de creatori din Romania, membre ale Aliantei Nationale a Uniunilor de Creatori, care vor fi finantate in conformitate cu prevederile Legii 136/2015 privind finantarea revistelor de cultura reprezentative din Romania, precum si punctajul aferent fiecarei reviste si suma alocata. Conform punctajului obtinut, cei mai multi bani, respectiv cate 90.500 de lei, ii vor primi revistele* Observator Cultural *(realizata de Fundatia Observator Cultural) si* Dilema Veche *(publicata de Adevarul Holding). Cele doua reviste au avut un punctaj de 90. Revistele* Contemporanul *si* Historia *vor primi cate 70.500 de lei. 55.000 de lei vor ajunge la Revista* Korunk, *publicata de Asociatia de Prietenie Korunk. Asociatia Euro Culturart primeste 50.000 de lei pentru Programul editorial* www.agentiadecarte.ro. *45.500 de lei vor ajunge la revistele* IGLOO, Cultura, Secolul 21 *si Revista de Cultura* Arges. *Finantare de cate 40.500 de lei vor primi* Scena.ro, *Publicatia Culturala* Informatia de Duminica, *Revista* Poesis, *Revista* Neuma, *Revista* Miscarea Literara, *Revista* Infinitezimal, *Platforma* docuart.ro *si* DOR. *Revista de cultura* Conta, *Revista* ME.dok, *Revista* Jatekter, *Revista* Expres cultural, *Revista* Feed Back, *Revista* Mozaicul, *Revista* Spectator (probabil *SpectActor* de la Craiova, n. LIS), *Revista* Studii de Istoria si Teoria Arhitecturii *si Publicatia* B-Critic.ro *au obtinut finantare de cate 20.000 de lei.* Să crape Ion Simuţ de ciudă, nu alta, te pomeneşti. Culmea e că au primit bani-grei-grămadă pentru finanţare şi revistele care i-au ţinut hangul lui Ion Simuţ cu presa literară care trebuie să dispară (mai ales aceea editată prin Uniunea Scriitorilor sau care apare sub egida Uniunii), de la *Observator cultural* la *Dilema Veche* (prin „critici” tineri care numai ei ştiu ce au de împărţit cu Uniunea Scriitorilor, sărmani cu duhul; lor li se adaugă cei... „autoexcluşi” din Uniune). E drept, a primit bani şi revista *Argeş*, în care „combat” eu.

Am rămas dator cu îndreptări la „recensământul” revistelor literare (sau de cultură), publicat acum două luni în revista *Argeş*. Am constatat că trebuie să completez lista (şi, cu siguranţă, nu e nici pe departe completă nici cu aceste adăugiri). Chiar azi, când scriu aceste rânduri, am citit că în iunie 2019, la Reşiţa, la colocviile naţionale *Reflex* au fost prezentate de către redactorii lor şefi reviste de care eu aud pentru prima oară, precum (le preiau titlurile între ghilimele): „Anotimpuri literare” (Timişoara, Nina Ceranu), „Bocşa culturală” (Bocşa, Gabriela Şerban), „Interferenţe” (Caransebeş, Nina Ceranu), „Rapsodia” (Sibiu, Ioan Gligor Stopiţa), „Reşiţa literară” (Reşiţa, Marian Apostol) şi „Semenicul” (Reşiţa, Gheorghe Jurma). Dar lor le pot adăuga şi revistele *Urmuz*-Florin Dochia la Câmpina, *Antilethe*-Dan Anghelescu, *Leviathan*-Costin Tuchilă şi *Ciripit de păsărele*-Dinu Grigorescu la Bucureşti, *Saeculum*-Ion Dur la Sibiu, *Curtea de la Argeş*-Gh. Păun, *Boema*-Petre Rău la Galaţi, *Mongolu*-Ovidiu Pecian la Cluj-Napoca, *Cronograf*-Felician Pop şi *Mărturii Culturale*-Aurel Pop la Satu Mare, *Litera 13*-Mihai Vintilă la Siliştea-Brăila. Apar şi reviste cu titlu ciudat: *Detectiv cultural*-Marian Nencescu sau *Domnul de rouă*-Nicu Vintilă-Sigibida, Dumnezeu cu mila. Totodată, am răspunsuri la întrebările dacă revistele trecute de mine în „recensământ” mai apar, nevăzându-le (pe hârtie; degeaba sunt în format pdf), redactorii lor şefi mi-au confirmat că apar revistele *Transilvania, Verso, Caiete critice, Spaţii culturale, Revista Nouă, Impact*... A fost reluată apariţia revistei *Conta* la Piatra Neamţ în septembrie, chiar în ziua când scriu aici. Nu mai continui numărătoarea revistelor, am trecut de o sută cu siguranţă, mă predau în faţa contabilului Ion Simuţ.

20 septembrie 2019. BV

Iudita Dodu Ieremia

Corect/Incorect

Destinul unui popor depinde de starea gramaticii sale. Nu există mare naţiune fără proprietatea limbii. **(Fernando Pessoa)**

ATLAS/ATLAZ

Florela se mărită! Vestea s-a răspândit ca fulgerul în tot cartierul. Prenumele nu i se prea mai potriveşte, căci s-a cam ofilit la cei patruzeci de ani ai săi, vârstă la care s-a oprit de multişor. Ea să fie sănătoasă! Toată zestrea pregătită ani buni e întinsă acum pe sârmele din spatele blocului, pentru a se aerisi: lenjerii de pat brodate şi îndantelate, cuverturi înflorate, feţe de masă din damasc, neglijeuri cam transparente, perne umplute cu puf de gâscă şi, vai, plapuma de lână găurită de molii. Prin urmare, Florela trebuie să-şi facă altă plapumă, tot de lână, pe care o va îmbrăca în... atlas roz! Cum în atlas? Întreb eu nedumerită! Da, în atlas roz, îmi spun vecinele. Nu o credeam atât de avangardistă pe Florela. Dar ce fel de **atlas**? Să fie **„prima vertebră cervicală, care se articulează cu occipitalul şi cu axisul”**? Nu se poate, doar nu o să învelească plapuma în vertebre! Să fie **atlas lingvistic**? Să aibă Florela preocupări filologice şi în nopţile de iarnă să urmărească particularităţile graiurilor din diferite regiuni? **Atlas cultural** nu poate fi, căci ăsta este emisiune la radio sau la televizor. Nu poate avea o plapumă... sonoră! Sau o fi **atlas geografic**? Hm! Ar fi o idee să-şi petreacă luna de miere călătorind cu ochii pe plapumă prin toate ţările lumii. Câteva zile bune m-am tot frământat cum o să arate plapuma Florelei, de ce inovaţie revoluţionară ar fi în stare. Dar iat-o pe Florela venind victorioasă de la plăpumar. Mare mi-a fost dezamăgirea! Plapuma avea faţă din **atlaz**! Adică din acea banală **„ţesătură mai groasă decât satinul, lucioasă pe o singură parte”**.

Aţi înţeles, dragi cititori, atlasul e una, atlazul e alta!

OMUL ÎNVAŢĂ CÂT TRĂIEŞTE

Bună ziua, mă iertaţi că vă deranjez, dar am o nelămurire. Este corect „eclere” sau „ecleruri”? Mă întreabă la telefon fosta şi draga mea elevă, Crina F.

- „Eclere”, răspund prompt şi convinsă.

Crina îmi mulţumeşte, mai vorbim puţin despre cum o duce fiecare şi conversaţia se încheie. Rămân cu o stare de bine ce-mi umple sufletul, căci mare mi-e bucuria când primesc telefon de la foştii mei elevi. Ceva însă mă nelinişteşte. Ştiţi că am obiceiul să verific, chiar atunci când ştiu sigur despre ce este vorba. Deschid DOOM^2, 2010 şi... surpriză! **Ecleruri!** Cuvântul are steluţă ceea ce înseamnă că este nou introdus în DOOM^2. De unde ştiu eu forma de plural „eclere”? Încep „alergătura” prin dicţionare şi iată ce găsesc. În DOOM^1, 1982 şi în *Dicţionar enciclopedic*, vol. II, 1996, cuvântul „ecler” nu există. În DAN (*Dicţionar actualizat de neologisme*), 2015, cuvântul „ecler” este înregistrat, dar nu este indicată forma de plural. În *Dicţionar universal ilustrat al limbii române*, vol. 4, 2010 şi în *Noul dicţionar universal al limbii române*, 2007, forma de plural este „eclere”. În DEX, 1996, în DEX, 2012 şi în DEXI (*Dicţionar explicativ ilustrat al limbii române*), sunt date ambele forme de plural: „ecleruri”, „eclere”. Deschid cele şapte cărţi de bucate (bucătăria este pasiunea mea vinovată) şi toate reţetele sunt de „eclere”. Mă îmbrac şi plec să colind cofetăriile. Pe unele etichete scrie „eclere”, pe altele doar „ecler”. Acolo unde este scrisă doar forma de singular recurg la o stratagemă. Întind două degete spre prăjitura respectivă, pentru a provoca vânzătoarea să rostească. Stratagema reuşeşte: „Doriţi două eclere?” Mă întorc acasă şi caut pe internet reţete. Am găsit vreo 20 de site-uri cu reţete de „eclere”! Unele dicţionare online indică forma „eclere”, altele, după 2017, recomandă forma din DOOM^2, adică „ecleruri”. Şi noi cu cine votăm? Vor întreba cititorii. Deoarece dicţionarele explicative dau, în primul rând, informaţii cu privire la sensul cuvintelor, înregistrând nu doar formele literare, ci şi regionalisme, arhaisme, variante etc, forma corectă o vom căuta în DOOM^2, deci „ecleruri”. Am însă nişte nelămuriri. Forma „eclere” pe care am găsit-o în dicţionarele explicative nu era trecută drept variantă (cu indicaţia *var.*), ci ori era unica formă, ori era alături de forma „ecleruri” ca alternativă literară. Desigur, este admirabil că autorii DOOM^2 şi-au dat seama că acest cuvânt nu există în dicţionarul cuprinzând normele academice în domeniul ortografiei limbii române literare, deşi „obiectul” denumit astfel este chiar... celebru. Parafrazez: că nu e om să nu fi mâncat măcar o dată un ecler. Dar de ce au ales forma „ecleruri”? Doar pentru că este de genul neutru? Nu este un argument, având în vedere multitudinea substantivelor de genul neutru care nu au forma de plural în „-uri”. Mai mult decât atât, una dintre tendinţele limbii române actuale este aceea de pierdere a desinenţei „-uri” şi de înlocuire a acesteia cu desinenţa „-e”, mai ales la neologisme ori la cuvintele cu tema în „-r”, unde este rară. De asemenea, de ce nu a funcţionat „legea uzului”, dată fiind răspândirea atât de mare a formei „eclere”, aşa cum se vede din rândurile de mai sus?

În sfârşit, vă rog să uitaţi, dragi cititori şi dragă Crina F., nelămuririle mele şi să reţineţi că DOOM^2 înregistrează acest cuvânt cu pluralul **„ecleruri”**. Şi sper că nu v-am tăiat pofta de a mai mânca **ecleruri**!

Mihaela Albu

Cum valul spart de țărm
clipa își trece pașii
în amintire:
val după val
întâmplare după alta

În căutare

De la o vreme
îmi caut Îngerul/ Îl tot caut
în fiecare zi
în fiecare oră/ clipă/ răgaz

Îmi caut Îngerul
cu gândul în așteptare
cu privirea
în depărtarea cea rea/
în ziua cea bună
când amintiri se adună

mă iau de mână

Cu mâna dreaptă/ mă îndreaptă
spre Îngerul-copil
veghetor de timp și faptă

Tiptil-tiptil
crește Îngerul
odată cu mine
Îl văd aievea veghindu-mi somnul/ nerăbdarea/
alergările
pe drumuri în pantă
pe drumuri cu povârnișuri și gropi
cu drepți și nedoborâți plopi
pe drumuri fără o singură zi adevărată

Când îmi rătăcesc Îngerul
amăgit îmi spun că-i aproape
îmi trimit încrederea pe ape/ pe stele/
ori pe cei mai îndepărtați sori

Cred că-L simt aievea/ uneori/

Vântul duce cu sine schimbare
Valul bate țărmul de mare
mușcă din el la întâmplare
cum vremea din mine
fără încetare

Așa pierdut-am
fără să știu
nici unde, nici când
Aripă de Înger ocrotitoare...

Noaptea – prietenă

Am înțeles Noaptea.
Ca într-o carte deschisă i-am citit șoaptele
File ușoare desprinse din timp
îmi aduceau înțelesul/
rostul

Am iubit noaptea
Căldura întunericului
îmi sporea lumina
din gând

O binecuvântare – Noaptea!

Liniștea sparge temerile
Ia cu sine întâmplările

Te iubesc, Noapte,
Prietena mea!

Curgere

Cum valul spart de țărm
clipa își trece pașii
în amintire:
val după val
întâmplare după alta

fire de nisip, mii de fire
împletite-n scoică
– o viață/ un destin...
un cântec de-nceput
o despletire de firave iluzii

Timpul peste mine – apă rostogolită/
nepăsătoare/
printre pietre și maluri îngrăditoare
spre mare ...

Pe drum...

Ai plecat și eu am tăiat toți corcodușii.
Ploua
Pe spinare – fulgerele îmi desenau semnul întrebării
Ploua
Frigul omora copiii în pîntecele universului
Corcodușii își trăgeau ultima suflare
În aer mirosea a suflete plecate
Mirosea a regrete
a dorințe

Pe drum
un câine se dădea peste cap
se dorea tânăr
ca în poveste

Eu mergeam înainte
Încă
Tu mergeai inapoi
Ne întâlneam
în lumina petrecerii
Zburau spre cer gânduri de aur
Zburau păsări de aer
Doar ele zburau ...

Când te-am căutat ...

...fotografia plecase în pribegie
luase cu ea tot ce intra într-o viață de om
Bagaj greu
neidentificabil

Sus, pe dulapul cu iluzii, stă răbdătoare
alta
Tinerețea în alb-negru

mai tarziu
culorile
umplu golul prăpăstiilor
până nu se mai știe nimic

Tăcere atotstăpânitoare

O scrisoare pierdută în poezie
zace în scrinul prăfuit
Cine o va deschide?

(Din vol. în pregătire *Ceasul de nisip)*

Magda Grigore

În numele poemului

(ființă mărunțită, ca frunzele de nuc)

Iată, ceasul de aur al toamnei
și dansul ritualic al frunzelor de nuc...
plutesc libere și ușoare, în bătaia vântului singure se duc.
Frunzele copacilor au fost verzi –
verile au fost verzi,
verile au fost scurte,
în oglinda lor au zburat nestingherite păsările
și visele, ușoare ca puful de păpădie scăldat în lumină.

Acum nimic din toate acestea.
Totul în jur e amorțit în visare,
adormit de laurii verii !
Acum copacii s-au aprins ca niște lumânări
încercând să îmblânzească stihiile.
Crepusculul a coborât sub pași,
potecile au devenit multicolore,
strălucind sub ploaia stelară.

În mine a adormit o femeie plăpândă,
întinsă leneș pe frunzele de nuc.
În visul ei timpul trece mult mai repede,
vara este un melc ascuns în frumusețile pustii;
zilele ei sunt fragile, doar niște vreascuri
pe rugul toamnei fără căpătâi;
în visul ei lumea îmbătrânește,
copacii sunt deja goi și înalți,
gâturi de păsări tăiate
în care ea îi vede *pe ceilalți* !

Acum sângele a căzut peste iarba verii
și a aprins cărarea cu frunziș...
Femeia tresare în somn, amurgește,
dansează ca un iris și drumurile o duc
în vântul aurit, înfiorat de libertate –
o ființă mărunțită,
ca frunzele de nuc...

Alexandru Cazacu

poesis

Anotimp probabil

La haïne de la silence
în orele acestea ce dacă nu ar fi
ar merita povestite
unde amintirea stă ca o fotogramă
între gânduri
precum personajul dintr-un roman polițist
pe care toți îl suspectează
pentru că a lăsat amprente
la locul faptei
desi el dorea să salveze victima
când o mică Siberie șovăie
în fața copacului bonsai
în anotimpul probabil

Singurătățile se rostogolesc
asemeni unor clovni într -o sală de recepție
și găsești că plata pentru înțelegerea
anumitor lucruri este disproporționat de mare
sub zâmbetul histronic al bulevardelor
dincolo de care totul pare un depozit de
țăndări, răbdari și iertare

Te întrebi

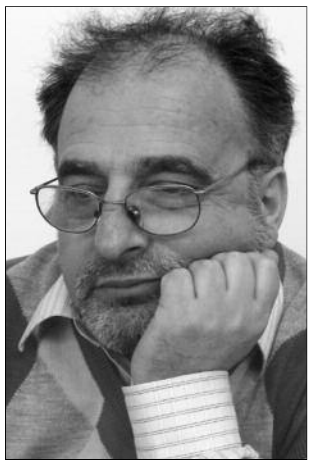
Te întrebi cine va mărturi just
despre vremuri
când stelele se adună ca un stol de păsări
lângă turnul fostului radiofar
iar zgomotele nopții par a fi doar ecoul
trecerii în viteză
a unei mașini decapotabile
cu muzica dată la maxim
și fete frumoase râzând

Te întrebi dacă nu e mai bine
să sari în ajutor decât să judeci
când speranței îi este
din ce în ce mai greu să te seducă
iar chelneriței din localul non-stop
bucuroasă că-i vine schimbul
îi spui că nicio revoluție
nu a reușit să schimbe omul
iar ea îți zâmbește înțelegătoare
dincolo de tejgheaua barului
unde sticle se înșiră pe raft
cum orele dimineții de mâine

Memoria sălbatică

Nici un tribunal din lume
nu va putea să pronunțe
o sentința mai grea pentru noi
decât această duminică de toamnă
care ne ocolește ca pe niște jaloane
la un concurs de îndemânare auto
prin garsoniera închiriată
între Hôtel de Ville și Place de Peyrou
când fericirea încă este aproape

Lucian Scurtu - 65

OMUL CU GEAMANTAN

În gara pustie aştepţi un tren care trebuie să sosească
din clipă în clipă,
aşezat pe un geamantan uzat citeşti un ziar, îţi aprinzi o ţigară,
priveşti cerul,
dintr-o dată la megafon o voce anunţă că trenul tău
va avea o întârziere de peste o mie de ani,
nu spui nimic, îţi aranjezi o cută la pantalon,
îţi numeri dosarele,
faci un gest de lehamite,
gârbovit pe geamantanul tău uzat te încăpăţânezi să rămâi
acolo pe peron, gânditor, uitat, pierdut,
din când în când trenuri şi oameni vin şi pleacă de lângă tine,
în timp ce tu îmbătrâneşti cu încetinitorul
în aşteptarea unui tren
care te va pierde în noapte.

GLEZNA EGIPTEANĂ

Subţire-i este glezna ca trestia de Nil,
Pe ea, verigheta mea s-a strecurat subtil,

Înlănţuit, piciorul de-acuma-i inelar,
Căsătorit, perversul, cu aurul avar,

Răsfaţă îndărătnic ascunsul libidou,
Topit în adultera dorinţă din lingou,

Galben ca luna plină, ca spicul copt de grâu,
Incită, hoţomanul, spre lene şi desfrâu,

Spre reverii ascunse ca jarul din rimel,
Verigheta mea, de astăzi, a devenit inel,

Pe deget? Ori pe glezna fragilă ca egreta?
Pe care dintre ele va străluci verigheta?

Dar eu ţin bine taina, orfevru priceput,
Viclean precum inelul pierdut în aşternut!

ÎN CĂUTAREA TRUPULUI

La început a fost adierea ei, apoi privirea ei,
un incendiu necontenit,
mai apoi tâmpla şi coapsele ei simandicoase,
apoi au fost ochii şi sprâncenele arcuite precum două
iatagane maure,
mai apoi a fost *ea* toată în oglinda ceaiului din samovar,
şi abia mai apoi a fost *cuvântul*:
„acolo unde se termină adierea perdelei începe foşnetul
rochiei ei,
acolo unde se termină foşnetul rochiei ei începe suspinul ei,
acolo unde se termină suspinul ei începe disperarea!”

SIDERURGIA NATURII

Dacă ar avea mai multe sălcii, Crişul ar fi Neva mea,
dacă ar curge mai mult prin pustă ar fi Eufratul meu,
dacă ar avea o deltă ar fi Nilul meu,
dacă aş zări-o pe malurile lui ar fi Iordanul meu.

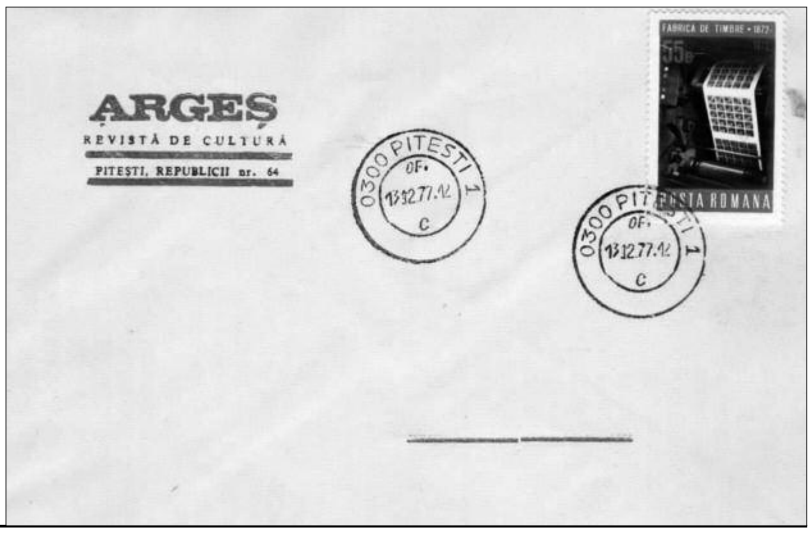
Dar cum nu se întâmplă nimic din toate acestea,
Crişul este nimic.

DESPRE PRODUSUL IMAGINAŢIEI MELE

Ziua mi se părea ciudată, avusese un singur
răsărit şi mai multe apusuri,
mi-a reamintit faptul că după ce voi muri,
toate obiectele atinse de mine cu mâinile, buzele,
umerii, picioarele, vor dispărea definitiv în neant,
precum valul acela care ajuns pe ţărm,
a refuzat să se mai întoarcă în mare,
a înaintat, năuc, pe străzile oraşului de unul singur,
a ajuns la picioarele ei,
nu-i venea să creadă că are marea la picioare,
tocmai de aceea a intrat în ea până la glezne, până la genunchi,
până la sâni, până nu s-a mai văzut de tot.

POEM

*„Oare oamenii care vor muri, în ziua în care voi muri şi eu,
ce fac ei în clipa asta?*”, o întreb în timp ce priveşte
o groapă deschisă cu un sicriu deschis în ea, cu un mort
cu ochii deschişi în el, peste care nimeni nu aruncă
măcar o lopată cu pământ,
un pumn de ţărână uscată sau măcar o floare veştejită,
ea tace, nu ştie ce să răspundă,
atunci îi privesc chipul frumos, imprimat
pe moneda noastră aurie,
o strâng în palmă (parcă tresare! oare o doare? de ce oare?
mi se pare?),
pe aleile cimitirului Rulikowski îi mai spun: *„atât de mult
aş fi dorit,
să fie şi chipul meu bătut lângă al tău, să te privesc mereu
ca pe o neasemuită Ledă!*”,
ea suspină ruşinată,
„ştii, nu încap doi pe o aceeaşi monedă!”

de memoria sălbatică a străzilor
unde am iubit cu deznădejde
iar vorba ta se adună la mine în cuvânt
precum cândva
trupurile fiecăruia în strânsoarea celuilalt

Ne privim aşa cum se privesc în luptă
şarpele şi pasărea când aerul serii soseşte
peste aerul şi mai cald al lucrurilor
unde indiferenţa ne ispiteşte ca pe novici în pustiu
şi mai împărţim o dată cafeaua din ceaşca fără smalţ
convinşi că întotdeauna se face iarnă
atunci când cineva suferă şi nu plânge

Ne vom iubi

Ne vom iubi peste blănuri de samur
intr-o mansardă din Alsacia
şi marile amurguri or sa vină
cu soarele arzând în geamul lucarnei
auzind valurile unei mări
pe ţărmul căreia va trebui
odată sa ajungem
strangându -ne în braţele
aburoase şi fierbinţi
aruncând cheia pescarusilor
stiind ca orice întâmplare
conţine suficientă nostalgie
cât să poată intr-un alt fel reveni
departe în noi
când vestala deşertăciunilor
îşi sfâşie hainele
şi-n husa de mătase a ghilotinei
se ascund viori ce au cântat
o baladă în prima dimineaţă a lumii
apele sărate se îndulcesc pe rând
anotimpul e o fantomă
iar pe toate lucrurile cineva
îngereşte le mângâie

Ianuarie rătăcitor

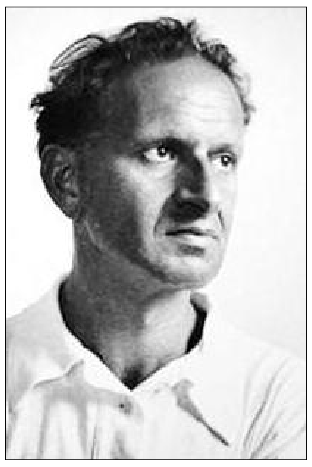
Ianuarie rătăcitor
sub umbra crenelată a chiparoşilor
cu oameni rari pe străzi din ce in ce mai înzăpezite
când amiaza pare o veche garderobă
unde ninge printre stelele ce nu au răbdare
şi vor să strălucească în miezul zilei
când penele corbilor par filele arse dintr-o carte
citită cândva într-o cameră
lângă un vas al dinastiei Ming

Ianuarie rătăcitor
unde cei fără prihană deşi s-au dus demult
mereu vor fi în preajma noastră
şi inima ia viaţa
de la început nu de la capăt
printre nămeţii albi
dincolo de tăcerea în care stăm
ca într-o sală de spectacol
unde se sting pe rând luminile
întrebându-ne
ce milă se ascunde în sentinţe
ce nelinişte este în inima acestei duminici

Din poezia lumii

Ivan GOLL (1891-1950), Franța

În traducerea lui LEO BUTNARU

Alsacian de origine, cu numele adevărat Isaac Lang, fiul unui negustor de îmbrăcăminte. Rămâne orfan de tată la șase ani. A făcut studii în drept la Strasbourg, Fribourg-en-Brisgau și München. A scris în limbile franceză și germană, primele sale poeme ținând de apariția și evoluția expresionismului german. Volumul de debut, „Canalul Panama", îi apare în 1914, semnat cu pseudonimul Iwan Lassang. În timpul primului război mondial locuiește în Elveția, după 1919 revenind la Paris împreună cu poeta și soția sa Claire Goll, care avea să fie și traducătoarea majorității operelor sale. Redactează revista „Surréalisme". În 1939 emigrează la New York, revenind în Franța în 1947. Dintre cărțile sale amintim de „Recviem pentru morții Europei" (1916), „Matusalem sau burghezul veșnic" (1922), „Grajdul lui Augias" (1924), „Poeme de dragoste" (1925), „Poeme geloziei", „Poeme despre viață și moarte" (ambele – 1926), „Cântecul lui Ioan-fără-Țară" (1936 / 1939), romanul „Agnus Dei" (1929).

Prezentul grupaj e din volumul „Poèmes de jalousie" („Poemele geloziei", 1926).

Se apropie singurătatea,
Trecându-și mâna bolnavă
Prin părul meu.
Mă culc cu boala,
Și chem să vină moartea.

Vină oricine vrea,
Cheia-i pe inima mea.

* * *

Orfeu fermeca panterele timide
Vidra de catifea
Struții isterici
Balenele cât patru etaje-nălțime
Păsările ibis
Naivele șopârle

Dar tu, cea mai sălbatică dintre toate,
Cu ce poezie
Ai fost îmblânzită?

* * *

Ah! tu care îmi scapi,
Infidelă dusă spre țări fierbinți!
Pașii tăi s-au topit în zăpadă,
Fărâme din sufletul tău sângerează prin arbori.
Ce zeu vorace o fi trecut pe-acolo?
Arzi toată!
Te-ai fi apropiat prea tare de vreo stea?
Gura ta e luntre plutitoare fără întoarcere,
Cuvintele tale nu mă vor mai regăsi...

Eu te-am prins și te țin strâns,
Umedă, biată, deschisă,
Însă din tine nimic
Nu-mi aparține!

* * *

Treizeci de ani a fost să aștept,
Până să te văd trecând prin cer,
Adumbrind soarele,
Dându-i de-nțeles Domnului Dumnezeu că poate să se retragă!
Am așteptat prin colțurile tuturor scuarurilor
În zadarnica mea tinerețe,
Știind că în calea ta
Lungile străzi totdeauna cotesc spre nord
Și în sfârșit se vor apărea zorii,
Câinii triști vor veni să-ți lingă gleznele,
În fine de pe umerii mei căzând
Cele treizeci de toamne ploioase...
Vino!
Când eu deja nu voi mai aștepta decât tramvaiul...

* * *

Peste o sută de ani fântânile te vor mai deplânge
Iar corbii nu vor fi mai puțin negri,
Serile își vor tricota melancoliile,
Pentru că peste-o sută de ani tu vei fi moartă!
Însă nimeni nu va mai ști că acesta e sufletul tău
Ce dă spre gri împrimăvărarea,
Că tu ești trifoi,
Begonie,
Briză cu parfum de fragi,
Că-aceasta-i dragostea-ți nemuritoare
Care încă mai inspiră zeii.

* * *

Cât ești de frumoasă!

În arborele purpuriu al venelor tale
Stau păsările mele de vis,
Iar aorta ta
E marele fluviu al destinului.
Plămânii tăi sunt vulturi cu-aripile întinse.
Pe curbatul lac al inimii tale
Trec bărci încărcate cu tristețe,
Oglindite în adâncul vid.

Cel mai frumos din toate,
Iată capul tău!
Crizantemă roșcat-maronie,
Chiar în vârful tulpinii vertebrale.

* * *

Palizii tăi sâni
Asemeni cameliilor!
Îți potrivești părul în funcție de pasiuni,
Negru pentru furtună, roșu pentru dragoste!
Și ochii asortați
Cu șerpuitoarele coliere de stele
Pe care ți le oferă zeii milionari.

Pentru mine, tu rămâi aceeași dintotdeauna
Într-un strop de sânge:
Eu cultiv un miliard de microbi,
Zi de zi la microscop
Urmărindu-le constelațiile.
Nopțile, precum un câmp de greieri ei strigă
Claire, Claire, Claire, Claire, Claire !

* * *

Lacurile vor reproduce negativul portretului tău,
Păsările îți vor învăța vocea,
Eu îți voi planta părul în pajiști,
Să modernizez natura.
Dinții tăi vor fi unicele pietre prețioase
La gâtul femeilor.
În largul Atlanticului voi lăsa
Ultimul model de scoici: urechile tale!
Îți voi reteza palmele,
Pentru a le usca
Ca pe două stele de mare.
Inima ta,
Conservată în spirt,
Va orna scrinul din odaia mea.

* * *

De cum adormi,
Eu developez în bromura lunii
Filmele verzi ale ochilor tăi.
Și ziua ta reîncepe a conta!
Văd trecând pe zidul nopții
O sută de chipuri
Ale amantului tău foarte frumos,
Eu vă reîntorc sărutările pierdute,
Îmbrățișările ireparabile,
În timp ce tu visezi, eu trăiesc viața ta
Dar nici gând să te strangulez:
Vreau să te văd cum mori de o sută de ori pe zi.

* * *

Orice femeie înseamnă un nou început
Fiece sân alb o culme mai înaltă
Întru perfecțiunea noastră.
Am sfărâmat perlele mai multor vintre
Rarele perle ale buricelor
Din care să-ți fac colier.
În pădurea multicoloră a pletelor
Am îmblânzit cobre și vulturi
Să-ți fie de străji.
Cu strigătele a mii de nopți pierdute
Ți-am compus acest poem:

De ce te-ai plânge,
Unică femeie cu o sută de inimi,
Evele, Mariile, Germainele,
Nu sunt decât tu, decât tu, decât tu!

* * *

La oricare stație m-aș întâmpla
Urc în autobuze, să te caut,
Merg la toate întâlnirile
Pe care Parisul le fixează între orele cinci și șapte,
Iar tu în toate hotelurile mobilate cu gust
Ai o cameră îmbălsămată de liliac.
Și pentru că ești atât de multiplă
Zâmbetul tău e la fel nenumărat:
Eu te aflu și te îmbrățișez
În fiece femeie primăvăratică.

* * *

În marea calmă a ochilor tăi
Îmi arunc mrejele,
Pentru a pescui albaștrii calcani ai speranței,
Somonii zorilor,
Algele cu care să ne legăm unul de celălalt,

Însă uneori furtuna
Îți deschide adâncurile verzi-albăstrui
Și în vasul inimii tale
Eu văd caracatițe roze,
Luni sfărâmate
Și albul schelet al iubitului tău.

* * *

Eu port pe pleoape ca pe un tatuaj
Surâsul tău.

Pe buzele mele este pictat
Fiece sărut al tău.

Acidulația lacrimilor tale
Mi-a decolorat obrajii.

Iar imensele tale scrisori
Îmi înlocuiesc costumele.

Nepăsător
La toate privirile,
Cum vrei tu,
Ca alte femei să nu mă iubească!

* * *

Tu ai părăsit casa dragostei noastre
Iar acum vântul izbește ușile
Inimii mele prost închise:
Intre oricine vrea!
Eu te schimb cu durerea
Ce-mi arată sânii ei zbârciți.
Se apropie singurătatea,
Trecându-și mâna bolnavă
Prin părul meu.
Mă culc cu boala,
Și chem să vină moartea.

Vină oricine vrea,
Cheia-i pe inima mea.

* * *

Revino:

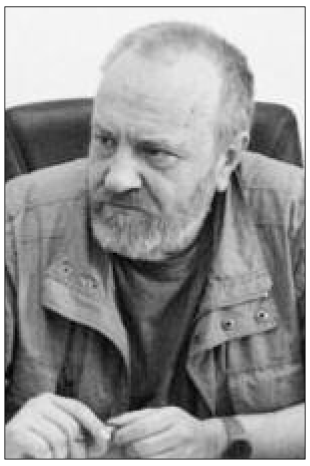
Voi inventa al cincilea anotimp doar pentru noi doi,
În care stridiile vor fi înaripate,
În care păsările vor cânta Stravinski
Și hesperidele de aur
Se vor pârgui prin smochini

Iar eu voi modifica toate calendarele din care
Lipsesc datele întâlnirilor tale de dragoste de cândva,
Iar de pe harta Europei
Voi șterge urmele evadărilor tale.

Revino:
Lumea va renaște
Busolele vor avea un alt Nord
Inima ta!

traduceri

proză de **Marian Ilea**

ILEA de Bârgău și Ieud

Nordul lui Ilea

Raport de activitate

Nume: Kuszmik Adalbert-Costică
Date personale: născut la 02-10-1951
Domiciliu: fără, dar stau în oraş
Studii: Institutul Politehnic Cluj Napoca, inginer

Ocupaţia: De şase luni – ZERO, dar am avut în ultimii ani colaborări cu BAUFINANZ SRL şi FINANZ TEAM SRL pentru acordarea de credite, la unii care primeau credite le încheiam şi o asigurare de viaţă ca şi comision.

Menţiuni: Pentru atragerea clienţilor nu am dat anunţuri în presă. Clienţii mai vechi au început să-mi aducă alţi doritori. Apoi, am oprit activitatea din lipsă de colaboratori şi din cauza concurenţei şi am plecat la Curtuiuş ca să muncesc în agricultură. Am acţionat în limitele competenţei unui inspector de credit, cu acordul conducerii băncilor, chiar dacă nu am fost inspector. M-am ales cu acuze de complicitate la înşelăciune şi complicitate la fals.

Cine mă învinuieşte?

Unul Cosmin care e căsătorit, are un copil şi o casă construită împreună cu soţia în oraş pe un teren concesionat de la Primărie, mecanic auto, bun meseriaş, corect în relaţiile cu clienţii lui şi cu băncile mele, are credite care le plăteşte la zi. Din cauza crizei financiare şi a sărbătorilor de iarnă în lunile noiembrie, decembrie şi ianuarie din acel an a avut mai puţini clienţi. Deoarece nu dorea să întârzie cu plata ratelor la alte bănci m-a întrebat care ar fi banca bună pentru un mic credit ca să nu mai ia bani de la bişniţari din cauza dobânzilor mari practicate de către aceia. I-am spus, fără a pretinde sau aştepta vreun comision că Raiffeissen Bank nu cerea fişa fiscală. Cosmin acela şi-a pregătit singur dosarul şi a mers la bancă. N-am avut nici un amestec.

Se pare că nu a mers cum trebuie analiza cererii de acordare a creditului.

De-abia atunci, cunoscând ambele părţi, am intervenit eu şi am găsit o rezolvare amiabilă a problemei.

După aceea s-a descoperit un mic fals în documente.

Cosmin era foarte speriat, tremura, plângea şi se ruga de mine să-l iert deoarece nu m-a prejudiciat cu nimica. Îmi spunea să nu-i fac rău.

Cosmin avea şi un micuţ cazier de vreo zece ani vechime, de care habar n-am avut.

Când l-au chemat la poliţie a semnat o declaraţie, nu s-a putut concentra şi a renunţat să mai citească tot ce au scris poliţiştii acolo.

Altă menţiune: O altă persoană pe care nu am întâlnit-o nici măcar o dată era anchetată de poliţişti pentru fraude bancare. Una Olimpia. Această Olimpia a vrut să fugă din ţara noastră şi i-a cerut uneia Adina două mii de euro. A ameninţat-o pe Adina că se va duce la poliţie să spună că a obţinut un credit cu acte false de la Banc Post, cu ajutorul meu, contra unui comision. Pe Adina o cunoşteam. Mi-a povestit despre şantaj. I-am spus să afle cine o anchetează pe Olimpia. Aşa a şi procedat. A luat masa cu câţiva poliţişti pe cheltuiala ei. Aceia i-au spus că e o persoană plină de calităţi şi să nu cedeze la şantajul Olimpiei.

După câteva zile poliţiştii au chemat-o pe Adina la secţie şi i-au arătat fotografia mea întrebând-o dacă mă cunoaşte şi dacă mi-a dat comision în bani. Ea a mărturisit că nu mi-a dat niciun comision. Tot aşa a zis şi barmanul barului pe care-l avea Adina în oraş.

Poliţiştii au mers la bănci şi au întrebat toţi directorii despre persoana mea. Aceia s-au speriat şi au dat dispoziţie angajaţilor să saboteze toţi clienţii pe care-i duceam eu pentru a li se acorda credite. Unii oameni cinstiţi mi-au spus să nu mai aduc clienţi în băncile alea.

Pentru alţii era legal pentru mine nu mai era. Am constatat că poliţiştii prin comportamentul lor mi-au pătat imaginea în faţa bancherilor şi m-au exclus din domeniul intermedierii creditelor condamnându-mă la foame.

Alte persoane prietene cu mine au afirmat că trecând pe la Poliţie li s-a arătat fotografia mea şi au fost invitate să dea declaraţii despre mine.

Poate că mai sunt şi altele ca ele.

* * *

Altă menţiune: Aşa am ajuns să stau în Curtuiuş şi să muncesc la negru în agricultură. Eram zilier. Făceam orice. Dar când am adus cu troliul nişte fân din câmp şi am stat deasupra, troliul s-a răsturnat şi am făcut un salt de şapte metri, ajungând cu piciorul rupt direct în spital. Am stat o lună de zile. N-am pensie dar o să am când o să împlinesc şaizeci şi cinci de ani.

În Curtuiuş locuiam la case de oameni. Plecam dimineaţa. Veneam seara. Acuma locuiesc într-un spital de recuperare şi odihnă cu patru colegi într-o cămăruţă.

* * *

Altă menţiune: Kuszmik Adalbert-Costică e numele din buletin dar mi se zice Belusko. Aşa mă ştiu toţi din oraş. Am nevastă. Am doi copii. De femeie m-am despărţit acum cinsprezece ani. N-am divorţat dar nu mai stăm împreună. Din vina ei. Din vina mea. Într-o zi mi-a spus: „Belusko, nu mai vreau să trăiesc cu tine”. De atunci habar n-am ce face. N-am mai văzut-o. Nici cu copiii nu m-am mai întâlnit. Şi atunci aveam piciorul ăsta care s-a rupt în Curtuiuş, tot rupt pe gheaţa de pe lângă trotuar. Stăteam în pat. Cu ghipsul ăla alb. Femeia se putea deplasa. Avea anturaje. Şi gata. I-am spus:”Mariska, regret că m-am însurat cu tine, că nu m-am gândit ce fac, dar te-am iubit chiar dacă erai din familia Puţurgăilor. Nu regret că am doi băieţi frumoşi care mă recunosc ca tată al lor. Regret că ai trecut la penticostali. Nu regret că am rămas ortodox.” Şi gata.

* * *

Altă menţiune: Piciorul acesta l-am rupt de patru ori. Prima dată la fotbal în copilărie. A doua oară la uzina unde am fost inginer când m-am urcat pe o instalaţie şi am căzut. A treia oară pe gheaţă cum am menţionat. A patra oară în Curtuiuş.

* * *

Altă menţiune: Serviciul meu de inginer s-a terminat în anul unamienouăsutenouăzeci. De atunci Mariska mi-a spus în fiecare zi: „Belusko, avem doi băieţi, nu faci nimic pentru ei. Ai grijă că o să rămâi singur”. Nu am fost vinovat că am ajuns pe drumuri. Revoluţia m-a adus în halul acela. Doi ani de zile am făcut naveta la Mateszalka. Duceam servicii din porţelan, pahare de cristal, sticle pline cu coniac. Le vindeam în piaţă. Aduceam banii. Era mai rău decât la uzină. Mariska îmi zicea: „Nu ai serviciul tău, Belusko, ai învăţat atâta carte şi nici de vânzător la o tarabă nu eşti bun. Ai doi băieţi şi nu faci nimic pentru ei. Ai grijă că o să rămâi singur”.

Din banii de la Mateszalka am cumpărat mobilă, aspirator, frigider şi maşina de spălat. La uzina aia unde am nuncit la planşă nu mi-a plăcut. Secretara era prostituată, adică curvă de pe vremea socialismului. Am prins-o pe biroul directorului cu şeful de la aprovizionare. „N-ai văzut nimic, Belusko. Poţi să vii şi tu”, mi-a spus. N-am zis nici nu, da nici da.

Plecam la Mateszalka pe la patru dimineaţa. Cu un microbuz. Mă întorceam după miezul nopţii cu acelaşi microbuz.

Altă menţiune: Când m-am enervat. Când nimic nu mai mergea ca lumea. Am deschis o firmă de import-export cu doi arabi de la Bucureşti. Am adus patru tir-uri de pui. Noroc că atunci a murit tata. Din cauza infecţiei la vezică. L-am îngropat. Masa de pomenire a fost cu pui fripţi aduşi din Olanda.

Atunci a venit la mine un poliţist: „Belusko, trebuie să fugi în altă ţară că altfel te arestăm”. „De ce mă arestaţi voi pe mine”, l-am întrebat. „Din cauza puilor”, mi-a răspuns.

Cinci ani am stat la Londra cu paşaport fals. Eram italian în acte. „Belusko, nu faci nimic pentru băieţi”, îmi scria Mariska.

Puneam tavanuri false la Londra. Când nu mai era pericol, m-am întors.

După două luni de zile m-am apucat de credite. Cum am scris la începutul acestui RAPORT.

Mi-a plăcut să învăţ la şcoală. Doamna dirigintă Greblă Monica era din Mediaş. Mihalca Augustin, plecat la Seattle, America, mi-a fost coleg de bancă. Mamele noastre munceau împreună la restaurantul „Lacul Albastru”, din oraş.

Am uitat să menţionez că mai am patru fraţi despre care nu mai ştiu nimic, deoarece în Curtuiuş am fost izolat ca să uite de mine Poliţia. Când am plecat în Curtuiuş am zis: „Merg ca să-mi iau lumea-n cap”.Şi mi-a priit până am căzut de pe troliul ăla.

Mi-a priit şi toată viaţa mea în afară de incidentul acela cu soţia. Atunci m-am hotărât: „Gata cu femeile. Numai muncă, ziua şi numai somn, noaptea.

* * *

Altă menţiune: În spitalul acesta de recuperare unde locuiesc, optzeci la sută dintre pacienţi nu sunt normali. Fiind aşa cum sunt, îi las în pace. În camera unde stau, numită salon, mă înţeleg cu toţi. Sunt două persoane care au vârsta de peste optezeci de ani, mai e un handicapat care stă doar în pat şi un nebun care strigă tot timpul. Ultimii doi fac pe ei. Da-s mulţumit. Am de toate. Căldură. Hrană. Televizor. Bibliotecă. Pe cei doi bătrâni îi ascult cum îşi povestesc vieţile ca să nu zică că nu le dau importanţă. Vorbim. Glumim.

* * *

Altă menţiune: Singurătatea m-a învăţat să fac cele mai bune sarmale din oraş. Călesc ceapa. Pun orez. Pun carne. Pun condimente. Pun boia. Apoi amestec. Opăresc varza. Fac sarmalele. Fierb sarmalele. Mănânc cu poftă sarmalele.

Dar de mâncat, mănânc orice.

* * *

Altă menţiune: Cea mai frumoasă zi a vieţii mele a fost într-o iarnă, decembrie cu zăpadă, ajun de Crăciun, tata care era miner, mi-a adus o săniuţă minunată de la mina Iosza Bela. „Belusko, asta ţi-o trimte Moş Crăciun prin mine pentru tine!” A fost foarte frumos. Chiar emoţionant.

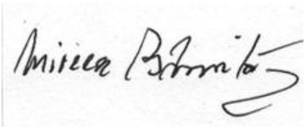
Ultima menţiune: În ultimele zile mă paşte un gând. Poate rezolv o pensie de boală. Până vine aia de bătrâneţe unde mi se va pune vechimea de inginer. Că medicamentele-s de cumpărat la acest spital. Şi sunt scumpe. Şi mă usucă la buzunar.

Altă menţiune: Piciorul acesta l-am rupt de patru ori. Prima dată la fotbal în copilărie. A doua oară la uzina unde am fost inginer când m-am urcat pe o instalaţie şi am căzut. A treia oară pe gheaţă cum am menţionat. A patra oară în Curtuiuş.

proză

Mircea Bârsilă

Poezia lui Traian Ștef

Comentând cel dintâi volum al lui Traian Ştef (**Călătoria de ucenic**, Biblioteca revistei Familia, 1993), Gheorghe Grigurcu constata (în **Poezie română contemporană**, vol. II) că discursul poetului este filtrat „prin convenţiile intelectului”, fapt ce induce impresia de lirism cerebral şi de artificialiate, în pofida tonului „vag persiflator” şi, alteori, a somptuozităţii unor imagini precum acestea: „Regii aruncă pocalul cu otravă/Şi se travestesc/Duşmanii îi întâmpină cu săgeţi de aur/Atât de mult aşteptaseră clipa” (*Pagina patru*). Spre a ilustra indeciziile „ucenicului”, eminentul critic literar punea în balanţă două fragmente, unul centrat pe ionbarbianul „pitoresc balcanic” şi pe care îl socoteşte a nu fi „tocmai la locul său” („Umblu călare pe un şarpe/ Blând pe unde soarele-i mai tare/Şi regele ciupearcă sare/Într-un picior cu gheata cârnă/Stau toţi chilug cu ceafa groasă” – *Briceagul prietenului nostru B. Jean*) şi altul „ce reflectă o semnificaţie transcendentă”: „Camuflajul e inspirat/Sunt confundat de fluture cu fluture/De frunză cu altă frunză/ Mai departe nu spun pentru că nu vreau/De teama/Că aş putea atrage irealul” (*Pagina opt*).

Semnificativă pentru talentul lui Traian Ştef este o altă elegie (*Elegia a doua*) în care „efortul artizanal” a lăsat locul unei viziuni în care imaginea unei perechi de viori, ce ar putea să facă obiectul unei naturi moarte, este transpusă din sfera vizualului în aceea a audibilului: „Două viori pe masă una lângă alta/Identice/Şi nu se ating/Ca doi morţi pe acelaşi catafalc/(...)/Iau de pe masă una dintre viori şi cânt/ Cealaltă asemeni unei oglinzi/în care se miră sunetele /Cântă de la sine şi o ascult/Ca şi cum mi-aş asculta suflarea/Transfigurată estetic” (*Elegia a doua*).

În 1997, Traian Ştef a publicat volumul **Femeia în roz** (Biblioteca revistei Familia), centrat pe un singur motiv ce se ramifică în mai multe direcţii. Femeia în Roz este „marea artistă”, incompatibilă cu portăreasa sau cu o simplă cameristă; apare însoţind Garda de Noapte; dansează nevăzută peste Parcul de Distracţii; este dorită de scriptor/narator, în ipostaza de călăuză a sa; Socrate, văzând-o că dansează „ca un satir cu daimonul”, a cerut otrava. De asemenea, „Femeia în Roz invită la dans/În Parcul de Distracţii/Cavaleri cu platoşa caldă aşteaptă/Un schior să-i lunece pe poale” (*Femeia în Roz i-a văzut*) şi, alteori, conduce „cu biciul pe cer/mari stoluri de lăcuste”... Ea este muza, o muză care are inimă, care gestionează raportarea poetului, prin intermediul imaginaţiei, la realitatea obiectivă şi care nu se teme decât de sinucigaşii de neînţeles: „Mă tem numai de sinucigaşi/Se îngrijorează femeia în Roz”

Asemănarea ei, în *portretul – kitsch*, cu o femeie obişnuită este, desigur, înşelătoare, fiind lipsită în întregime, pe pânza tabloului, de realitatea ei enigmatică: „Femeia despre care v-am vorbit/Este aceasta/Îi pot face un portret kitsch/Cu părul roşcat din frunze scuturate/De vânt/Gâtul lung acoperit de lănţişoare/Cu inimă/Mâinile Venerei albe/Cu degetele prinse în inele de rubin/Mănâncă mereu mere roşii/Pe care le ţine în sân”... (*Femeia despre care v-am vorbit)*.

Femeia în Roz tânjeşte după condiţia femeii care trăieşte, mulţumită de sine, în cercul eternei feminităţi („Ia-mi şi mie mărgele/Cum au toate femeile/Inele basma/Cercei şi dedesubturi/În loc de ceas inima ta//S-o încerc s-o opresc/s-o dau inapoi înainte/ s-o strâng puţin” - *Ca o rază de speranţă),* iar umilul act de *a scrie* poezii este declanşat de neputinţa scriptorului *de a descrie* coapsele acelei himerice prezenţe feminine: „Scriu acest poem/Pentru că nu pot descrie/ Coapsele Femeii în Roz/Ochii ei glazuraţi ca două măceşe/(...)/Eu vreau să iubesc/Eu nu vreau *viaţaevis*/Eu nu vreau să fiu citit/Eu vreau să fiu jarul/Cu care a ars oala olarul *(Pentru că nu pot descrie,* s.n.*)*. În relaţia sa cu Femeia în Roz, „o femeie în stare gazoasă”, de parcă ar fi fost plăsmuită într-un laborator alchimic, la fel ca fata din *Baladă studenţească*, de Radu Stanca, scriptorul, învârtind manivela Parcului de Distracţii, se simte în rolul „demiurgic” al unui nou Sisif : „Eu sunt Noul Sisif/Învârt manivela Parcului de Distracţii/Ei vin aici să râdă/Să se pipăie neruşinat/Să-şi arate corpurile îmbrăcate// Prin porii lor iese iarba/Pe care o calcă Femeia în Roz/Să nu aluneci/Îi spun/Eu nu pot opri manivela/Să te prind/Să nu cazi/Din starea gazoasă/În starea solidă/Să nu-ţi râzi de mine/Zice/Dacă vrei să mai apuci/Sfârşitul poemului” (*Manivela Parcului de Distracţii).*

Barocul motiv al *lumii ca teatru* („Serbările sunt în toi sclavii eliberaţi/În arenă gladiatorii pe umerii poeţilor/Îmboldind cu lancea muzele să cânte//Deodată o adiere le îndulci pe toate/Arlechini saltimbanci scamatori sforari/Înghiţitori de săbii şi flăcări sardonice/Săritori la trapez cobai”) este conectat la surprinzătoarea realitate a hăului ce pândeşte „burlescul” spectacol, spre a-l înghiţi.

Cel mai limpede şi cel mai frumos text îmi pare *Eu şi daimonul:*„Dacă vorbesc înseamnă că nu sunt singur//Daimonul stă la masa de nuiele/Cu vestonul neîncheiat/Aşa se lasă mai greu înserarea/Ce rost ai tu pe lumea asta/Îl întreb/Eu stau la masă cu tine/Îmi zice/Şi te ajut să înduri mai uşor/Seninul şi ceaiul îndulcit”.

Epistolele către Alexandros (Paralela 45, 2004) au ca model **Tristele** şi **Ponticele** lui Ovidiu, iar destinatarul este Alexandru Muşina. Cele 12 epistole ale lui Traian Ştef au apărut, între anii 2002 şi 2004, în revista *Familia*, la rubrica intitulată *Solilocviul lui Odiseu*. În ansamblu, „**Epistolele către Alexandros** e o carte despre viaţă, cu tot ce înseamnă ea: prietenie, vanitate, invidie, aroganţă, turpitudine, strâmbă judecată, minciună, vinovăţie” (Viorel Mureşan, **Colecţia de călimări 2** Editura Caiete Silvane, Zalău, 2013, p. 2002). Scriitura se deschide în evantai către mai multe specii „uitate”, inclusiv către satiră, pamflet sau către descrierea dovedind, în *Epistola XII* , rafinament şi o subţire ironie ce desparte amintirea unui copios ospăţ de „licenţiosul” ospăţ al lui Trimalchio din **Satiricon**-ul lui Petronius: „Băurăm vinuri crude şi-aromate, gălbui ca paiul,/Mirosind a busuioc,tămâie sau roşii ca bujorul/Şi-o băutură de mine distilată din prune şi din pere/Fermentate lângă foc cu vajnicii munteni/Ce-s în stare să lupte cu ursul/(...)./Afar, la cuptor,ne întrecurăm noi, bărbaţii//Să coacem purcelul de lapte şi pricepuţi se arătară/Vergilamentes şi Ion la pus arome, stropit cu băutură,/Alexandros la potrivit căldura la cuptor,Miron/Îi puse mărul în gura descleştată şi-i dete nume cinic,/Cu soaţele-mpreună, la dans şi cântece şi veselie, trecurăm/În anul nou două mii patru de la Cristos încoace”.

O mare parte a poeziilor din **Cardul de credit** (Editura Tracus Arte, 2013) a fost reluată în **Laus** (Editura Şcoala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2015), volum prefaţat de Al.Cistelecan. Atât mai vechea înclinaţia spre conceptualizarea „mesajului” („Ceaţa ca într-o depresiune/Ca balerina într-o lebădă/Între în noi şi suntem aşa de fericiţi/Ca o albeaţă care înfloreşte/Şi vede tot ce nu se poate vedea/Şi ştie tot ce s-a ştiut până atunci/Şi luminează tot nu mai are nevoie /De vedere” - *Cum intră ceaţa în noi*), cât şi voitul efort artizanal, constând, între altele, în strânsa legare a discursului de un anumit tâlc simbolic, sunt, în noile volume, aproape întâmplătoare. Acum, scriitura este liberă, relaxată, oglindind o nouă concepţie poetică bazată pe apetitul pentru locvacitatea marcată de o firească fluenţă retorică.

Uneori, consemnarea lirică a unei situaţii este realizată sub pavăza stilistică a poeziei lui Mircea Ivănescu: „Stai la masă în grădina de vară/A teatrului/O ploaie falsă/În această iarnă întoarsă/Pe dos/Şi te gândeşti la prietenul care tocmai/A făcut un infarct/ Adevărul este că pe unde trec/Gândurile/Se despică puţin spaima/cum ai scăpa din mîna ta/Mâna unui copil/Mai încolo o femeie/Nu am mai văzut-o vreodată/Mintea ei parcă trece prin/Coridoare înguste/Aşa îi arată privirea/Şi când se uită spre mine/Face ochii foarte rotunzi/Şi eu mă simt obligat/Să mă uit drept în ochii ei/Cu ochii mei mari şi goi/Să oficiez această privire iernoasă/Pe scena teatrului din grădina de vară”...(*Coridoare înguste*).

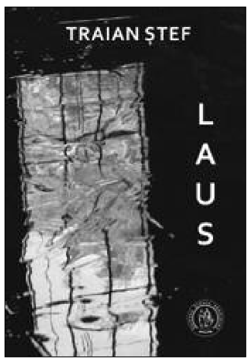
De la poeziile concentrate de altădată şi în care, sub ţesătura imagistică, se simţea palpitaţia unui simbolism difuz („Barca stă cu vâslele încrucişate/La mal/Vântul beat răscoleşte ţărmul/Bucăţi de hârtie câini/ Mătăsuri sfâşiate eşarfe//Lângă barcă o umbră/Creşte/Barca împinsă de un roi de albine/Pe mare” -*Îşi aminteşte şi face câţiva paşi),* Traian Ştef a trecut în **Laus/Cardul de credit** la o poezie în care elanul confesiv este concretizat, uneori, într-un discurs care îi scapă din mână, cum se întâmplă în *Vânătoarea,* care se vrea „cronica unei vânători” sau în poezia *Tandretea dintre noi,* orientată spre configurarea universului infantil definit de îngemănarea realului cu *imaginalul*. Îngerii, calul năzdrăvan, mielul numit Ionică, găina cu ouă de aur, puii dolofani şi pufoşi...sunt doar elemente „decorative”, utilizate într-o manieră care nu produce efecte poetice deosebite.

„Complexul” poem *Laus*, întins pe 29 de pagini, constituie, în acest volum, marea surpriză. Poemul începe într-o notă de mister, aşa cum începe şi *Corbul* lui Poe: „Mi se arată-n colţ de cameră/Şi mă priveşte fix/Nu ştiu pe unde a intrat/Nu ştiu de unde vine/(...)/O umbră adăstând/Un fel de vrajă/Un alter/ Stingher şi şovăielnic la-nceput”. Năluca se preface într-un guzgan urât „ieşit parcă din luptele homerice”. Acest „supravieţuitor al subsolului” şi al ruinelor, care a rezistat la toate otrăvurile şi pe toate corăbiile intră în dialog cu scriitorul, sfătuindu-l precum „ajuvantul” din basme şi povestindu-şi păţaniile: cum a călătorit într-un tren, ascuns în păpuşa rusească din bagajul unei domnişoare, cum s-a trezit cu un picior rupt şi o ureche flască, împuţinat cât să intre intr-un degetar etc. Poemul se desfăşoară alert, epica este limpede, iar intenţia parabolizantă - bine gestionată: „Dacă nu ai fost niciodată şobolan/Dă-o-ncolo de poezie/Că nu se scrie în cap/Ci se scrie în nişte canale/Pe care e pus un capac/Şi se deschide cu mare artă”).Sau: „Vreau să fiu supravieţuitorul subsuorii/Să-mi fac plimbarea pe sprânceană/Să dau târcoale pe o ulicioară/Cu umbre târzii şi carne vie/Ca un pui de veveriţă/La mândruţa sub rochiţă”.

În întregul său, *Laus* este – în lectura lui Al. Cistelecan – „o parabolă cu mai multe faţete şi cu un potenţial de semnificanţă care acoperă mai multe registre” (Al. Cistelecan, *De la notaţie la parabolă*, Prefaţă în Traian Ştef, **Laus**).

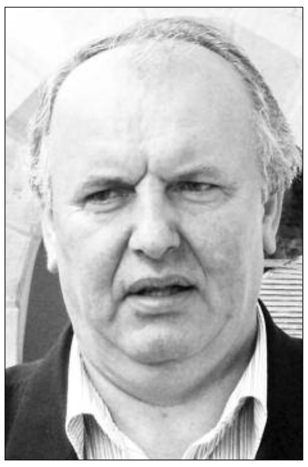

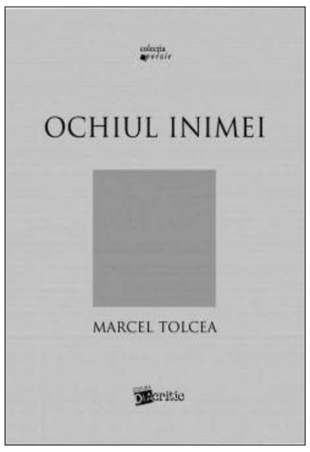

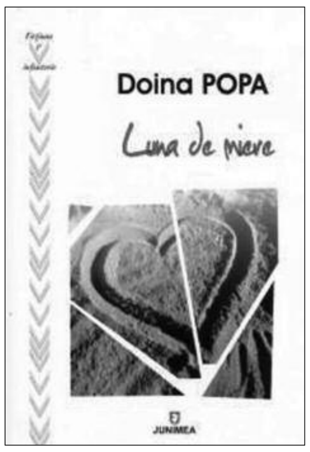

Adrian Alui Gheorghe

Cărțile vremii noastre

”Ochiul inimei” de MARCEL TOLCEA

Poziția de ”mimoză poetică” a Generației 80 revine, indiscutabil, poetului Marcel Tolcea, care a scos, din cîte știm, doar o carte de poezie, în două ediții, în cîteva decenii de activitate literară. Volumul ”Ochiul inimei” apărut în anul 1988, la Editura ”Facla” din Timișoara, a fost reluat într-o ediție elegantă la Editura ”DiaCritic”, în anul 2018. Dar un poet adevărat, în definitiv, nu are nevoie de multe pagini, ca să își demonstreze calitatea/ virtuțile, lucru care se confirmă și în cazul lui Marcel Tolcea.

Marcel Tolcea scrie o poezie a unui cotidian banal, ”banalizat de atîta folosință” dar din care ”ochiul inimei” extrage transcendentul, picătură cu picătură. Și asta pentru că ”banalul” poate fi redimensionat prin poetizare, încărcat de coordonatele unui adevărat univers: ”Era s-o pățim toamna asta, neachitîndu-se Taxele Verticale,/ mai ales că sănătatae răcnea în grădină,/ Norocul nostru, al celor din cartier, a fost că/ ai venit tu, cu un fel de cărare pe mijloc în mînă/ ce semăna mai mult a curea, și, urmărită/ încă de la Tractirul Gării de un grup/ de Acarai Tropicali, ai dat drumul, puțin neglijentă,/ Lozurilor în Plic să respire din aerul cu mangal/ pentru a deschide imediat o discuție teribilă,/ în fața Vechiului Patinoar, despre vechile vise./ Dar trecătorii străini, care vedeau, ce spuneau?/ Iată o tînără care culege brîndușe!/ Iată o tînără care culege brîndușe!/ Iată o tînără care culege brîndușe!” (Bunule semn, de la Grădina de Tir)

Transformat în lume proprie, prezentul își divulgă propria vacuitate, absurdul excede o normalitate aparentă. Estetizarea faptului divers, în relație cu o suită de imagini din panoplia avangardismului, crează o poezie care se citește cu sufletul în alertă: ”Teribila lovitură de baston pe care domnul director/ o aplicase unui funcționar mitocan/ se reverberase în aerul serii, la Grădina de Vară,/ cu o îngrozitor de înceată chemare, dovedindu-se,/ în cele din urmă, un mal de metal// Deocamdată, uitîndu-se toată clientela-ntr-o parte/ pentru a se evita în acest fel complicații la tribunal,/ numai cei doi au văzut fragmente dintr-o apă imensă/ în care străluceau diamante, rubine, opal/ spinări noi de biciclete, batiste alpine,/ ce se amestecau cu o lume nouă, echidistantă/ de acest fenomen și un foc de tip animal” (Teribilă lovitură de baston)

Înainte de a-i recunoaște poezia, în toți anii din urmă, am admirat calitatea de cărturar a lui Marcel Tolcea, cărțile sale ”Eliade, ezotericul” și ”Ezoterism și comunicare simbolică” se regăsesc în bibliografiile multor lucrări de doctorat, în programa obligatorie a multor facultăți de profil.

”mereu rămîne ceva de spus” de Ion Dumbravă

O carte de poezie adevărată, după toate regulile ei știute sau mai puțin știute, îmi trimite Ion Dumbravă, poet pe care l-am cunoscut în Iași, pe vremuri, dar care s-a stabilit la Târgu Mureș între timp. Cartea se numește ”mereu rămîne ceva de spus” (Editura ”Ardealul”, 2018) și reconfirmă faptul că după fiecare poezie bună rămîne ceva... nespus.

Poezia lui Ion Dumbravă este un amestec de ”irealitate” imediată, de paradox liric care rezultă dintr-o existență plus o adaptare forțată, aventuroasă, într-o lume nu neapărat ostilă, dar necunoscută. Să încercăm un poem, luat la întîmplare, din carte: ”cu gîndul la cîte ai fi putut avea/ la cît de ușor e să pierzi/ cînd afară plouă de ieri/ cînd înlăuntrul tău bate vîntul.// gîndul că zeii sînt totuși destul/ de aproape de vreme/ ce gîndului doar o clipă/ îi trebuie să ajungă/ la ei sau la cei/ care le-au luat locul/ și la care să ne închinăm. // cu gîndul cît de ușor/ e să uiți cînd singur doar tu/ îți rămîi în continuare/ prezent la tot ce nu se întîmplă” (cît de ușor).

Un ușor patetism, bine asimilat în textul poetic, un fel de ”înțeles de pierdere”, situează ființa la intersecția dintre memorie și ispita drumului concret, misterul clipei este o fuziune extatică a sufletului tot mai însingurat cu lumea tot mai îndepărtată: ”chemi norul pe partea noastră/ de cer și se face/ că nu aude. jar arzător/ cîmpul cu maci.// ca pe niște străini/ ne ocolesc norii/ ca pe niște pămînteni de nimic.// cum să le oprești destrămarea/ de fum. Cum să pătrunzi/ în neînțelegerea lor.// cheamă țărîna și verdele/ ierbii norii din alunecarea/ haotică peste/ amiaza cu umbre arse de sete” (chemări).

Aveți imaginea unei cărți de poezie care își interoghează, la un moment dat cititorul? Ei, cam asta face poezia lui Ion Dumbravă din ”mereu rămîne ceva de spus”.

”Luna de miere” de Doina Popa

Romanul Doinei Popa (Luna de miere - Editura Junimea, 2018) este o tuburătoare confesiune despre viață, despre fundăturile ei, despre soarta care nu are puterea și determinarea să devină destin. Personajele nu par să trăiască, ele sunt trăite de istorie și de regulile din familie, societate, reguli scrise, nescrise sau care au intrat samavolnic în viețile tot mai vulnerabilizate ale ”personajelor”. Biografică sau fals-biografică, proza din acest volum al Doinei Popa este sufocantă, personajele însăși se sufocă unul pe altul trăindu-și cu disperare clipa și viața. Povestea este croită ca o spovedanie, una multiplă de fapt, fiecare se exprimă prin celălalt, fiecare se raportează la celălalt ”motivîndu-și” propria existență. Firul narativ pornește de la ”mama Doinei” care își testează memoria pe atacurile subtile ale aparenței din realitate, pe degenerescența memoriei care însoțește bătrînețea. Mama nu-și mai recunoaște fiica, în jurul ei e o multitudine de Doine, fiecare cu propria înfățișare: ”- Te-o fi chemînd Doina, nu te contrazic dar ce, eu am fătat toate Doinele care sunt pe lumea asta, pe toate le-am fătat eu? Nu mă mai minți și spune-mi unde e Doina mea? - Aici în fața ta, unde în altă parte să fiu? (...) – Asta nu pot suferi eu: minciuna și faptul că poartă hainele Doinei și se vopsește, ca să semene cu ea și susține că ar fi ea. Păi, e normal să se comporte în felul ăsta? (...) Ea mă tot amețește de cap că aici ar fi casa mea. Altă minciună gogonată!”. Glisarea memoriei pe realitatea imediată crează o panică a ființei care recurge la terapia prin spovedanie, prin poveste. Golirea memoriei, pentru a reîmprospăta spațiul eliberat, pare să fie tehnica narativă la care apelează Doina Popa. Universul este al Nărujei, un sat din Munții Vrancei, acolo unde ”rezistența din munți”, din perioada comunistă, a lăsat urme adînci. Zonă conservatoare, cu o lume rezistentă la schimbări bruște, de data asta istoria nu mai cruță pe nimeni. Conformismul existențelor mărunte, dar care își trăiau micile bucurii cu toți porii minții și sufletului, este dinamitat și deturnat de ”răul istoriei”. Maria, George, Dumitru, Micuța, Titi, Ileana, Vasile, Manea ... sunt fațetele și personajele care îmbracă haina istoriei care li se lipește dureros pe piele. Evenimentele din carte sunt parte dintr-o panoplie a epocii: urmările războiului, seceta din 1947, foametea, prigoana celor bănuiți de simpatii legionare, închisoarea, dislocarea lumii satului și împingerea acesteia spre oraș. Peste toate, rînjetul ”diavolului roșu”.

Confesiunea muribundei, care are și spectrul ”blestemului mamei” de care vrea să scape ca de o obsesie, se termină fără să aducă pacea visată. Însă o concluzie la ”povestea vieții” vine firesc: ”Amintirile sunt ca mărgelele pe ață, tragi de una și imediat apare următoarea. În tot cazul, am constatat că alergăm tot timpul unii după alții, alergăm în cerc, de parcă am fi nebuni și nu ne întoarcem, măcar de curiozitate, să vedem cine aleargă după noi, să ne acordăm un moment de răgaz, să privim acea persoană în ochi și de acolo, în adîncul sufletului, să vedem, nu cumva am terminat, de fapt, cursa? Nu acolo o fi capătul maratonului nostru? Nuuu, tot ni se pare că miezul vieții noastre este înainte și uităm să trăim ziua care, așa cum a avenit, așa a și trecut, a rămas goală, o zi din calendar care își cere dreptul ei, tu trebuia să-i dai conținut, s-o faci să fie frumoasă sau urîtă.”

”Luna de miere” a Doinei Popa este ca un sorb care îți paralizează simțurile și libertatea proprii, amănuntele din viața fiecăruia fiind elementele care dau individualitate oricărui destin. Căci pe lumea asta nu există oameni mari sau oameni mici, există doar mize mari și mize mici care dau, finalmente, dimensiunea fiecăruia. Tensiunea cărții m-a dus cu gîndul la ”aventura cititoare” de pe cînd mă delectam cu ”Toți oamenii sunt muritori” semnată de Simone de Beauvoir.

Un secret păstrat cîteva mii de ani: De ce s-a scufundat Atlantida?

Cum arată un ”Exil de zi și de noapte” (cu varianta și în limba franceză!) numai Veronica Balaj (din Timișoara) poate să ne spună, pentru că volumul ei apărut recentuț la Editura ”Anthropos”, cu titlul enunțat mai înainte, este o mărturie din această recluziune voită sau nu, dar trăită. De fapt, cine nu este în exil pe pămînt?

Cine este Veronica Balaj? Cred că e bine să o ascultăm chiar pe ea, pentru că este, conform autodefinirii, o ființă eterică, un punct care se mișcă pe axa fără de capete a poeziei: ”Sunt/ un punct pătimaș,/ aprins într-un cerc/ rotitor/ și zgomotos;/ o plă-ce-re;/ de-a valma, sar în joc nepotolit,/ pești băloși,/ stridii viclene,/ cai surugii birocrați/ strigoi unși cu alifii lipicioase/ femei fără țâțe,/ modiste, muște, amorezi,/ ploi, strategii prunci,/ ofițeri severi// o panoramă emoțională/ mereu nouă,/ în rochia mea de seară,/ din ierburi temporare împletită,/ potrivesc un cântec/ pe măsură” (*Alunecând frumos*).

După Veronica Balaj tot ce există în jur este fabulos, în afara acestei conștiințe/ conștiențe viața ar fi o pierdere de vreme. Sau o pierdere de veșnicie? Că orice clipă este, pînă la urmă, parte dintr-o veșnicie presimțită, dansul este traducerea muzicii iar poezia este înțelesul de pierdere a tot și a toate: ”Piatra Lunii,/ amuletă apărătoare de rele/ o port duminica// lumea începe să cânte/ țigăncile cu fuste crețe/ și sentimental colorate,/ asudă jucând pătimașe,/ cu amor// într-un târziu,/ domnul doctor/ problematizând clipele risipite/ viespar sub hainele noastre,/ ne lipește pe tâmple/ semnătura temporală,/ neterminată/ amenințătoare// eu, plus ceilalți opozanți,/ iritați, furtunoși,/ disprețuitori/ de teamă trăim pripit/ celulele pârjolite sub soare/ ca boabele de grâu/ pocnind;/ necontenit,/ înverșunați,/ murim puțin câte puțin.” (Desen cu fuste crețe și sentimental înflorate).

Omul nu e un om pur și simplu, este un regn special, întrupează ”terenitate” și serenitate, e jumătate în cer, jumătate în pămînt, cel din cer vrea să trăiască pe pămînt, cel de pe pămînt trage spre cer. Ce iese? Lupta lui Iacov cu îngerul, lupta trupului cu sinele, lupta zilei cu noaptea, lupta oceanului cu țărmul: ”Lume pestriță,/ amețitoare/ pe străzile vii,/ departe, marea/ și-o câmpie cu iarbă veche/ sub ea, îngropate jurăminte stranii/ câțiva elefanți/ pe-o scenă roșie/ ca un pariu periculos/ își aruncă potolit/ de pe trompe,/ cuburi portocalii verzi, albastre/ e ziua când norii sorb/ din privirea localnicilor/ povești de viață/ ofrandă unui zeu misterios/ bolnav de rugină și drum/ soarele trece prin noi/ ca o minge de ping-pong/ arzândă/ ne face mai tineri/ în constelații de nume/ și gânduri/ pe scena roșie/ ca un pariu periculos.” (Exotică II).

Lui Ovidiu Publius Naso, aflat în exil la Pontul Euxin, cei care l-au exilat nu i-au permis să se întoarcă în lume. Gata, Veronica Balaj, prin poezie te-ai mîntuit de exilul ”de zi și de noapte”, dacă mai scrii o carte la fel de frumoasă, cititorii te vor absolvi de orice păcat, îngăduindu-ți o întoarcere spectaculoasă în lume. În lumea poeziei, firește. Că e singura care nu se scufundă. Pot să spun acum și un secret pe care îl țin de cîteva mii de ani: Atlantida s-a scufundat în momentul în care pe continent, conform statisticilor, nu mai trăia niciun poet. A fost un moment dureros pentru toată lumea. Ave!

Mioara Bahna

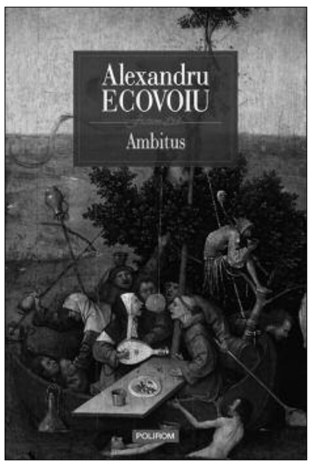

Timp și „ne-timp” – Alexandru Ecovoiu: Ambitus

Romanul lui Alexandru Ecovoiu, „Ambitus” – Polirom, Iași, 2018 – este în aceeași paradigmă de preocupări legate de posibilitatea eternizării vieții omului cu basmul românesc „Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte” (deși, în distopia creată de scriitorul contemporan, lumii i se impune doar *viață fără de moarte*, nu și tinerețea veșnică), prin universul uman atemporal pe care-l aduce (cu date de modernitate și palide nuanțe bătând spre medievalitate), un oraș, Vergo, ajuns, intempestiv, într-o situație nemaivăzută: oamenii nu mai mor, drept care încep să întrevadă posibilitatea veșniciei, cauza experienței lor extraordinare rămânând un mister, până la finalul deschis al cărții, tot ce se spune despre aceasta fiind supoziții.

Narațiunea propriu-zisă este relativ restrânsă, acțiunea desfășurându-se, în principal, în două direcții: una urmărește aspecte legate de viața unei călugărițe, „sora Irma”, de la schitul din Vergo, iar alta, reacțiile locuitorilor orașului, determinate de ruperea lor de firesc și de perspectiva eternității.

Prima trimitere la titlul romanului apare într-o discuție, în cuvintele lui Zils, personaj episodic, „dirijorul corului catedralei, școlit în ale muzicii la Conservatorul Imperial”: „Noi, în muzică, atunci când vrem să discutăm despre întinderea unei voci, de la nota cea mai gravă, pragul cel mai de jos al acelui glas, până la sunetul cel mai înalt pe care e în stare același glas să îl scoată, numim această întindere **ambitus**... E ceva măsurabil, exprimat în cuvinte, fixat în termeni preciși... Vocea Domnului e nemărginită! Întinderea ei e fără sfârșit... Nu există sus sau jos... Nu putem percepe sunetul, spusele acesteia (...)”. Asemenea aserțiuni au legătură atât cu vocea dumnezeiască (sau diavolească) a tânărului Tiber, copilul fără ombilic, dar sunt și o sugestie a forței mesajului divin care îi este adresat continuu omului, fără a-și face efectul, din moment ce destinatarul nu poate să-l perceapă, așa cum, în Vergo, nemurirea din dar ajunge să-i înspăimânte pe cei ce, inițial, păreau aleși ai divinității, fiindcă nu-i disting resorturile și, deci, nici scopul pentru care au fost aleși să o primească și, de aceea, cum pe negândite a venit, tot la fel le este retrasă.

Cum miza întregului pare analiza condiției omului ajuns, brusc, în postura de nemuritor, cei ce apar în prim-plan sunt mai mult exponenții unor gânduri, ai unor moduri de raportare la noua realitate, încât lumea unde se întâmplă totul formează, mai degrabă, un personaj colectiv, chiar dacă sunt câțiva inși care se detașează, episodic, din ansamblu, manifestându-se individual.

Dar „Ambitus” poate fi și povestea unei halucinații colective, temporare, tulburătoare, inexplicabile, asemenea visului, din care nu rămâne nimic la deșteptarea. Sau este povestea unei lumi rătăcite (poate nu subit, dar sesizând situația abia când semnele drumului urmat devin evidente) de calea dreaptă și trăind, o vreme, în afara curgerii timpului. De aceea, excepționala, absurda situație de a li se refuza oamenilor moartea, generează reacții multiple: întâi, este cauza unei inexprimabile fericiri, la care, o vreme, aspiră, firesc, și alții, din afara așezării, pentru ca, treptat și tot mai mult, ceea ce consideraseră a fi un dar divin să înceapă a fi perceput chiar ca o pedeapsă, fiindcă, așa cum spune Constantin Noica, în excepționala analiză pe care o face basmului amintit la începutul acestor rânduri, omul „vrea să vremuiască. Vrea timpul rostitor, amintitor, dacă nu, măcar timpul rotitor, oricare timp, dar nu poate îndura ne-timpul”.

Pe celălalt plan, apropiat de concret (ce se sugerează a fi factorul declanșator al abaterii de la firesc, deși o conexiune precisă nu se exprimă), atenția naratorului este polarizată de sora Irma – personajul apărut din incipit și asupra căruia se insistă mai mult, pe parcurs –, un fel de omoloagă / reiterare a Mariei Magdalena. Ea întruchipează o mireană, cu o viață zbuciumată emoțional, care decide, la un moment dat, contrar așteptărilor tuturor din jur, să se retragă la mănăstirea din orășelul Vergo, spre a se purifica. În locul sfânt se face apreciată (este absolventă de Litere, a studiat „în Capitală, cinci ani”, scrie psalmi, are voce plăcută, iar înfățișarea ei armonioasă îi sporește atuurile în relațiile cu viața monahală și cu lumea urbei), existența sa intrând pe un făgaș ce pare să meargă spre ce și-a dorit, deși nu încetează să fie sfâșiată de vise pline de păcat, până când, nu departe de mănăstire, găsește un băiețel, cu înfățișare deosebită de a copiilor din zonă. Îl aduce în brațe în curtea locașului, însă surpriza, devenită obsesie a călugăriței, este că acesta nu are ombilic, ceea ce o determină să caute o explicație misterului apariției lui pe lume. Mai mult, aducerea copilului în curtea mănăstirii pare a fi cauză a spargerii, atunci, din senin, a vitraliilor acesteia, motiv pentru sora Irma să-l pună în legătură cu maleficul și să-l ducă înapoi unde l-a găsit rătăcit.

Misterul copilului singur și fără ombilic este observat doar de Irma. El crește apoi într-un orfelinat, unde femeia îi poartă de grijă, până într-un moment de rătăcire, când băiatul ajuns mare (după „o perpelire a trupului în care mintea nu-și mai aflase loc, un abis în care alunecarea adusese a zbor”), devine tatăl micuței acesteia, Isusa Cristina, primul copil – născut după mult timp în Vergo, unde nu doar că nu mai murea nimeni (în afară de necuvântătoare, care își urmau legile firii), dar nici nu mai apărea vreo viață tânără –, despre a cărui venire pe lume nu știe adevărul decât mama.

Revenind la restul lumii din Vergo (al cărui nume are multe conotații, justificabile în context), naratorul urmărește, pe larg, modul grupării locuitorii orașului din punctul de vedere al atitudinii față de ce li se întâmplă și, mai ales, ce li se prevede: după începutul euforic al relației cu eternitatea, când majoritatea se lansează în trăire neînfrânată de nicio amenințare a tot ce-și cenzuraseră înainte, încep să apară temeri direct proporționale cu descătușarea ce-i cuprinsese pe cei mai mulți. Unul încearcă să se sinucidă, dar nu poate, mulți își simt sănătatea împuținată, însă tragedia tocmai aici se arată: că, așa cum arătam, li se dă „viață fără de moarte”, dar nu și „tinerețe fără bătrânețe”. Un antidot la nemurirea-pacoste, totuși, există, dar numai câțiva îl aleg: să părăsească orașul, dincolo de granițele căruia nemurirea încetează să-i mai țină în mrejele ei, fiindcă enclava eternității nu este însă izolată de restul țării și al lumii, dar „molima” nu se extinde, chiar dacă, pe ascuns, unii părăsesc așezarea. Totuși, puțini aleg să rămân în alte orașe, unde să-și găsească sfârșitul.

Ecouri din creația lui Italo Calvino, a lui Dino Buzzati, a lui Kafka, traversează romanul lui Alexandru Ecovoiu. Aici, este alegoria unei lumi captive în ghearele nemuririi – altfel de „ciumă” decât cea camusiană –, ce-i cuprinde pe toți, inclusiv pe cei câțiva vergoni deosebiți de restul concetățenilor prin neobosita dorință de a înțelege ce se întâmplă cu fenomenul veșniciei lor. Prin ei, scriitorul creează personaje tipologice, prin intermediul cărora dezbate turnura luată de Vergo, prins într-un timp straniu.

Unul dintre cei asupra cărora insistă naratorul este urmașul casei de Astriz, „Marchizul Helmed de Astriz”, neobosit căutător al sensurilor lumii, cititor împătimit, pasiune pentru care iese, pe ascuns, din oraș, deseori, ca să se întoarcă acasă încărcat de cărți pe care le devoră, și, din aceeași dorință nestăvilită de cunoaștere, își pune la dispoziție casa grupului ad-hoc constituit în urbe, al cărturarilor, ce vizează descoperirea adevărului privind starea care a cuprins spațiul vieții lor.

La fel de atent este urmărit și un personaj, pitoresc, Vusek, mereu cinic, „capsomanul urbei, profesor de latină cândva, un ciufut și un bețiv”, care este, totuși, în pofida preocupărilor bahice, conștiința cea mai lucidă a urbei, drept care, între altele, consideră, de pildă, că „Nu e nemurire, ci doar o amânare!” (de aceea, găsește și o denumire pentru locuitorii orașului: „Amânații”) ceea ce a cuprins așezarea. Pentru el, timpul se definește altfel decât pentru ceilalți: Timpul? Eu sunt timpul! Mor eu, se duce și el!” Totodată, în privința nașterii copilului Irmei, este singurul care nu crede într-o minune.

Amintitelor personaje li se adaugă „Bernar, astronomul”, Iob, cel care se leagă de un gard și așteaptă zadarnic să moară, dar și alte câteva figuri episodice. Spre exemplu, Arva, „proasta urbei”, pentru care paginile cărților nu pot folosi decât într-un scop...

Ipotezele construite de personajele ce nu se lasă duse de valul veșniciei sunt multe și deloc nu par confortabile. Una însă spre care înclină naratorul auctorial, în stil indirect-liber, este doar o concluzie intermediară: „Era un loc al păcatului Vergo, dar nu iad, nici paradis; purgatoriu, nici vorbă”, dar, dincolo de orice supoziție, certitudinea incontestabilă este că nemurirea bulversează totul în Vergo.

În privința construcției, în cele două planuri ale ei, cartea este epic-eseistică, căutând să elucideze aspecte definitorii ale condiției umane, confruntată mereu cu neprevăzutul și, mai mereu, incapabilă să-l administreze.

Așadar, dacă lumea din Vergo a fost, pentru o vreme, rătăcită într-o buclă a timpului, din care părea să nu mai iasă, odată cu apariția copilului fără ombilic, după nașterea fiicei acestuia, revenirea la firesc este neîndoielnică, dacă oamenii încep să moară, iar alții se nasc și le iau locul. Revenindu-se, deci, la normalitate, actanții sau cauzele nemaipomenitelor schimbări din viața orașului pleacă pe ascuns: Isusa Cristina și mama ei, Irma, dispar, dar și Tiber, omul fără ombilic și cu voce capabilă să străbată ambitus-ul (deși aduce un *Mesaj*, indescifrabil de către ceilalți) se pierde în anonimatul altui oraș: Mesagerul își urmează tenace menirea și se îndreaptă spre alți destinatari, fiindcă, așa cum zicea Constantin Noica, „Orice creație se naște dintr-un plâns și dintr-o tăcere” și se joacă „de-a tumba în pajiștea vieții”...

Florin Dochia

sălbatice oglinzi

curgerea zilei îmi aduce noaptea din nou
ea leneveşte-n patul de voaluri
fereastra-i deschisă-nspre ţărm
cu marea visându-ne fiinţe acvatice
lunecânde-n adâncuri

ziduri de apă
ziduri de apă
ziduri de apă

ceva se revarsă-n mine
e lumina sau o iubire fără-nceputuri
refugiată dincolo de mica evanescenţă

o adiere
o nostalgie
un ţipăt
şi pescăruşii cad peste neguri

nimeni nu mai locuieşte secunda
această rană sângerândă a eternităţii

pen' că scrii poezie

eşti fericit lumea îţi e aproape
poduri de lumină ţi se întind peste ape

şi deodată începi să scrii poezie
plouă peste tine cu nostalgie

o tristeţe te pătrunde până la os
îţi striveşte sufletul tău atât de frumos

simţi că te-a părăsit o femeie iubită
simţi că nu mai poţi rezista la ispită

nu-ţi mai poţi potoli nicio ardoare
cerul şi iarba nu mai au culoare

mor peştii rând pe rând în lacuri
eşti singur pustiu neprimit în iatacuri

soarele nu îţi mai răsare ci doar
un amurg te tot cheamă amar

te locuieşte un labirint cu arlechin
comedia del'arte carnavaluri suspin

a plecat fericirea şi rana-ţi e vie
a murit colombina tu scrii poezie

se-întunecă podul departe în ceaţă
îţi vezi viitorul cu spatele-n faţă

black hole

seara peste mine se lasă moale
sunt doar ecoul tăcerii tale

toată depărtarea mi se apropie
o văd şi ştiu că e doar o copie

o alcătuire de mucava şi vopsele
din care se-aud cântăreţele chele

şi ies rinocerii în fugă
doar cuvintele goale mi se conjugă

seara peste mine se lasă rece
bufonul şi regele nu se pot întrece

cel dintâi va câştiga-ntotdeauna
locul de onoare şi mătrăguna

tu vei alege scânteierea dintre ape
steaua ce moare când mâna-ţi aproape

că a ajuns-o a prins-o a luat-o
inima mea-ţi va şopti ostinato

ritmuri secrete din ritualuri
o-mbrăţişare-n sălbatice valuri

lumina e mată şi fără substanţă
aproapele simte şi ia distanţă

din mâlul secundei avere nu cere
asta-ţi aduce absenţă tăcere

ecoul sunt numai al păcii eterne
simt cum uitarea-n privire se-aşterne

efecte secundare

între timp
în mine crescuse o aripă
şi se înfăşurase
cu umbra zborului matinal
al puiului de codobatură

era întuneric deplin
şi o tăcere întreruptă
doar de un fâlfâit discret
fâl fâl fâl fâl
ca un vis care se retrage cu paşi uşori
din somnul unui înger căzut

cealaltă aripă
crescuse în tine
te ocupase abuziv
erai o cuşcă de vânt
din material abraziv
şi mi-ai spus să nu mă frământ
eşti legată cu atâtea rădăcini de pământ
încât nu te voi pierde
nu vei pluti deasupra norilor
ca o pălărie diafană suavă
de galbenă păpădie firavă

era însă o îndepărtare în noi amândoi
o pasăre tăiată în două de lumină
o indiferenţă care dezbină
nimic nu plânge
nimic nu suspină
doar o răcoare lentă ni se lăsa în oase
şi ne stinge orice angoase

ne îmbrăcăm cu amintirea dimineţilor leneşe
bezna se duce cu aripa mea
se duce cu aripa ta
pe marginea râului negru
noi ne prefacem în stea

natura naturans

am înfiinţat oficiul apei:
care să curgă în albii
pe acoperişuri să tocăne
la streşini să murmure
să stea
să plouă
să spele
să se lase băută
să se lase bătută în piuă
să picure chinezeşte
să se facă val
să scufunde corăbiile în larg sau la mal
să boteze cu mâinile lui Ioan
să ţină pasul lui Iisus
să delte
să insule
să-ngheţe
să se prefacă în vin
şi să se-ntrebe: eu ce să devin?

abia atunci
atât de singur
va trebui să mă inventez

era întuneric deplin
şi o tăcere întreruptă
doar de un fâlfâit discret
fâl fâl fâl fâl
ca un vis care se retrage cu paşi uşori
din somnul unui înger căzut

Colocviile Municipiului Piteşti

■ „Exilul paşoptist ca experienţă şi memorie. Note pe marginea corespondenţei generalului Gheorghe Magheru", a fost tema prelegerii susţinută de dr. Nicolae Mihai, de la Institutul de Cercetări Socio-Umane „C.S.Nicolăescu-Plopşor", Academia Română, Filiala Craiova, luni, 16 septembrie, în Sala Ars Nova,de la Casa Cărţii. Evenimentul, coordonat de redactorul-şef al revistei-document Restituiri Piteşti, dr. Marin Toma, s-a înscris în proiectul cultural-educativ, sub genericul „Colocviile Municipiului Piteşti", organizat periodic de Centrul Cultural Piteşti. „Generalul Gheorghe Magheru, aşa cum reiese din scrisorile sale, s-a remarcat prin încercările de a forma o legiune de români, care să lupte alături de Imperiul Otoman împotriva Rusiei, dar şi pentru propriile drepturi, făcând dovada incontestabilă a unui fapt, care în zilele noastre, poate părea ceva îndepărtat – şi anume patriotismul", a subliniat istoricul Nicolae Mihai.

■ „Despre Poezia Religioasă" a fost tema prelegerii, susţinută de criticul literar, profesorul de limba şi literatura română, poetul şi scriitorul Paul Aretzu, marţi, 24 septembrie, în Sala Ars Nova, de la Casa Cărţii. Evenimentul, coordonat de directorul revistei Cafeneaua literară, poetul Virgil Diaconu, s-a înscris în proiectul cultural-educativ, sub genericul Colocviile Municipiului Piteşti, organizat periodic de Centrul Cultural Piteşti. Născut în oraşul Caracal, Paul Aretzu a urmat Liceul „Ioniţă Asan" din oraşul natal şi a absolvit Facultatea de Filologie a Universităţii Craiova, Secţia Română-Franceză. Este membru al Uniunii Scriitorilor din România, a fost redactorul-şef al revistei Ramuri, între anii 2010-2013 şi în prezent, conduce publicaţia „Vitralii romanaţene". A publicat cărţile de poezie „Carapacea cu sunete"(1996), „Orbi în Paradis"(1999), „Diapazonul de sânge"(2000), „Cartea Psalmilor"(2003), „Urma lui Uriel"(2006), „Cartea cu anluminură"(2010), „Psalmi cu anluminură"(2011), „Eva Maria şi condeierul Paul"(2014), „Muntele Viu"(2016). S-a remarcat prin volumele de critică literară „Viziuni critice"(2005), „Scara din bibliotecă"(2007), „Jurnal de lecturi"(2009), „Măgăriţa lui Balaam"(2013). A apărut în antologii, a scris prefeţe, postfeţe şi rubrici la numeroase reviste literare. Pentru activitatea literară a primit premii şi distincţii, cele mai importante fiind Centenarul Uniunii Scriitorilor din România şi Meritul cultural în grad de cavaler, ambele în anul 2008. **(C.E.S.)**

poesis

N. Georgescu

DIN TAINELE SCRISULUI ROMÂNESC

CUM L-AM EDITAT PE EMINESCU

...Mi-e în gând să împărtăşesc publicului cititor de la noi câteva din frământările prin care am trecut ediţia Eminescu pe care am scos-o în 2012 (şi pe care mult mai doresc s-o reiau într-un tiraj mai larg, pentru că a avut, mari şi late, 130 de exemplare); încerc să fiu cât mai explicit, dar despre limitarea exemplelor nu poate fi vorba pentru că sunt enorm de multe şi nu pot face o ierarhie a lor. Aceste frământări ţin de vreo douăzeci de ani, dar îl rog pe bunul cititor să nu creadă că vin cu „marfă veche", pentru că sunt ca şi necunoscute – şi pentru că le-am adus la o formă dialogală actuală; chiar acolo unde a trebuit să datez unele fragmente, ca fiind polemici consumate, deci personalizate în timp, am redus totul la idee.

CIUDAŢII VIZIONARI AI SECOLULUI AL XIX-LEA

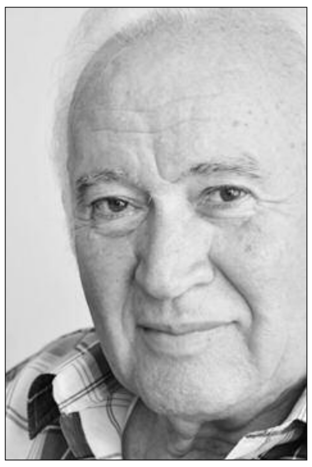
Tot oamenii din ziua de astăzi, epigonii, mai afirmă ceva: „Privim reci la lumea asta — vă numim visionari." În context actual, *vizionar* este o calitate deosebită a geniului; Domnul Profesor Florea Fugariu — căruia i-am adus în mai multe rânduri mulţumiri ce nu vor fi, însă, niciodată de ajuns — îmi atrage atenţia că în vremea lui Eminescu termenul avea conotaţii magice, negative, păstrate până în secolul al XX-lea, dacă e să cităm numai definiţia Dicţionarului Candrea din 1931 la termenul *vizionar*: *„care crede că are vedenii, care are idei ciudate, extravagante."* (Dicţionar enciclopedic ilustrat, Ed. Cartea românească, 1938, s.v.).

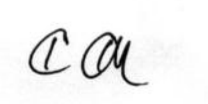
Pentru epigoni, înaintaşii sunt doar nişte „ciudaţi". Abia acest poem îi reabilitează, într-o expresie memorabilă: „Rămâneţi dară cu bine sânte firi vizionare". Poţi pune, aici, virgula vocativului (cum fac ediţiile, împotriva „Convorbirilor literare")? Cel mai cuminte e să laşi fără virgulă, în regim de complement direct (sau nume predicativ): rămâneţi aşa cum sunteţi. Iar textul are nevoie de explicaţie — şi pentru sensul cuvintelor, şi pentru forma lor — şi chiar pentru punctuaţia ori semnele diacritice folosite iniţial. Mai înainte de toate, însă: pentru a rămâne aşa cum este.

Punctul de vârf al acestor discuţii despre accentual grafic îl constituie condiţia filosofului (bătrânului dascăl) din *Satira I*, iar pentru înţelegerea textului trebuie să acceptăm, fie şi numai ca experienţă filologică, ironia care-l învăluie pe acest personaj. Inadecvarea noastră la text constă în aceea că receptăm în registru eroic figura acestui profesor de astronomie care nu face altceva decât să repete lecţia pozitivistă a secolului; noi încercăm să vedem în el fie geniul neînţeles fie savantul nerăsplătit cum se cuvinte de vremea sa. În fond, acesta l-a scos pe Dumnezeu din Creaţie şi a pus în loc primul punct al mişcării. Această mecanică a universului se reverberează în viaţa socială prin teoria *„Unul e în toţi, tot astfel precum una e în toate"* — care permite fiecărui, oricui, („ori şi cine" scrie poetul, despărţit şi cu accente retorice (Urmărim textul în "Convorbiri literare", 1 februarie 1881, p. 405-407) să acceadă la poziţia cea mai de sus. Dacă „unu" reprezintă multiplicarea în nesfârşit omenesc a acelui punct prim (*„Dar deodat'un punct se mişcă...cel întâi şi singur"*) — „una" este, în schimb, „soara oarbă". Universul lui „unu" creat de savantul pozitivist are în centrul lui o stihie care organizează haotic ierarhiile, care „Ca şi vântu'n valuri trece peste traiul omenesc", dând fiecăruia posibilitatea să devină primul — dar luându-i-o în acelaşi timp, pentru că ea este aceea care ridică şi coboară indivizii. Se creează, astfel, premizele acelui „bellum omnium contra omnes", „lupta tuturor împotriva tuturor" — situaţie pe care o găsim descrisă în toată opera socială a lui Eminescu. Poetul numeşte „Satiră" acest poem tocmai pentru că satirizează, nu este — nu poate fi — de acord cu teoria ca atare. Nu atât religia interesează aici, cât religiozitatea: pozitivismul acesta primitiv desfiinţează valorile etice precum gloria, respectul, şi perverteşte sentimentele. Pentru a descrie teoria ca atare, autorul "textualizează", cum am zice astăzi, luând fragmente de ici de colo (începând cu poezia indiană şi până la teoria Kant-Laplace): mai ales aceste fragmente au fost identificate în literatura universală accentuându-se, şi astfel, lectura "în eroic" a pasajului genezei, Eminescu fiind chiar alăturat autorilor teoriei. Pentru a ne detaşa de o asemenea lectură, să privim versul 45, pe care noi îl avem redat astfel în toate ediţiile: *„Fu prăpastie? genune? Fu noian întins de apă? / N-a fost lume pricepută şi nici minte s-o pricepă."* Aici Eminescu are, în manuscris şi în „Convorbiri literare", accent grav pe *–u* de două ori: *„ Fù prăpastie? genune? Fù noian întins de apă?".* Titu Maiorescu le scoate, (şi în loc de *genune* pune *genună*, cu iz poetic) — iar după el rămân scoase la toţi editorii. S-ar putea crede că acest accent grav pentru perfectul simplu este ortografic, dar în scrisul lui Eminescu el nu e permanent, ceea ce indică intenţia autorului de a accentua sau nu. Revenim la exemplele de mai sus: în *Strigoii*, v. 182 : *"Pe ea o ţine-acuma ce fu a morţii pradă"* nu este accentuat *fu*, pentru a nu forţa ritmul (de aceea nu pune nici virgulă după *acuma*), nici în *Mortua est!* v.66: *„Au moartea ta înger de ce fu să fie"*, din aceleaşi considerente — dar în *Epigonii*, v.33 este accentuat: *„Viaţa-i fù o primăvară, moartea-o părere de rău"* (aici Maiorescu păstrează accentul pe *–u* în toate ediţiile). Să privim ultimul exemplu: accentul cere intonaţie cu sensul: viaţa, cât despre ea, a fost ca o adevărată primăvară — pe când moartea, ca o simplă părere de rău, ceva nesemnificativ, simplu, uşor.

Revenind la *Satira I*, este evident că accentele dau sens: cea-a fost la început, a fost aia, a fost aia, a fost aia? Accentul cade pe verb, nu pe substantive. Se discută variantele date de unii şi alţii, soluţiile discutate: prăpastie sau genune? noian de ape? — iar el, savantul, spune că n-a fost nimic din toate astea, nu s-a priceput lumea, să vă arăt eu: a fost un punct care s-a mişcat, etc. Autorul îl sancţionează aspru pe acest savant pozitivist, dar ne vine nouă greu să-i înţelegem pedeapsa: "Mâna care-au dorit sceptrul universului şi gânduri / Ce-au cuprins tot universul încap bine' n patru scânduri...": pe acest refren putem urmări retrospectiv, în amănunt, detaşarea poetului de savantul său (e uscăţiv, friguros, gârbovit — o caricatură a lui Atlas care „sprijinea cerul pe umăr" — pe când el „sprijină lumea şi vecia într-un număr" , aici accentul în vers căzând pe - *i* -, cum ar fi „prăjină"). Cu ironia discursului ne mai întâlnim la *Împărat şi proletar*, unde cuvântările Proletarului (iarăşi preluate de către noi, inerţial, în registru eroic — şi uneori puse chiar pe seama gândirii teoretice a lui Eminescu însuşi) sunt ridiculizate până la bătaie de joc uneori (vezi gramatica greoaie, termenii preţioşi, etc.).

Petru Pistol

Diortosiri

Motto-ul: „ ...că nu este nici o gramă / Din a lumii scrieri toate să nu aibe melodramă" (*Levantul*).

Din retorica distanţării

Te ajunge blestemul

Sunt greşeli şi greşeli: greşeli mari, impardonabile, greşeli mici, veniale, greşeli din care se moare/nu se moare. Dintre ultimele aş menţiona greşelile de limbă (scrisă ori vorbită).

Cel puţin aşa gândeam până mai dăunăzi. Dar, iată: „ (...)aşteaptă din clipă în clipă să plece; de o săptămână îl chinuieşte un singur gând: nu i se trage cumva de la dezacordul gramatical pe care l-a practicat cu voioşie cinci decenii la rând?" (N)

Îmi zic: Cum să nu gândească astfel redactorul unei reviste lipsite de serviciul corectură?

(N). Dumitru Augustin Doman, *Moartea de după moarte*, Editura Junimea, Iaşi, 2019, p.29.

Clasicistul – prototipul muritorului ideal

Grigore cel sfânt, „piele şi os, e pământiu, zace în pat de o lună, iar de o săptămână n-a mâncat nimic (...) stă ca un prunc nonagenar rezemat de perne şi bea licoare de prune cu biberonul. Şi, din când în când oftează: «Ei, dacă aprofundam eu greaca veche ...»" (N)

Mă numesc Petru Pistol. Sunt licenţiat în limbi clasice, limba latină şi limba greacă (veche), am 75 de ani. Cu greaca veche – se vede treaba – stau mai bine decât Grigore cel sfânt. Cu biberonul – să zicem – s-ar rezolva. Îmi mai lipsesc însă cei 15 ani. Una peste alta, nu-mi vine deloc să râd de Grigore cel sfânt, necum să-l plâng. Starea de Grigore cel sfânt intră în preocupările unui clasicist.

(N). Dumitru Augustin Doman, *Ibidem*, p.49.

Meteorologie

Câte sunt, câte nu sunt semnele cereşti în cartea lui Dumitru Augustin Doman (N), totuşi nu poţi să nu te gândeşti la *Norii* lui Petru Creţia. Numai că norii lui Petru Creţia sunt pe cer, ai lui DAD îţi bat în poartă parcă ar fi insul cu *funciirea* .

(N). Dumitru Augustin Doman, *Ibidem*.

Dialogul lui Petru Pistol cu confratele Jules Renard pe sujet onomastic.

„Când vulpea e desconsiderată: «Ori de câte ori cuvântul Jules nu-i urmat de cuvântul Renard, mă întristez» (Jules Renard)". (N)

Iată-l pe Petru Pistol compătimind cu Jules Renard:

De câte ori nu mă întristez şi eu, frate Renard, când, apelat fiind, ajunge la mine viguros doar *Domnule* ... suspans apotropaic, apelantul cenzurându-se: *dacă* Pistol *e porecla şi nu numele*? Şi unde mai pui că la tine e în franţuzeşte, pe când la mine e curat pe româneşte, de pricepe tot prostul.

(N). Dumitru Augustin Doman, *Spuma zilelor şi nopţilor de lectură*, Editura Grinta, Cluj-Napoca, 2019, p.36 .

Partitivul la senectute

La întrebarea: ce defineşte *partitivul* (genitivul partitiv din limba latină: *nostrum* - „dintre noi", *vestrum* – „dintre voi" *etc.*) răspunsul prompt al învăţăcelului va fi: genitivul partitiv arată *partea*. Exact pe dos. Pentru că *noi* şi *voi* din expresiile partitive de sus constituie *întregul*, din care se ia o *parte*: câţiva (dintre noi), mulţi, puţini, patru, cinci (dintre voi).

La fel şi aici (N), spune Dumitru Augustin Doman, răsucind cuvintele: „Moartea este întregul din parte". Da, pentru că în raport cu moartea, viaţa nu este decât un accident. Un bumbuşor haşurat de viaţă în sfera enormă, nesfârşită a nefiinţei.

(N). *Moartea de după moarte*, p.96.

litere

Leonid Dragomir

Biblioteca de filosofie

O confesiune mistico-filosofico-literară

Absolvent al Facultăţii de Medicină din Bucureşti şi ulterior al Facultăţii de Filosofie din acelaşi oraş, Sorin Lavric este cunoscut prin cronicile din "România litetară" şi ca autor al unor cărţi precum *Noica şi mişcarea legionară*, iar recent *Decoct de femeie* (Ed. Ideea Europeană, Bucureşti, 2019). Titlul acesta indică, în explicaţia autorului, metoda utilizată pentru a obţine o filosofie a femeii: extragerea prin conceptualizări şi scheme abstracte a principiilor active din femeile care i-au marcat într-un fel memorabil existenţa, devenindu-i astfel muze, pentru a realiza prin combinarea lor o tipologie şi chiar o simbolistică feminină. Rezultatul demersului său "e un decoct de femeie în varianta speculativă a evocării prin concepte. Să bei decoctul unor femei cărora, păstrându-le principiile, le-ai omorât persoana, iată ce înseamnă să faci filosofia lor". Sună puţin înspăimântător pentru eventualele cititoare, care în plus sunt şi avertizate să nu se aştepte la un elogiu mai mult sau mai puţin convenţional al sexului frumos. Scopul său, repetă de mai multe ori Sorin Lavric, este să facă o filosofie a femeii întemeiată într-o mistică a ei, nu o apologie. Femeia, consideră el, în virtutea naturii sale îşi închină viaţa bărbatului, copilului şi lui Dumnezeu. Neputându-se pronunţa în privinţa maternităţii, rămâne să discute despre erotica feminină şi mai ales despre mistica ei. Cele două ar fi, după Lavric, diferite, însă după părerea mea, premisa acceptată tacit este că nu se poate face o demarcaţie netă între erotică şi mistică. În carte, ele cel mai adesea se confundă.

Ce ar fi mistica? Într-o scurtă *Notă lămuritoare*, autorul ne spune că atunci când "intelectul mânuind noţiuni după calapod logic se însoţeşte cu imaginaţia urzind portrete după capriciu subiectiv, deznodământul este o unitate mistică". Recunosc că nu prea înţeleg cum combinaţia de speculaţie filosofică şi literatură ar debuşa în mistică, dar să lăsăm aspectul formal şi să intrăm în conţinut. Unitatea mistică despre care ar trata cartea este cea dintre bărbat şi femeie, maxima lor complementaritate, dacă nu chiar fuziunea, atingerea androginiei despre care vorbesc mitologiile şi uneori filosofii (Platon în *Banchetul*). De o astfel de unitate mistică totală, autorul mărturiseşte că nu a avut parte, ea rămânând o noţiune ideală, postulată sub forma unei asimptote. Totuşi, dezamăgirea de a nu fi atins acest ideal, un fel de "arc voltaic de înţelegere mutuală", îi provoacă demersul de desfacere analitic-speculativă a presupusei dar neatinsei unităţi mistice într-o suită de zece scheme cu trei sau patru termeni având rolul de a defini esenţa femeii.

Citind *Prologul*, cititorul, nemaivorbind de cititoare, va fi şocat de mulţimea termenilor latineşti sau greceşti, cu utilizări preponderent în medicină, care sunt puşi la lucru pentru a da seama de caracteristicile psihologice şi comportamentale ale femeii. Faptul este justificat prin aceea că "a filosofa pe seama femeii cere o limbă aparte, ale cărei nuanţe trebuie să se potrivească fermenţilor ce-i mocnesc în vine". De exemplu, a spune despre o femeie că este apetisantă sau atrăgătoare înseamnă a coborî discuţia în grobianism, pe când a spune că este ilecebrică (din lat. illecebra = ademenire, ispitire, atracţie) îi dă "o tentă ireductibilă de farmec greu". Opinia mea este că utilizarea acestui jargon nu se justifică nici din punct de vedere descriptiv, nici în scopul obţinerii unei precizii conceptuale. Cred că în acest domeniu se pot spune lucruri noi şi profunde cu cuvintele obişnuite, aşa cum o demonstrază marii poeţi sau romancieri, precum şi gânditori ca Ortega Y Gaset sau Otto Weininger. Scopul lui Lavric este însă altul, anume crearea unui stil. "Am înţeles, scrie el, că nu poţi ajunge la un stil propriu decât dacă îţi deformezi fără scrupule limba, după un calapod cât mai nefiresc, deformare mergând până la înlocuirea cuvintelor tocite cu altele mustind de un suc nou, de o preţiozitate savantă. Are stil cine înşală limba printr-o prevaricaţie faţă de regulile ei".

Să revenim la mistică . Femeia tinde instincitv, susţine Lavric, spre uniunea mistică, pe când bărbatul are doar noţiunea ei intelectuală. De aceea, intelectul masculin poate să desfacă această unitate, pe când în cazul femeii o desface viaţa. Astfel, de la un punct numit cu un termen împrumutat din anatomopatologie punct docimazic urmează căderea, manifestată prin blazare, cavitaţie (gol interior), resemnare. Dimpotrivă, urcuşul spre realizarea unităţii cu bărbatul începe dintr-un punct numit *saliens*. Dacă eşecul femeii este natural, neputând fi recuperat de către ea în ordine spirituală, eşecul în iubire al bărbatului se dovedeşte roditor în acest plan. "Cine se împlineşte erotic alături de femeie, afirmă sentenţios Lavric, nu-i va intui în veci mistica, cu alte cuvinte nu va trăi niciodată alături de ea unda de cutremur a unui act spiritual". Definiţia dată acestuia: "orice faptă al cărei ecou nu se epuizează în rezultatul ei", arată că este tot de natură mistică, un soi de înfiorare sacră. "Oriunde am un răgaz, continuă autorul, care culminând într-o tresărire lăuntrică mă umple de stupoare, acolo am un act spiritual. Orice ritual săvârşit în numele unui zeu nevăzut e un act spiritual. " Aşa o fi, dar riscurile idolatriei, revenirii le păgânism sau chiar demonizării nu sunt deloc excluse ba chiar presupuse, de astfel de definiţii exaltate.

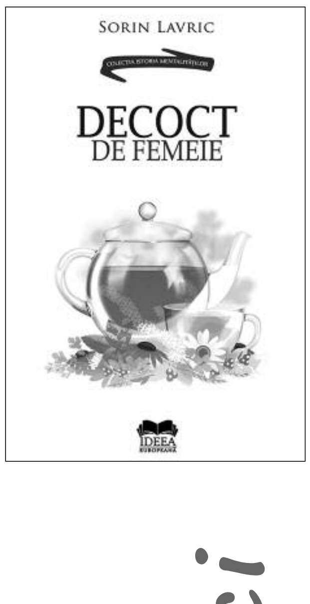
Femeia nu este însă în stare de acte spirituale -, nu prea înţeleg de ce luând în considerare cele de mai sus -, ci ea poate doar să le provoace trezind în bărbat motivaţii puternice sau sporind predispoziţii şi nici nu poate să transmită spiritul de sus în jos, precum în ordinele monastice sau cavalereşti. Fatalmente lipsită de spirit, adică şi de capacitatea speculativă a mânuirii conceptelor, femeia rămâne doar un exterior, o suprafaţă fără interior, deşi are suflet, o fiinţă al cărei centru nu este în ea însăşi, ci în capul bărbatului. (Am omis să spun că autorul foloseşte termenii de nimfă pentru femei şi silen pentru bărbat). Totul îi este conferit de supleţea şi complexitatea unui intelect masculin, destinul său, strălucit sau mediocru, depinzând de inteligenţa şi cultura celui alături de care trăieşte. Ne-am putea întreba, urmând firul cărţii, ce mai rămâne din femeie, din moment ce ea nu este capabilă nici de elevaţie culturală primindu-şi ideile de la bărbat, nici morală, adoptând conformist morala curentă şi nici măcar nu poate fi Subiect într-o judecată logică Subiect – Predicat (S-P). Ea rămâne o sumă de senzaţii dezordonate, de fluctuaţii umorale şi temperamentale reglate de ciclul mensual, uzând de diverse tertipuri, gestus, motus, actus, (ca să iau ca exemplu triada celei dintâi dintre cele 10 scheme), prin care încearcă să-şi apropieze bărbatul. "Afinitatea femeilor pentru psihologie vine din intuirea dezordinii sufleteşti în care se zbat", remarcă subtil şi maliţios autorul. ªi totuşi există femei de rasă, cu o înzestrare erotică excepţională, de al căror timbru interior nu poate în nici un caz să dea seama logica, ci schemele conceptuale create special în acest sens de Sorin Lavric. Pentru a înţelege stihia feminină, " ţâvna rarisimă cu alură aristocratică, a cărei prezenţă preschimbă o femeie într-un exemplar unic, cu atât mai valoros cu cât e irepetabil", este necesar un fler metafizic pe care nu-l are orice bărbat. Printr-o plasă de 14 concepte, sofisticate cel puţin terminologic, autorul încearcă să vâneze tocmai acest nucleu mistic al femeii excepţionale. Apoi, prin mişcarea inversă de combinare şi recombinare conceptuală speră să obţină în nodurile năvodului de abstracţii tipuri ideale de femei, reuşind astfel ridicarea concretului la nivelul conceptului, ba chiar să le confere statut de simbol. Descrierea acestor tipuri feminine se doreşte a fi literară, însă mă întreb ce fel de literatură este aceea făcută prin aplicarea unor scheme asupra realităţii? N-am citit decât fragmentar partea dedicată celor şase tipuri botezate pe lângă nume proprii cu termeni latineşti, admirând dexteritatea lingvistică, unele observaţii psihologice sau caracteriale fine, formulări remarcabile, dar nu am înţeles miza aestei aplicaţii. Nu cred deloc că diversitatea personalităţii feminine, ca şi misterul feminin se reduc la aceste şase tipuri care pretind să le epuizeze.

Într-o scurtă *Notă lămuritoare*, Sorin Lavric spune că a scris această carte provocat de o discuţie cu filosoful Ion Papuc, pe care-l consideră unul dintre părinţii săi spirituali. Acesta s-ar fi arătat sceptic în privinţa posibilităţii de a face o mistică a femeii prin combinaţia dintre speculaţie filosofică şi literatură, argumentând că "speculaţia nu face casă bună cu mistica, mistica nu are drept ţintă femeia, iar literatura nu are puncte comune cu mistica". La cele trei contraargumente se mai pot aduce şi altele, spre exemplu nici speculaţia nu prea merge bine împreună cu literatura. După părerea mea, Ion Papuc avea dreptate exprimându-şi rezervele. Bineînţeles că analiza conceptuală nu este instrumentul adecvat aplicării la experienţa inefabilă de natură mistică. Apoi, obiectul misticii este, în toate tradiţiile religioase, Dumnezeu şi nu femeia, unirea dintre bărbat şi femeie nefiind un scop în sine ci ţintind atingerea divinului. În al treilea rând, faptul că literatura ţine de zona profanului şi nu a sacrului este un loc comun. Din aceste motive, dar şi din altele, *Decoct de femeie* deşi probează calităţile scriitoriceşti, aptitudinile filosofice şi chiar predispoziţiile mistice ale autorului, nu este până la capăt nici filosofie, nici literatură şi nici mistică.

În speculaţia lui Lavric, se poate observa o reiterare a modelului ontologic noician, cu cele trei trepte: Individual – Determinaţii - General. Deosebirea este că la Noica, Generalul (Fiinţa) este mult mai bine circumscris, aparţinând tradiţiei filosofice, pe când la Lavric este mult mai vag (unitatea mistică), ţinând de o altă sferă decât cea filosofică propriu-zisă. În schimb Individualul este mult mai bine încarnat decât la Noica, prin portrtistica literară. Însă determinaţiile, cele 14 concepte pe care n-am să le enumăr pentru a nu îngreuna textul, pretins obţinute analitic-deductiv din unitatea mistică nu au acest caracter, fiind dimpotrivă extrase prin inducţie din experienţă, păstrând deci un caracter non-necesar şi fără rigoarea existentă în filosofia lui Noica. În pofida acestor scăderi văd în Sorin Lavric poate singurul continuator, nu epigon sau commentator, al filosofului de la Păltiniş (aşa cum în opinia mea Horia Pătraşcu este un continuator al lui Cioran din scrierile româneşti de tinereţe) şi cred că va demonstra aceasta în cărţile viitoare. În ceea ce priveşte caracterul literar, am spus deja că nu e pe gustul meu o literatură construită deliberat prin aplicarea de scheme dinainte fabricate, deşi uşurinţa de a se exprima, bogăţia lexicului, finţea şi acuitatea observaţiilor autorului sunt într-adevăr remarcabile. Mai grav mi se pare că, ceea ce el numeşte mistica femeii, echivalentă, iarăşi un echivoc, cu filosofia femeii, seamănă, ca să folosesc un termen din fiziologie, unei vivisecţii, disecţie pe viu. (Formaţia medicală a autorului îşi spune aici ca de altfel în întreaga carte, evident, cuvântul). Lavric mărturiseşte în mai multe rânduri că nu a putut trăi iubirea, cel puţin nu în forma ideală a întrepătrunderii sufletelor într-o trăire comună şi tocmai de aici a venit imboldul speculaţiei asupra femeii. Neputinţa de a iubi a fost aşadar preţul cunoaşterii dobândite şi deci al scrierii acestei cărţi. În paginile ei răzbate, chiar dacă mascat de un aer cinic sau detaşat filosofic, un dramatism care, cred eu, conferă autenticitate şi salvează cartea transformând-o într-o confesiune.

În ciuda pretenţiilor ontologice obiectiviste ale autorului, *Decoct de femeie* tratează, fenomenologic, despre ceea ce petrece în capul unui bărbat în raport cu femeia. Mă îndoiesc însă că vreo femeie se va regăsi, mai mult decât fragmentar printre schemele abstracte, tipologia sau simbolologia propuse de Sorin Lavric. Aş fi totuşi curios să aflu reacţia feministelor , câte vor mai fi pe la noi, la această carte atât de virulent antifeministă.

Scopul său, repetă de mai multe ori Sorin Lavric, este să facă o filosofie a femeii întemeiată într-o mistică a ei, nu o apologie. Femeia, consideră el, în virtutea naturii sale îşi închină viaţa bărbatului, copilului şi lui Dumnezeu.

cronici

Aurel DUMITRAȘCU

INEDIT

(Carnete maro / Jurnal)

Jurnalul lui Aurel Dumitrașcu, publicat pînă acum, cuprinde perioada 1982 – 1990, considerată etapa în care tânărul scriitor dobândise conștiința de scriitor. Jurnalul lui Aurel Dumitrașcu însă este mult mai extins, el începe încă din anul 1976 și vorbește despre căutările, cu orizont cultural sau fără, ale unui tânăr care se căuta pe sine, care căuta lumea. "Carnetele maro" în discuție sunt, la fel, o lume in nuce, un destin care freamătă în cuvinte.

Transcriere, prezentare, note, index de nume: VLAD ALUI GHEORGHE

Seara, tîrziu, stai afară și asculți ploaia. Este copleșitor întotdeauna. Tare multe clipe ți le-ai petrecut ascultînd ploaia, ieșind noaptea afară. Îți dă un sentiment de imensă profunzime. Sînt clipele în care ai sentimentul că începe lumea, că exiști la facerea ei. Întotdeauna ai simțit că lumea n-a fost făcută într-o zi cu soare, uscată de atîta căldură, ci într-o zi cu multă ploaie, nu prea în grabă, cu bucurie și în liniște. Chiar dacă la întîmplare.

■ A murit Ion Loghin. La prînz două femei plîngeau. A murit singurul om care bănuise, cînd încă erai puști, că „te vei face" scriitor. Te vei duce să-i spui „adio!". În curte, Dan Loghin bate mingea. La 12 ani moartea nu poate fi înțeleasă.

■ Urci sacii cu porumb în pod. Nichita Stănescu n-a făcut niciodată așa ceva. Nici Baudelaire. Nici James Joyce.

■ Toată camera e numai cărți împrăștiate. Și reviste, ziare. Dar ce armonie dă această dezordine a sufletului tău!

■ Revistele literare anunță premiile de la Sighet și de la Suceava. Simți din nou că te bucuri mult pentru Adrian! Îl aștepți cu poeme cotropitoare de liniște, de neliniște.

■ Lecturi din Georg Trackl! Și din Brecht!

17 oct. 1980

■ O scrisoare lungă, sinceră, emoționantă în unele pasaje, venită aseară de la Georgette, te face să regîndești dintr-un unghi mai apropiat legătura ta cu Marilyn Monroe. Spuneai acum cîteva zile cît de îngrozitor e sentimentul că pe tine nu te-a căutat niciodată o fată pentru că n-ar mai fi putut trăi în acea clipă fără tine. Faci legătura: Marilyn s-a sinucis pentru că nu mai suporta să fie considerată doar un bun, adică un obiect de plăcere, cei din jur gîndind-o ca pe o investiție în lumea plăcerii doar, nu și un OM. Pe tine femeile te „iubesc" numai din cauza poeziei. Femeile au fost întotdeauna îndrăgostite de poezie, e în firea lor, indiferent cum se manifestă această poezie. Ele te iubesc pentru că tu chiar faci poeize, ești o sursă de poezie. Dar, în rest, pasiunea lor pentru poezie seamănă cu dezumanizarea. Pentru că ele uită faptul acela elementar: că ești, înainte de toate, un om, un om singur care are nevoie de dragoste, de înțelegere, ca toți oamenii. Faptul că aproape fără să-ți dai seama te doare Marilyn, că a devenit o idee a sufletului tău, o coordonată tragică în care se dimensionează parcă propriul tău mod existențial (desigur, la o scară mai puțin „populară") – nu-i o mirare.

■ Te-ai dus și l-ai privit pe Ion Loghin, întins sub acel cearșaf alb, livid, dincolo de orice respirație. Moartea nu te emoționează, sau nu te mai emoționează, este suprema stupizenie, o negi. Dar nu poți niciodată realiza că oamenii pe care-i cunoști de mult timp și mor ar fi morți cu adevărat.

■ După ora 12, azi, te-ai urcat în Dacia d-nei Tănase. Bicicleta ta are pană. Pe la Pr. Cîrjei (d-na conducea, desigur), cu mîna pe volan, d-na s-a întors din mers (viteza nu era, totuși, foarte mare!) să închidă mai bine portiera din spate. Mașina s-a îndreptat ușor înspre balustrada metalică dinspre Bistrița. Ai sesizat. Dar ai crezut că d-na a sesizat ea însăși și că va redresa mașina. Fapt care nu s-a întîmplat. În ultimul moment ai tras de volan tu, dar mașina a „prins" totuși balustrada. Un far praf, aripa de pe stînga boțită rău. Stupid! Dar ai reținut rana din acea femeie, rana din suflet, rana provocată de faptul că și-a ciocnit mașina. Nu poți pricepe cum de unii oameni sînt atît de îndrăgostiți de fiare, de metale!! Pentru tine e îngrozitor să constați așa ceva!

■ Te-ai gîndit după aceea: chiar dacă mașina ar fi mers cu viteză, chiar dacă ați fi intrat prin balustradă și ați fi poposit în Bistrița, nu crezi că tu ai fi pățit ceva. Asta neînsemnînd că ai fi dorit ca d-nei să i se fi întîmplat ceva. Te referi la un anumit sentiment de invicibilitate în ceea ce te privește, cînd ești amenințat de accident, de moarte.

18 oct. 1980

■ Înmormîntarea lui Ion Loghin. Cînd iei parte la astfel de lucruri ai mereu sentimentul că totul e rahat, că toate se duc dracului. Păstrezi amintirea frumoasă a acestui bărbat uscățiv, bun, acest „profet" al destinului tău! Cuvintele lui, din copilăria ta, se adeveresc! Ai ajuns scriitor. El a murit. Tu vei continua să scrii. Și poate că vei trăi.

■ O lectură plăcută: „Visul lui Bruno" de Iris Murdoch.

■ Atîtea seri încep fiindu-ți dor de Viorica!

■ În cimitire intri cu respect. Dar acolo totul e ciudat și cenușiu. În cimitire nu se poate zîmbi, cel mult se „grimasează".

■ Treci pe la mormintele unor oameni pe care i-ai iubit mult: tata, Petrică Tataru, Titel Loghin. De Bica ai uitat, parcă. Și te-ai dus și la crucea haiducului Baltă. Costică Baltă.

■ E insuportabil să vezi femei mîncînd cu poftă în cimitir! E insuportabil să le vezi bînd! Cît grotesc! Și cîtă grosolănie!

■ Un vecin a spus că, pentru el, popii sînt „cerșetori legalizați", că n-are nici o stimă pentru ei. Just!

■ În biserică nu miroase niciodată a viață. Acolo cineva se amăgește inutil. Și tot timpul.

■ S-ar putea ca D-zeu să fie un buzunar plin de praștii. Dar toate praștiile sînt în devălmișie, uzate, inutile.

■ De ce nu vezi niciodată păsări prin cimitire?! Și, mai ales, de ce se feresc ele să cînte acolo?!

■ În cimitir era bălegar de cal. Groparul și-a hrănit calul acolo. După ce îngropi prea mulți oameni nu mai poți ști dacă ești viu sau mort.

■ Îți amintești acel cimitir din partea de Sud a Bucureștiului, cînd ai fost cu Florian și d-l Gulimănescu. Groparii aceia. Groparii care se certau de la gropi. Care unde sapă! Care cîte sapă! Hm! O fi și asta tot viață. Și dacă ai constatat, e sigur că e viață. Hm!

■ Pe Marilyn nu ți-o poți închipui dusă la cimitir! Deși parc-ai vrea să existe undeva un mormînt al ei. Și să-l vezi cînd deja ești aproape de moarte!

■ A plouat. Cum o fi alunecînd apa pe oasele celor din pămînt?!

19 oct. 1980

■ Spune Iris Murdoch: „Cred că în iad e întotdeauna după-amiază".

■ Fericirea e o noțiune ce ține de ambiguitate, de hazard. Poate e un moft al acestor două atitudini.

■ Mă simt tînăr. Tînăr ca bolile grave.

■ Fratele mamei se pregătește să moară. Dumitru Ana. Ciroza se știe ce este. În casă la voi toate privirile sînt triste. Pe acest om l-ați iubit sincer. Pentru că a fost tare bun. Toamna umblă prin ploi. Și, iată, și prin moarte.

■ Plouă. Îmi laud și mîngîi singurătatea.

■ Seara, tîrziu, stai afară și asculți ploaia. Este copleșitor întotdeauna. Tare multe clipe ți le-ai petrecut ascultînd ploaia, ieșind noaptea afară. Îți dă un sentiment de imensă profunzime. Sînt clipele în care ai sentimentul că începe lumea, că exiști la facerea ei. Întotdeauna ai simțit că lumea n-a fost făcută într-o zi cu soare, uscată de atîta căldură, ci într-o zi cu multă ploaie, nu prea în grabă, cu bucurie și în liniște. Chiar dacă la întîmplare.

■ Ce frumos începe Iris Murdoch capitolul XVI din „Bruno's dream": „Danby stătea printre ierburile înalte din cimitirul Brompton. Era miercuri după-amiază."!

■ „A rătăci" e un verb pe care l-am raportat întotdeauna numai la Grecia. Pentru că este singurul ținut care nu poate batjocori acest cuvînt boem, puțin neserios chiar. Dar, vai, omenesc!

■ Mi se pare uneori că mitul este un monolog pe care îl visăm doar.

■ Lasă ușile deschise!, zice femeia cu buzele subțiri. Și întotdeauna intră un șarpe care îi sperie pe toți ai casei.

20 oct. 1980

■ Dorințele au nevoie de realitate.

■ Am șters praful. Ce obositoare e chestia aceasta!

■ SIGURANȚA. Starea aceea în care implicarea aventurii e de fapt cunoaștere, nu ocazie. Starea aceea de obișnuire a emoțiilor cu încrederea.

■ Indiscutabil, femeia care-și schimbă bărbații nu e tîrfă! Căutarea, nobilă și în firea omului, este un mod de a învinge obișnuința de a rămîne alături de orice, de ORICUM.

■ Nu există iubiri infantile, ci doar speculații infantile.

■ Seninătatea ne mișcă, este emoționantă.

■ În inimi nu există baricade, ci doar sentimente care se îmbracă greu.

■ La televizor: un mic recital excepțional al bihorencei Florica Duma!

21 oct. 1980

■ Nenea D-tru Ana se simte tot mai rău. Abia mai vorbește. Aproape că nu ai putere să te duci să-l vezi așa! Este aproape singura rudă pe care ai iubit-o și o iubești. În casă, ochii mamei și ochii tăi sînt împăienjeniți de lacrimi din cînd în cînd.

■ **DESTINUL LUI GARCIA LORCA**

Este titlul unui film pe care l-ai văzut în această seară la TV. În regia lui Alessandro Cane. De obicei, nu suporți filmele despre artiști. Dar crezi că acest film a fost făcut cu decență și talent. Iar asemănarea uimitoare dintre actorul Roberto Bisucco și adevăratul Garcia a întregit calitatea unei pelicule emoționante. Te gîndești că atunci cînd o țară își împușcă poeții ea se neagă în tot felul. Și între barbarie și ea nu se poate pune decît semnul egalității. Istoria are prea multe crize de nebunie. Lorca a fost una din victimele unei asemenea crize. Dar parcă nu ai puterea să accepți atîta cruzime!

22 oct. 1980

■ Pe oameni îi excită și scrisorile.

■ Azi e ziua lui Nicolae Sava. Acest poet ciudat de liniștit, acest poet imprevizibil în reacțiile-i poetice. LA MULȚI ANI!

23 oct. 1980

■ Cimitirul din Săpînța mă face să mă gîndesc la poezia lui Edgar Lee Masters, la un anumit sens al ei.

■ Gabriela T. neliniștește tot trupul tău, te referi la căldură! Simți că pielea ei, excesiv de fină, un fel de tremur, te excită cumplit. Gabriela rămîne acea după-amiază în care nu vrei să te sinucizi sub nici o formă.

■ Dragostea e ca moartea. Amîndouă-ți lipsesc; duci lipsă de amîndouă.

■ Sexul este un soldat care vrea să se bată cu marea.

■ În crîșme, oamenii sînt niște felinare purtate de manechine.

■ A murit Teodor Mazilu! Incredibil! 50 de ani! Este îngrozitor să auzi o asemenea veste, absolut îngrozitor! Ducă-se dracului! Și plîngi! Este absolut normal ca scriitorii să moară tineri, dar este insuportabil să afli acest lucru.

■ Vorbești cu Marilyn Monroe. Ea spune că și-ar fi dorit trei copii. Te gîndești la această cifră!

■ Ce este un milițian? Păi, o cizmă..., încă o cizmă... și cizma propriu-zisă!

■ Un anume Lucian Georgescu din București te „invită" la un curs gratuit prin corespondență de învățare a unei limbi internaționale: interlingua. O să-i scrii!

25 oct. 1980

■ Ce să însemne faptul că deseori nu-ți mai place poezia nici unui poet de pe lume?! Iar de poezia ta ți-e silă?! Ce să însemne?!

■ Vasile Vlad este un poet minunat! Dar prea des alternează pasajele de mare poezie cu însăilările minore.

■ Zi cu hram, cu sfînt. D-tru, parcă! Nu-ți spun nimic aceste sărbători. Dintr-un autoturism te-a privit o femeie frumoasă. Te duceai la fotbal.

■ Încerci să scrii, seara. Dar este îngrozitor! Cînd nu scrii mult cuvintele te reascultă cu greu. Trebuie să înveți întîlnirea zilnică. Cu poezia. Altfel îți vei ieși din minți.

■ Și poate că pe masa ta de scris n-ar trebui să fie decît file albe, numai file albe.

26 oct. 1980

■ Ieri te-a vizitat Daniel Corbu. Sînteți prieteni buni, întîlnirile voastre sînt constructive.

inedit

Ați discutat mult, te-ai bucurat de venirea lui. Ați făcut și o scurtă plimbare prin pădure. Seara, ți-a citit din poemele ultime. Dar numai două-trei ți-au plăcut. Daniel e bun atunci cînd scrie simplu. Cînd vrea să se complice nu are forță. Și ascultîndu-i poemele ai avut sentimentul că sînteți temperamente total opuse. Numai bunătatea vă seamănă. Ți-a adus „Cel mai iubit dintre pămînteni” a lui Marin Preda, primele două volume. Acest fapt te-a bucurat mult. Ai început s-o citești, ți se pare grozavă. Și-ți amintește de Céline, de acel cinism cu care a scris „Voyage au bout de la mit”, dînd o carte excepțională! Daniel ți-a dăruit și două cărți: „Caminante” de Octavian Paler și „Arbuștii de vanilie” a lui Georges Limbour. V-ați culcat foarte tîrziu, după îndelungi discuții. Azi-dimineață la ora 5 a plecat la Tg. Neamț.

■ Ți-a scris Mioara Dristaru, fata aceea frumoasă și ciudată de la Mangalia. Nu te așteptai. Ești bucuros, bucuros ca un iepure.

■ Din nou te bîntuie gîndul unor proze sfîșietoare!

■ Luînd biblioteca școlii în primire, în timp ce făceați inventarul, te-ai uitat la tirajul unei cărți de poezie, foarte proastă, intitulată cam așa: „Cînt Republica”. 32000 exemplare! Pentru niște bătăi de joc! Este stupid că marea poezie patriotică este confundată de unii editori debili cu acele subproduse care jignesc și enervează. Exemplu: cartea aceea în 32000 de exemplare.

28 oct. 1980

■ Ieri ai trecut prin Tg. Neamț (un examen radiologic). Spre P. Neamț. Daniel, Sava. O oră laconică. Pe Adrian îl găsești acasă. Fluiera ca orice om liber.

■ O „ceartă” acasă la M. Canură, mai apoi (soțul ei era la serviciu), TU APĂRAI poezia. În ea doar orgoliul, o anumită ciudă că nu e cunoscută și publicată. Altă femeie care se gîndește la rahaturi.

■ Adrian a scris un poem excepțional: „Jucătorii de zaruri”. Cel mai bun poem pe care l-a scris vreodată!

■ Prin Raveca Păștinaru – un nou teanc de cărți excelente! Cum să nu-i mulțumești cu tot sufletul!?

■ Marin Preda ți se pare copleșitor după primele 470 de pagini din „Cel mai iubit dintre pămînteni”. „Humboldt's gift” a lui Bellow este COMPLETĂ ca și această carte a lui Preda! Superbe cărți!

■ Ce fericit ești cînd ai cărți, cînd citești, cînd sînt peste tot în jurul tău!

■ Încă nu i-ai scris fetei din Mangalia! Dar te bucură lumina epistolei de la ea!

■ Georgette a ales din nou o tristețe. O ciudă! E semn pentru o nouă bătălie cu niște examene?!

■ Bate vînt, ninge! Iată cum începe istoria răului.

■ „Judecătorul de păpuși” al Marianei Bojan te convinge parțial.

■ Nu ți-e dor de nimeni!

■ Viorica a spus cuiva că-ți duce dorul. S-a mai îngrășat. Încă mai crezi că vă veți reîntîlni.

■ Nicolae Sava. Ai primit o scrisoare emoționantă de la el. În seara aceasta!

31 oct. 1980

■ Nu-i pricep pe cei care sînt oameni pentru oglinzi și poeți pentru a epata.

■ Mi-am învins inocența cu ajutorul cuvintelor.

■ Prefer orice gafă în care există adevăr, dar nu mitomania.

■ La intelectuali, principiul prejudecății acționează aproape involuntar.

■ Publicatul prin reviste e cel mai des o chestiune de orgoliu. Un poet n-are nevoie de aplauze. Cred în decența poeziei, chiar dacă ea bate cu pumnul în masă, chiar dacă iese-n stradă. Sensul ei este oricum constructiv.

■ I-ai scris Constanței Buzea. Uneori simți nevoia să le scrii poeților nevinovați.

■ Nu mai știi să plîngi în public, la înmormîntări rămîi cu ochii larg deschiși, dar nu emoționați. Există lucruri pe care le negi prea mult pentru a te mai emoționa ceva din ele.

■ În autobuzul Tg. Neamț – P. Neamț s-au urcat mai multe călugărițe. Fețe plate, insignifiante, avînd ceva din atmosfera magaziilor nedeschise de mult, călugărițele sînt obiecte pe care nu reușești să le înțelegi.

■ Există o grămadă de fetițe pentru care mulți bărbați sînt în stare să dea dracului orice morală. Poate că și tu!

■ Duminicile sînt cele mai nesuferite zile!

■ E fantastic de frig! Prea frig!

2 noiemb. '80

■ Azi, la o oră de română, aproape că ți-ai ieșit din fire. Începusei să le vorbești despre Eminescu, despre elegia „Mai am un singur dor”. La clasa a VIII-a B. Un elev, care fusese dincolo de bun-simț și cu altă ocazie, a zis la un moment dat cîteva lucruri în genul „Ce Eminescu, rahat!”. În timp ce tu vorbeai cu emoție despre Eminescu, pentru că nu se poate vorbi altfel despre el. Ai scos acel nesimțit afară, pălmuindu-l cu o ură neînchipuită. Nu te-ai mai putut liniști nici după aceea. Ai stat 10 minute în cancelarie, te-ai dus din nou în clasă și ai vrut să vorbești în continuare, după cîteva minute ai simțit că în tine e o stare de vid cumplită, că nu poți vorbi, ai renunțat, ai părăsit clasa. Nu, lipsa de bun-simț este insuportabilă, nu-ți poți face reproșuri pentru că îți ieși din fire. Dar parcă niciodată nu ți-ai ieșit din fire chiar așa, căzînd în extrema violenței. Sensibilitatea ta fusese jignită cumplit, respectul tău pentru Eminescu terfelit, poate că nu l-ai pălmuit suficient pe acel nesimțit. Și poate că e bine să nu mai crezi că toți copiii sînt frumoși.

■ A nins îngrozitor de mult astă-noapte. Peste 20 de centimetri. Cînd toate legăturile tale cu realitatea căldurii sînt tăiate – te simți cu totul descumpănit. Devii chiar irascibil. Te abții cu greu.

3 noiembrie '80

■ După (cîți?) ani de tăcere deplină, aseară primești o scrisoare de la fata aceea blondă și frumoasă, Ana Viziteu. Te văzuse în CRONICA, se bucura, cu uimire etc. Dar de ce ți-a scris?! Pentru a uita din nou într-o zi să-ți mai scrie?! Pentru că te-a văzut într-o revistă?! „Vreau să fim din nou prieteni!” – zicea. Dar ce straniu sunau aceste cuvinte! Acum cîțiva ani nu puteai suporta gîndul că n-ai să mai vezi niciodată un om la care ai ținut. Între timp lucrurile s-au mai schimbat. Cuvintele au învins inocența. Și singura-ți gravitate a rămas numai POEZIA.

■ Întreții legături cu o grămadă de fete. Legături simple, de prietenie. Toate acestea par un fel de pierdere de timp, majoritatea dintre ele se vor căsători și nu-și vor mai aminti de tine. Dar nu o poți rupe cu ele, chiar știind că așa vor face, n-o poți rupe cu ele pentru că nu suporți să știi că n-ai mulți oameni frumoși în jur, nu te poți rupe de omenesc, oricîtă ambiguitate ar „păstra”.

■ E ziua lui Marius Jigane. A împlinit 13 ani. I-ai dăruit trei cărți și i-ai strîns mîna! Bun băiat! Frumos băiat! Ții mult la el!

■ Marie va veni acasă duminică. Și te va căuta. Ți-e dor de ea. Nu de ceva anume al ei, ci de ea pur și simplu.

■ Mare carte „Cel mai iubit dintre pămînteni”! Ai sentimentul că e cea mai grozavă proză scrisă de un român. Sentimentul acesta vine și din faptul că realitatea din această carte îți era neclară, deși e apropiată nașterii tale. Omul simte că trebuie să știe ce s-a întîmplat în lume înaintea nașterii sale, de ce n-a existat un accident care să-l interzică pentru lumină. Vulgaritatea unor dialoguri din carte este dusă pînă la pornografie! Dar vigoarea de ansamblu a cărții este remarcabilă.

■ Zăpada începe să se ducă dracului! Ducă-se!

■ În ultima TRIBUNA, Ioana Dinulescu are poezii. Dar sînt niște tîmpenii, cu o mică excepție.

■ Există femei care excită prin vulgul pe care-l poartă peste tot. Ele stimulează masochismul. Pentru că fiecare bărbat, în clipa împreunării, are ceva devorator, de lup. Și poate că sînt de vină și of-urile femeii, faptul că-și dă capul pe spate, inventînd o anumită scenă a extazului (desigur, te referi la părerea comună despre extaz!)

■ În S.U.A a fost ales președinte Ronald Reagan. Dar individul acesta e plin de intenții militariste. Ai sentimentul că americanii au ales drept președinte un imbecil. Mai aleseseră ei unul cîndva: McCharty.

■ Prin autobuz oamenii acestor munți discută prea neserios lucruri grave, neocolind politica. Acest fapt nu și se pare un semn bun. Dar mai e ceva: pe proști îi agită orice nerozii. E bine că statul nu-i ia în serios întotdeauna. Bunăstarea îi face pretențioși pe toți. Dar, curios, ei devin pretențioși din cauză că-și pierd tare multe din sentimentele profund umane. Obiectele devin prea mult primordii.

■ Aseară: un film în regia lui Mikhael Cacoyannis. Scenariul îi aparținea de asemenea. „Ifigenia”. Excepțională realizare. În rolul Clitemnestrei: Irene Papas. Ceilalți: Costa Kazakos, Costa Karros, Tatiana Papamoskos. Muzica: Mikys Theodorakis.

■ Zăpada mă supără.

■ Poate că întotdeauna copiii iluziilor au fost cuvintele.

■ Niciodată nu se face multă lumină doar vorbind. Pentru că tot mai mulți oameni s-au săturat de cuvintele nerozilor, de cuvintele aplatizate, „comercializate” prin negare, prin breșele produse în ele.

■ Frigul este un căpcăun. Și căpcăunii nu au nimic distins. Pentru că ferocitatea nu e noblețe, ci degradare, amenințare.

■ Sînt un OM care s-a dat poeziei pentru a nu învăța niciodată egoismul, pentru a se descotorosi de cel moștenit.

■ Să fim fericiți că sîntem vii. Celelalte le putem învăța. Viața nu! Ea se TRĂIEȘTE.

■ M-a amuzat cumplit un cuvînt din Marin Preda: vampiriță!

6 noiembrie 1980

■ O surpriză: după cîteva luni de tăcere, în seara aceasta, ai vorbit cu Lămîița. Te-ai mai gîndit la ea. Crezusei că se căsătorește, nu știai de ce tace. Și, brusc, declarațiile ei de dor. Evident, s-a despărțit de cineva, femeile nu suportă singurătatea. Te vei duce pînă la Bacău. Sau poate că veți inventa o întîlnire în altă parte.

■ Ești din nou asaltat de femei. Înseamnă că va mai muri cineva.

■ D-l Gulimănescu va veni (mîine, se pare) prin munți, e-n concediu. Poate că binevenita lui venire nu va afecta „programata” întîlnire cu Marie, mîine sau poimîine.

■ Prea multe zile scăpate din frîu, irosite, fără poezie, fără seriozitate.

7 noiembr. '80

■ Încă o veste nesuferită: a încetat din viață Steve Mc Queen. Criză cardiacă. 55 de ani. L-ai văzut în mai multe filme, îl stimai pentru ce făcea, era convingător. Și curajos. O veste tristă. O veste pe care n-o poți nega. Păcat! Good bye, Steve!

8 noiembrie 1980

■ Mai ai 19 scrisori la care trebuie să răspunzi. Azi ai scris vreo patru. O aștepți pe Marie. E cald în cameră. Numai afară e tare frig. Citești din Marin Preda. Și nu știi ce mai vrei.

■ Marie nu te lasă s-o dezbraci. Zice că nu acum. Că te va lăsa mai tîrziu. Marie crede că te vei căsători cu ea. Marie crede că tu te vei căsători. Marie crede în imposibil. Marie nu știe că tu vei rămîne singur. Marie continuă să creadă în imposibil.

■ De multe ori ne culcăm în murdărie numai fiindcă scăpăm de o altă murdărie.

■ Culcă-te cu femei! Dar nu venera isteria!

■ Realismul este de acceptat atîta timp cît nu ne pune în același rînd cu obiectele.

■ Dacă cineva nu ne înțelege pe noi poeții, asta se datorește faptului că ei nu înțeleg de ce vrem noi să rămînem pentru totdeauna OAMENI, nu altceva, nu rotițe, nu state de plate, nu hîrtii.

9 noiembrie 1980

■ Cît de milă ți-e de acei falși intelectuali care nu pot spune despre un poem decît atît: „mișto!”

■ Există un punct de la care ai sentimentul că toate femeile devin insuportabile. Cînd le auzi (nu și asculți) vorbind despre lucruri mărunte, comune, banale pînă la prostie (moda e tot un mărunțiș), ți se face silă. Oare nu-i înțelegi decît pe oamenii care se sacrifică pentru ceva, care trăiesc pentru fapte alese!? Se pare că așa e. poate și fiindcă tu însuți ești unul din cei care riscă orice în favoarea unei idei nobile.

■ Ce cunosc mai nesuferit decît frigul, decît crima?!

■ Prea multe zile de răstoacă în creierul meu.

■ W.H. Auden spunea că poezia este „vorbire memorabilă”. Omul acesta avea și dreptate.

■ Ningea biblic. Și m-am afundat în pădure. Era o liniște îngrozitoare. M-am gîndit de ce-mi caut așa astfel de stări de amenințare, de insecuritate?! Era o liniște îngrozitoare. Ningea biblic. Eram afundat în pădure. M-am gîndit la lupi. Ei au mai mîncat oi între timp. „Dar eu sînt om!” – mi-am zis. N-am văzut urme. Era o liniște îngrozitoare. Mi s-a făcut cald. Am tăiat un lemn și am coborît. Cînd am ajuns acasă m-am uitat la pădure. Semăna cu un monstru. Dar n-am vrut să recunosc. Nici mamei nu i-am spus. N-am spus nimănui. Am avut sentimentul că în mine putrezesc manechine. Motanul a mîncat multă carne azi. Se uita la mine. Era o liniște îngrozitoare la mine în cameră. M-am dus la poartă și m-am uitat pe drum, voiam să văd dacă mai sînt oameni. Mai erau. Apoi am scris scrisori.

Publicatul prin reviste e cel mai des o chestiune de orgoliu. Un poet n-are nevoie de aplauze. Cred în decența poeziei, chiar dacă ea bate cu pumnul în masă, chiar dacă iese-n stradă. Sensul ei este oricum constructiv.

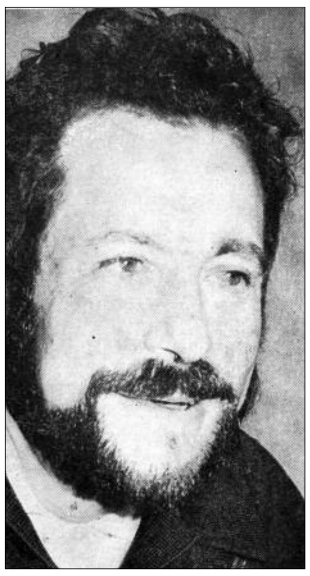
inedit

Paul Aretzu

Ieșirea din exterior și ieșirea din sine (istoria unei moralități estetice)

Florin Mugur este un exponențial al generației sale și un caz al perioadei în care a trăit. „Mugur a fost educat ca dependent de un sistem, iar smulgerea dureroasă, desprinderea violentă nu s-a vindecat niciodată, lăsând în universul său urmele cavernoase ale unei violentări cataclismice. Extirparea cangrenei a dus la vindecare, dar cicatricea (dureroasă la vreme rea) nu a fost ștearsă niciodată. Din această cauză, destinul ulterior al lui Mugur este unul de traumatizat." (p. 12), susține Xenia Negrea, în studiul notabil pe care i l-a dedicat, *Florin Mugur și poetica exasperării* (Editura Eikon, București, 2018, cu o prezentare de Eugen Negrici, pe ultima copertă). Viața poetului, ni se spune, s-a desfășurat ca o suită de deziluzii, de abjurări, ca o dramă (morală, estetică). Născut în 1934, își trăiește adolescența în plin proletcultism. Este captivat de noua doctrină, pe care o susține din convingere în primele sale cărți, precum și din calitatea de redactor al mai multor reviste cu orientare avântată. A urmat Școala de Literatură și a absolvit Facultatea de filologie. După 1967, are loc o rupere dureroasă de mirajul care îl dominase, fapt care îi produce un clivaj de personalitate, insatisfacțiile sale fiind vizibile nu în viață (care s-a desfășurat în discreție), ci mai mult în operă, care adoptă trăsături expresioniste: „Resortul creator vine din rezistență și exasperare" (p. 15). Percepe individul ca pe o victimă a istoriei, ca pe un retras într-o mască (sau mai multe), un închistat, un disimulat. Autoarea are o mare disponibilitate de empatizare, făcându-i un portret psihologic de profunzime, dens, interpretându-l în abisalitate, prin observații de finețe, urmărind și justificând mișcările de adecvare ale unui autoscopic ultragiat, chinuit *exasperant* de eriniile unui trecut vinovat: „Radiografia trecutului își are procedurile catalizate: pe de o parte este autoînvinovățirea, apoi, autopuniția, înfierarea eului într-un discurs procesual de autoumilire care presupune asumararea erorii și, pe de altă parte, este resentimentul pe care îl are față de exterior, față de Istorie, sursa până la urmă a mirajului revoluționar." (pp. 19-20). Treptat, pocăitul va fi tot mai preocupat de performanțele stilistice, încadrându-se în exigențele expresionismului.

Florin Mugur

După dezmeticirea și conversiunea din 1968 (momentul coincide cu invadarea Cehoslovaciei de trupele Pactului de la Varșovia, mai puțin cele ale României), scriitorul încearcă prin diferite modalități să-și explice, să-și înțeleagă, să-și exorcizeze trecutul. Folosește confesiunea lirică sau memorialistică, *autoînvinovățindu-se* și exprimându-și *resentimentul* față de istoria culpabilă, fatală. Textele sunt expiatoare, fără însă a reuși să atingă un stadiu lustral, vinovăția rămânând o rană deschisă. Scrupulele morale îl determină să se retragă, să se *sinucidă social*: „El scrie ca să (se) înțeleagă" (p. 29). Victimă a istoriei, scriitorul încearcă să se sustragă servituții lumii exterioare, pentru a-și rezolva criza propriei identități (demers dramatic, întrucât memoria nu mai poate fi schimbată). Exegeta leagă funcțional opera de biografie, ca emergență a acesteia. În anii '50, literatura devenise un simplu instrument al propagandei politice. Considerații semnificative privind destinul literaturii în perioada comunistă sunt selectate din scrierile unor literați precum Petru Poantă, Vladimir Streinu, Aurel Martin, Mircea Scarlat, Ion Simuț, Ilie Constantin, Gheorghe Grigurcu, Marin Mincu, Constantin Abăluță, Eugen Negrici.

În continuare, sunt determinate trei etape distincte ale evoluției liricii lui Florin Mugur: prima este tributară proletcultismului, cea de-a doua începe în 1967 și reprezintă o ruptură față de compromisurile precedente, fiind definită printr-o sintagmă aparținând lui Eugen Negrici, a „transfigurării prin destructurare obsesivă", ultima începe în 1983 și este numită, cu formularea aceluiași critic, a „trasfigurării prin destructurare aluzivă".

Poezia proletcultistă este „poezie cu poveste". Aparțin acestei perioade volumele *Cântecul lui Philipp Müller* (1953), *Romantism* (1956), *Visele de dimineață* (1961), *Serile din sectorul Nord* (1964), precum și două cărți pentru copii. Este vorba, evident, despre o poezie angajată politic, îmbrăcând clișee propagandistice, exprimând un fals entuziasm, manipulat, indus, compromițător, penibil, „romantism în haine de lucru", cum însuși poetul îl definește.

După această perioadă recuzată, dar persistând ca un stigmat moral, biografic, urmează un capitol dedicat *dureroasei reconversii*, în care poetul este încadrat în parametrii existențialismului, fiind identificate trăsăturile specifice unei astfel de lirici, respingându-se, însă, formulări fără conținut, uzitate instinctiv, precum cele de *blagianism* sau *postblagianism*. Sunt enunțate, apoi, permanențele universului poetic din această etapă: „Se mai pot remarca de asemenea o serie de constanțe valabile de la volumul de debut și până la ultimul: biografismul, obsesia autenticității, scepticismul, ironia; propensiunea spre parabolă, spre proiecțiile unor personaje fictive reprezintă o altă constantă, culminând prin configurarea unui univers eminamente livresc în care eul liric se vede, deci, pe sine întotdeauna ca victimă a Istoriei" (p. 65). Scriitorul devine conștient de scindarea entității sale lăuntrice, percepe condiția sa de estropiat, devenit un incomplet, o *jumătate de om*, un retractil agresat de realitate. Volumul de turnură este *Mituri* (1967), urmat de *Destinele intermediare* (1968), *Cartea regilor* (1970), *Cartea prințului* (1973), *Roman* (1975), *Portretul unui necunoscut* (1980). Avem a face cu o transformare totală, cu un nou debut. Autorul își extinde preocupările la cărți de proză, de interviuri și de eseuri. Expresionismul său crepuscular, urmare a incompatibilității dintre eu și lume, are o dominantă grotescă, de carnaval, amestec de tragedie și comedie, de *râsu'- plânsu'*. Asumarea carnavalului este o modalitate care îi conferă libertate, reprezentând, în condițiile realismului socialist, un alibi. Grotescul, carnavalescul, apanaje ale teatralității, susținute de aluzii livrești, reflectă o severă stare interioară, exprimată însă alegoric. Cel mai adesea sunt folosite simboluri shakespeariene (Lear, Hamlet, Oedip): „Perspectiva (lirică) se deschide din exterior și din abandonarea sinelui, din interiorizarea experienței lumii și din dialogul cu sine, unde sinele este reprezentat cinic-peiorativ prin bufon, în așa fel încât la Florin Mugur apare un eu disputat de *el* (regalitea), de *tu* (prințul) și de un *eu*-bufon. Este maximul de disoluție pe care îl poate atinge acest eu." (p. 76). Teatrul poeziei lui Florin Mugur este dat de drama sinelui care, însă, la întâlnirea cu exterioritatea, bravează sau eschivează prin livresc, ludic, nebunia carnavalului, grotesc, disjuncție schizotimică. *Jumătate de om*, simbol central asumat, reprezintă mutilarea (morală), incompletitudinea, dar și dedublarea. Altă mască identitară este cea hamletiană, a *prințului*, care simulează nebunia pentru a afla adevărul. Iar alta este cea a *regelui* (Lear), care și-a oferit prerogativa de rege și a primit *ingratitudine, haos, nebunie și moarte* (p. 96). Variante, la fel de emblematice, sunt Ioan fără Țară și Ioan Botezătorul. Nu este departe de aceste travestiuri nici rolul *bufonului, al măscăriciului*, prin fondul său tragic, prin neconcordanța dintre aparență și esență, prin natura sa dublă, histrionică. Alt element definitoriu pentru lirica lui Florin Mugur este *tremurul*, modalitate de a comunica nonverbal. Există un sistem de semnale, de punți între exterior și interior, menit să ofere acces spre o stare de gravitație de sine, spre un proces de conștiință: „Miturile la care se oprește poetul – Styx, Dionisos și Jumătate-de-Om – sunt toate ideologeme ale uneia și singure obsesii: înjumătățirea. Intermediarul, mutilarea, frângerea destinului vor fi tot atâtea ramificații ale acestei obsesii care va susține întreaga operă a lui Florin Mugur." (p. 108). Sunt adoptate, astfel, ca măști proprii, prin empatie, mai multe personaje proeminente shakespeariene (o adevărată artă a disimulării). Captiv al cuvintelor sale, al instinctelor, poetul se afundă tot mai mult în lumea propriei conștiințe, în timp ce în exterior este semnalată o totală disoluție, cădere și dezmembrare. Poezia devine o înscenare, un teatru pentru o persoană care este și actant (teatru în teatru, ca la Yorick, considerat, apoi, și din perspectivă postumă, simbol al deșertăciunii).

Într-un mod aplicat, contextualizând teoretic și cultural, Xenia Negrea decelează mărcile speciale, paradoxale ale scrisului întors către sine, căzut dintr-un paradis falsificat, al lui Florin Mugur: *suferința purificatoare, eul mutilat, sterilitatea interioară, prizonieratul în propria greșeală, tăcerea ca marcă a angoasei, obsesia predestinării, măștile, regele, prințul, bufonul, autoumilirea, frica, tremorul, insertările livrești, nebunia funambulescă, înjumătățirea* etc. O poezie a lucidității traumatizate nu se putea dispensa de autoreferențialitate: este relevată relația eu-text-receptor, „poezia este învestită cu atributele imponderabilității, ale incertitudinii, ale inefabilului" (p. 146), este învestită și cu sarcină profetică, presupune izolare, ruperea legăturilor cu exteriorul care denaturează. Poetul resimte lipsa integralității, se simte *un rest, o rămășiță*, un ratat al istoriei. Un simptom al suferinței interioare este sesizat în lentoarea timpului.

Ultima etapă a liricii lui Florin Mugur cuprinde volumele *Viața obligatorie* (1983), *Spectacol amânat* (1987), *Firea lucrurilor* (1988), în care „*tremolo-ul* se transformă din marcă a fricii, în marcă a febrei creatoare, a inspirației, finalmente, a evaziunii" (p. 166). Începe să primeze fragmentarismul, ironia și autoironia, „*precizia, instantaneitatea*, rectitudinea luminii ca și a suveranei rigurozități morale" (p. 168). Poetul caută starea letargică, apatia, retragerea în nemișcare, în neparticipare, depersonalizarea. Nu exclude tremurul, ba, mai mult, inventează o *artă a tremurului*: „Autodesconsiderarea, autopuniținuea și autoumilirea sunt duse atât de departe încât viața cotidiană individuală este percepută ca monedă simbolică pentru a trece Styxul, așa fel încât viețuirea, rezistența în fața sinuciderii reprezintă demersuri preparatoare pentru moarte." (p. 179). Tragismul este radicalizat în ironie amară și în ideea paradoxală a sinuciderii ca modalitate a viețuirii. Captată de text și de conexiunile acestuia (estetice, filosofice, morale, psihologice), exegeta se elansează cu voluptate în subtilități hermeneutice insolite. Poezia lui Florin Mugur apare astfel ca teatralizarea unei biografii, în dimensiunea ei profundă, dusă chiar până dincolo de moarte: „În entuziasmul acesta de a reformula datele enciclopediei, în care nici o corespondență, nici o relație simbolică nu mai este respectată, îndrăzneala supremă pare a fi aceea de a figura vidul, de a filma viața de dincolo de mormânt, de a demasca dinamismul stării de mort viu." (p. 187). Retorica vinovăției se transformă, treptat, în retorica smereniei, a *ieșirii din lume*.

Poetul creează o specie proprie, *minutul*, caracterizată prin transmiterea, într-o formă scurtă, a unei *stări de spirit* sau a unei *senzații*. Sunt explorate iluminări, revelații. Spre sfârșitul vieții, „preocuparea prioritară a eului pare aceea de a mima moartea, de a interpreta (în accepția dramaturgică a termenului) neființa." (pp. 101-102). Folosește, în acest sens, o formă liberă similinarativă, alegorizantă (pe care o numește *basm*) și o altă formă livrescă, esențializată, profundă. Este implicată o filosofie a timpului, dar și una a scriiturii, a nunții dintre idee și cuvânt, menită să accesibilizeze adevărul. Ființa este însă necrozată, se simte prizonieră, despărțită de uman și de transcendent. Este creată o atmosferă invadată de răceală, de opacitatea spațiului citadin. Înghețul, încremenirea, cimentarea, adică răul exterior, sunt transferate în putrefacție, descompunere, în viața de sub pământ: „Viețuirea în vină este înlocuită de viețuirea în viermi" (p. 212). Trăirea

(continuare în pag. 23)

Vasile Mic

Şi noi am văzut

Şi noi am văzut
Arbori
Trecând de la lacrimă
La extaz.

Şi noi am văzut
Cerbi
Prefăcându-se
În rouă.

Şi râul
A fost văzut
Brăzdând cerul
De deasupra
Cerului său.

Stele,
În cete,
Am mai văzut...
Pe lângă arbori,
Pe lângă cerbi,
Prin rouă
Ducându-se.

În piesa aceasta

În piesa aceasta,
Măştile dimprejur
Se pot preface a fi
Soldaţi
În luptă,
Soldaţi cu săbiile
Încă sclipind
Deasupra capetelor
Retezate.

Nu mai e zi,
Nu mai e noapte...

Dar pace poate fi
Oricând.

În libertate

Turnul
Bisericii de lemn
A fost încrustat
Pe o inimă.

Pe cer,
Un drum

Inima,
Vulcanul
Sunt şi acum
În libertate.

Zgomotul morţii

Demult,
Zgomotul morţii
Venea
De dincolo de deal.   .

Demult,
Moartea însăşi
Trecea râul,
Se alătura
Zgomotului.

Se trecea peste tranşee...

Sânge
De o parte
Şi de cealaltă.

Demult,
Moartea însăşi
Murea.
Azi,
Moartea nu vine.
E printre noi.
E la locul de muncă
Al fiecăruia.
E în magazinele alimentare,
În cafenele,
Pe străzi,
În sala de spectacole,
Pe stadion,
În şcoli, grădiniţe.

Moartea
Rămâne
Printre noi.

La o bătaie de inimă

Sunt
La o bătaie
De inimă
De o inimă
Făcută

Să iubească.

Sunt la o bătaie
De inimă
De o primăvară
Din preajma
Inimii
Făcută să iubească.

Sunt la o bătaie de inimă
De o lume
Care
Şi ea
Iubeşte.

O să aflăm

O să aflăm
Cine a aprins
Lumina
Cerului

Şi cine a dat
Dezlegare
Ca pictorii
Pământului
Să fie
De faţă;

O să aflăm
Cum se face
Că ritualul
Zăpezilor
Există...

Şi simfoniile
Pentru ceruri s-au scris,
Iar nouă
Doar
Ne sunt date.

Mulţi dintre noi

Mulţi
Prin lume,
Fără sunete.

Alţii nu au imagini,
Le lipsesc lucrurile
De dinainte
Rânduite
Lor.

Doctori de suflete
Nu se arată a fi.

Se fac paşi
Înainte,
Prin împrejurimi,
Prin toată ţara;
Se bate lumea
De-a lungul şi de-a latul,
Imaginar,
Cercetează mări,
Oceane,
Galaxii...

Se plimbă prin locuri
Unde au avut loc
Războaie,
Pe unde bântuie
Foametea,
Unde a înflorit
Ciuma.
Se plimbă prin Olimp.

Îl duc pe umăr
Pe Micul Prinţ.

În satul sclavilor

Cadavrele
Sunt rânduite
După mai mult
Ori mai puţin
Sânge...

Prin preajmă,
Ceva gropi comune
Sunt,
Dar şi stânci
De pe care
Corbi mari, mulţi,

Zboară,

Mai ciugulesc
De ici,
De acolo.

Casa păpuşilor

Casa păpuşilor
E în poiana din pădure,
E în oraş,
Pe o insulă

În ocean.

E oriunde
În univers,
E în satul meu,
În viitor.

Domnişoara din film

Domnişoara
Din film
E însăşi poezia.

Grădina
Prin care se plimbă,
Singură,
Poate fi
De undeva
De prin părţile
Cerului.

Păsările,
În vis...

Şi îngerii iubesc

Şi îngerii iubesc,
N-am nicio îndoială.

Sunt atâtea femei
Şi dreptul la iubire
Nu i-a fost luat
Nimănui.

Am văzut îngeri
Dansând,
Zâmbind,
Atingând cu mâna

Albul,

Spunând vorbe
Omenesti
 Ce sunt si in
In lumea
Aceasta.

La spectacolele lumii

Se face
Că, în ţara lor,
Copacii
Au pălării
De paie
Cusute cu fire de soare.

Fiecare
Copac
Îşi poartă pălăria
În zile de sărbătoare,
La spectacolele
Lumii,
A stelelor,

A florii de câmp.

Chiar în dimineaţa aceasta
E începutul
Poveştii...

Turnul
Bisericii de lemn
A fost încrustat
Pe o inimă.

Pe cer,
Un drum

Inima,
Vulcanul
Sunt şi acum
În libertate.

Premiul I şi premiul revistei Argeş la Festivalul Avangarda XXII

Elena Bălăşanu

trebuie să muşti din viaţă ca dintr-o piersică proaspat culeasă

şi ştii că nu ai de ales
deschizi larg fereastra
inspiri şi expiri puternic de câteva ori
cu ochii închişi
cu palmele deschise până la dezintegrare
o dezintegrare caldă
plăcută te cuprinde curge prin
tine îţi taie picioarele
nu mai ai puterea să te împotriveşti
fie ce-o fi ai să trăieşti şi o să te bucuri

să te bucuri de răsărit

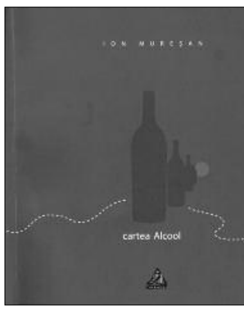
deschidem fereastra ne bem cafeaua
tu ceaiul aburul se amestecă
cu visele de noaptea trecută
cu temerile începutului de zi
parţial noros
ne întrebăm dacă va ploua
tu îmi atingi uşor părul cu gândul la ale tale
eu îmi lipesc buzele de cana fierbinte
fără să beau

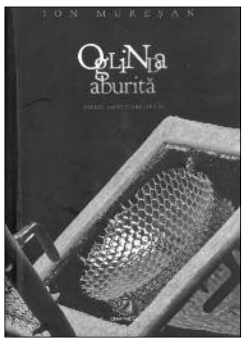
poesis

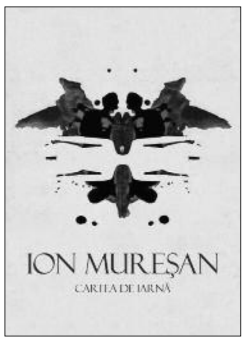
Geo Vasile

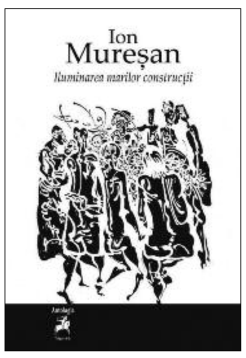
ION MUREŞAN, POETUL CARE POATE FI ÎNȚELES

Născut în 1955 la Vultureni, județul Cluj, este diplomat al Facultății de Istorie și Filozofie din cadrul Universității Babeș-Bolyai din orașul atât de îndrăgit de Lucian Blaga. Din 2006 este redactor-șef al revistei "Verso"; poet, eseist, prozator, Ion Mureșan a publicat puține volume de poezie. Cărții sale de debut editorial, *Carte de iarnă*, îi va urma în 1993 *Poemul care nu poate fi înțeles*, iar în 1998 volumul de eseuri *Cartea pierdută – o poetică a urmei*. După 17 ani de tăcere, poetul va încredința tiparului în 2010 o amplă culegere *Cartea alcool* , ce va să apară la Editura Charmides din orașul Bistrița.

Tradus între 2001 și 2007 în franceză, germană și engleză (Le mouvement sans coeur de l'image, Paris; Zugang verboten, Vienna; Paharul/ Glass/Au fond du verre, Baia Mare) Ion Mureșan și-a câștigat stima criticii (Al. Cistelecan, Alex Goldiș etc), a traducătorilor D. Țepeneag, Virgil Stanciu, precum și elogiile altor scriitori români, uneori, apologetice, datorită mai ales primelor sale două volume de versuri.

Cele de mai sus au sporit succesul eclatant al *Cărții alcool* ce va să fie considerată de un prestigios juriu *Cartea anului 2010* sau de-a dreptul "evenimentul liric al deceniului". Lui Ion Mureșan i s-a decernat de trei ori premiul Uniunii Scriitorilor din România (1981, 1994, 2011). În 2005 a fost invitat în Franța în cadrul programului "Les belles étrangères". În ianuarie 2014 a fost câștigătorul premiului național pentru poezie "Mihai Eminescu". Au urmat două distincții din partea orașului natal: "clujean de onoare" și "Senior al Cetății"

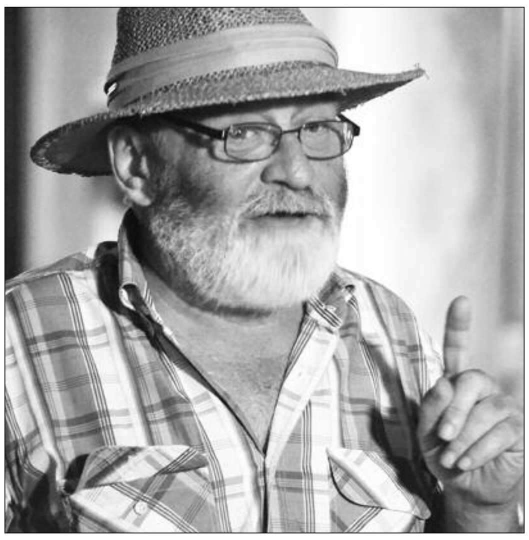
Încă de la debut, Ion Mureșan a făcut din poezia sa un mijloc apt să disciplineze exaltările debusolante, să țină sub control plictisul, singurătatea și nebunia. Personaj burlesc și exotic, poetul transilvănean a stat departe de "pomenile naționale de notorietate", precum și de celebritatea narcisistă a unui Mircea Cărtărescu, autorul cel mai răsfățat al literaturii actuale, atât în România, cât și în străinătate, datorat unui lobby ocult, în ciuda puzderiei de cărți, publicate și reeditate de una și aceeași editură, "Humanitas", dar practic ilizibile.

Revenind, spre deosebire de acesta, poetul clujean va să spună că ar fi fericit dacă cititorii ar prețui măcar o singură carte a sa, dar, *in extremis*, s-ar mulțumi ca aceiași *ipocriți lectori* să-și amintească doar 50 sau chiar 10 versuri din tot ceea ce a scris.

Ion Mureșan este un reflexiv și posedă în cel mai înalt grad conștiința imaginii poeticii ce adesea va să devină sfidare, altfel spus o excelentă montură a diamantului smereniei metaforice. Fire discretă, mai curând taciturn și însingurat, chiar dacă neobosit *bon viveur*, Ion Mureșan joacă rolul perenului rebel, ironist, cu o dicțiune adesea imprevizibilă, un artist ce trăiește cu intensitate poezia, năvalnic și în același timp cu infinită voluptate. Își extrage limfa vitală a inspirației din surrealismul oniric și oracular tip Gellu Naum sau Virgil Mazilescu.

Conștient de propria valoare artistică, Ion Mureșan își cultivă și edifică universul imaginar și discursiv în consonanță cu propria viziune poetică, altfel spus o stare de grație naturală, condescendentă, plină de toleranță și pietate, crepusculară și halucinată, ceea ce nu exclude aluzia livrescă, căci așa cum grăiește cronicarul moldav Miron Costin "nu este alta mai frumoasă și mai de folos zăbavă decât cetitul cărților în „biblioteca universală", în sensul goetheano-borgesian.

Sinteza tuturor acestor ingrediente este un inconfundabil timbru colocvial, cu impactul scontat, epico-dramatic al lexicului omului obișnuit de pe stradă sau de pe același palier cu noi. Perfect sintonizat cu tehnica croiului neo-expresionist ce-i conferă cuvântului, aparent dislocat, o invidiabilă accesibilitate și originalitate (adesea, de pildă, este foarte citat pentru poemul său devenit *cult* dedicat alcooliștilor sau îngerașilor paharului): "Vai săracii, vai săracii alcoolici,/cum nu le spune lor nimeni o vorbă bună!/ Dar mai ales, mai ales dimineața când merg clătinându-se pe lângă ziduri/ și uneori cad în genunchi și-s ca niște litere/ scrise de un școlar stângaci/. Numai Dumnezeu, în marea Lui bunătate, apropie de ei o cârciumă,/căci pentru El e ușor, ca pentru un copil/ ce împinge cu degetul o cutie cu chibrituri./ Și numai ce ajung la capătul străzii și de după colț,/ de unde înainte nimic nu era, zup, ca un iepure/ le sare cârciuma în față și se oprește pe loc./ Atunci o lumină feciorelnică le sclipește în ochi și transpiră cumplit de atâta fericire./ Și până la amiază orașu-i ca purpura./ Până la amiază de trei ori se face toamnă, de trei ori se face primăvară,/ de trei ori pleacă și vin păsările din țările calde./ Iar ei vorbesc și vorbesc, despre viață./ Despre viață, așa, în general, chiar și alcoolicii tineri se exprimă/ cu o caldă responsabilitate/ și dacă se mai bâlbâie și se mai poticnesc,/ nu-i din cauză că ar expune idei teribil de profunde,/ ci pentru că inspirați de tinerețe/ ei reușesc să spună lucruri cu adevărat emoționante./ Dar Dumnezeu, în marea Lui bunătate, nu se oprește aici./ Imediat face cu degetul o gaură în peretele Raiului/ și îi invită pe

alcoolici să privească/.Și chiar dacă din cauza tremuratului nu reușesc să vadă/ decât un petec de iarbă,/ tot e ceva peste fire/.Până când se scoală unul și strică totul./ Și zice: „În curând, în curând va veni seara,/atunci ne vom odihni și vom afla împăcare multă!"/ Atunci unul după altul se scoală de la mese,/ își șterg buzele umede cu batista/și le este foarte, foarte rușine".

Poetul scria într-unul din eseurile sale din anul 2000 că poezia, cităm din memorie, este cea mai credibilă dovadă a existenței lui Dumnezeu, continuând cu un mesaj ce ține de artă și totodată de filozofie: cred că în poezie se mișcă ceva în cuvântul deget, ceva în cuvântul Sirius, și că în toate cuvintele există un suflet ascuns care pulsează. Într-un interviu recent formula o veritabilă artă poetică, susținând că poezia asociază două cuvinte, două lucruri care nu au nimic în comun. Ce legătură poate exista între cuvântul far și cireș? se întreba poetul. Și totuși, pleda Ion Mureșan, poezia izbutește să facă acea călătorie pe cât de rodnică pe-atât de atractivă din punct de vedere analogic. Această călătorie are loc cu rapiditatea străbaterii spațiului pe cale aeriană. Economisești timp și viață.O călătorie fascinantă între realități îndepărtate una de cealaltă, conchidea poetul.

O pledoarie, de loc întâmplătoare, în favoarea unui neo-expresionism al anilor 2000, în siajul celebrilor fondatori Lautréamont - Rimbaud – Trakl: „Prietenii mei culcați pe paie în moară/ cred că visau că vor fi împăiați/ fluturi de lampă le incendiau răsuflarea/- monede ale neliniștii bani blestemați//. Caii lor erau așa de frumoși/ de-ar fi avut strune îi vindeam ca viori,/ comete de aur striveau între dinți/ când inele de sânge se zvoneau înspre zori.// Zbaturile morii planau peste prund/ucigașul de păsări trecea la Sabat:/ "Oh te iubesc ai murit te iubesc ai murit Domnișoară/ pielea-ți cântă mai dulce ca lemnul uscat!"// Orice gând stârnea muzică în lucruri/ mulți pieiră-n sunet dulce sugrumați -/ prietenii mei culcați pe paie în moară/ cred că visau că vor fi împăiați."

Versatil, volubil, mereu surprinzător, poetul oferă în cea mai recentă culegere un fel de metafizică a beției universale, echivalente cu sfârșitul lumii, de vreme ce totul a fost băut, nisipul, pietrele, argintul, aurul topit, cărțile, viermii, caii, lemnul, fierul, în fine cam toate regnurile, artele și orânduirile inventariate minuțios, sinestezic, înfricoșător, într-u climax apocaliptic, bețivilor nu le rămâne decât să delireze în pragul unei nebunii letale… Dar necuprinsă e milostivenia Celui Atotputenic, căci iată, apare, providențial, "un om cu o distilerie mică pe umăr". Admirabile aceste versuri-litanii horror precum cele din textul *Întoarcerea fiului risipitor*: "Totul a fost băut./ Nici o băutură nouă nu a apărut sub Soare în timpul vieții mele./ Nisipul pustiurilor s-a fiert în nisip și s-a băut./ Praf de argint s-a fiert în oală de argint și s-a băut./Praf de aur din căniță de aur s-a băut./S-au băut pietrele din pahare de piatră și încă/ din timp în timp apărea din cărți cineva/ care vedea ceva de băut/ în piatră seacă:/ vedea și bea./Apoi și cărțile s-au băut./Viermii negri și păsările albe s-au băut./Peștii albaștri și caii roșii s-au băut./ S-au băut aerul de sub unghii și măduva din oase și sângele./ Pielea și părul s-au băut./S-au băut geografia și pictura și sculptura și poezia,/ s-au amanetat, s-au amestecat, s-au dizolvat ca bumbuții sub limbă/și s-au băut./Și lemnul și fierul și rugina s-au băut./Acoperișuri și fundații,/și casele călăilor și casele regale și bordeiele/și șoarecii de sub casa mamei s-au băut./Și comuna primitivă și comunismul și sperma/ s-au pus la macerat și ca niște sucuri s-au băut./ Dumnezeule, totul a fost băut!/Și tot mai trece noaptea pe drum un om cu o distilerie mică pe umăr."

Ion Mureșan nu pregetă să afirme că poeții, într-o societate bolnavă ca cea pe care o trăim mai ales acum la începutul mileniului trei, consituie medicamentul cel mai potrivit și eficient. Asemeni organismului uman, societatea, atunci când se îmbolnăvește, secretă anticorpi numiți poeți care au rolul de a se lupta cu molima, cu infecția, de a vindeca cu scrierile lor.

Poetul este cel ce ridică viziera semenului său ce dorește să se vadă în oglindă, iar cei puțini ce-i citesc cărțile se descifrează pe ei înșiși. Inflația actuală de poeți poate fi pusă și pe seama gravității bolii sociale pe care o dă la iveală, pe de-o parte, pe de alta, întruchipează aspirația societății de a se însănătoși. Ion Mureșan, pentru prieteni Muri, trudește de câteva decenii cu speranța eradicării acestei maladii sociale tocmai printr-un poem tămăduitor în genul *Poemului care nu poate fi înțeles*: "Eu lucrez la poemul care nu poate fi înțeles/.El este o piatră neagră și lucioasă/din care brusc începe să crească părul aspru/ a treizeci și trei de sălbăticiuni;/ El este mlaștină verde ce se întinde în piața orașului – /din trestiile ei latră moale, lingușitor o vulpe/singuratică;/ El este mireasa de lemn (o, minunată mireasă/ de lemn!) – rochia vânătă,/ gura de ierburi,/scâncetul acoperind ca un mușchi alb fereastra;/ El este văgăuna din cer și norul de sânge ce mârâie/ în văgăuna din cer;/ El este stolul de ciori ce se rotește cu voioșie în jurul frunții,/ bruma neagră a frunții mele: limba în gură e rece/ ca gheața și aproape casantă,/ ca o decorație acordată de Dumnezeu/ profeților;/ El este vinul care nisip se face în gura ta.// O, vremuri pe când casa noastră înflorea pe țărmul// unui limbaj lunecos!/ Pe cuvintele ieșind din scorburi vorbitoare,/ Pe când cuvintele ieșind din scorburi vorbitoare,/ asemeni melcilor urcau pe ziduri…/ Apoi, blândele, prăfoasele arhive ale ospiciilor/unde am cercetat semnele inventate de nebuni,/ unde am întocmit o mare istorie a lor,//pe care scriind-o în chiar semnele acelea uscate/ nici eu vreodată nu am putut-o citi./ De aceea am cuprins-o în poemul care/ nu poate fi înțeles/. Văd capul rotund ca un balon de aur/ îndepărtându-se peste înaltele rafturi.//Aud valurile mării lovindu-se de zidurile unui/ înalt și galben depozit/și aproape bătrân, aproape gârbov,/ cu aureola împăturită sub braț,/ mă așez la rând, după sute și sute de oameni,/ să pot vedea și eu, măcar spre sfârșitul zilelor mele,/ poemul tămăduitor,/ poemul care nu poate fi înțeles.".

portret

Ana Dobre

Trecutul și sensul devenirii

Camelia Pantazi Tudor pendulează între scriitura științifică în lucrări precum *Atingerea unui ideal – literații din perioada dinastiei chineze Tang* (2010), *Renașterea unui imperiu: cultură și guvernare în perioada dinastiei chineze Song* (2019), și cea literară în lucrări de ficțiune sau nonficțiune: *Misterul eșarfei roșii* (2015), *Taine în vis* (2016), *Lecturi prin timp* (2017), *Culori secrete* (2014, 2018), exersându-se în dublu registru, controlând și supunând cuvintele în denotațiile și conotațiile lor.

Noua lucrare *Renașterea unui imperiu: cultură și guvernare în perioada dinastiei chineze Song* (Camelia Pantazi Tudor, *Renașterea unui imperiu: cultură și guvernare în perioada dinastiei chineze Song*, Editura Astralis, București, 2019) marchează o revenire la dragostea autoarei pentru cultura și istoria Chinei milenare, țară care-și exercită asupra-i fascinația. Cercetarea Cameliei Pantazi Tudor sintetizează idei dintr-o bogată bibliografie ce atestă curiozitatea intelectuală insațiabilă, atracția pentru adevăr ca și dorința de a pune cititorului în față o oglindă ce reflectă imagini și situații dintr-un trecut îndepărtat adus în *prezentul prezentului* cu scopul de a oferi un moment de reflecție asupra lucrurilor cu adevărat importante și care nu rămân atinse de trecerea ireversibilă a timpului.

Miza și teza cărții sunt formulate direct într-o interogație retorică: „Putem să trăim fără cultură?" Camelia Pantazi Tudor e convinsă că nimic nu rezistă în timp fără aportul culturii, fără lucrarea spiritului. Această convingere este susținută cu exemple și dovezi din timpul dinastiei Song (960-1270), care, asemenea dinastiei Tang (618-908), pe care o continuă după cincizeci de ani de tranziție, a atins o dezvoltare strălucită pentru că a înțeles să se folosească de talentul și înțelepciunea oamenilor de cultură, implicându-i în actul de guvernare. La aceasta, se adaugă gândirea lui Confucius prin care s-au fixat precepte de etică și de conduită valabile și astăzi, precepte ce au vizat, deopotrivă, structurile societății și conduita individului, comportamentul și atitudinea lui, implicându-l permanent în construcția socială, morală și culturală.

Din sinteza pe care o realizează Camelia Pantazi Tudor se poate deduce opțiunea și viziunea pe care și-a clădit discursul științific. Coroborând date și informații, ea ajunge la concluzia că în construcția unei societăți nu trebuie vizat doar aspectul economic, acela lucrativ, aducător de profit, ci, mai ales, construcția culturală, filosofică, aceea care modelează mentalitatea, individuală și colectivă, care educă și îndrumă comportamentul individului, construind caractere menite și determinate să clădească o țară. Dincolo de scopul lucrativ, trebuie să se găsească un ideal. Acelui ideal îi sunt închinate toate eforturile, acel ideal motivează individul în construcția vieții sale personale și a vieții colective.

Ideea lui Shao Yong (1012-1077) despre *observația inversată*, *fanguan*, poate da o sugestie despre construcția etică a mentalității colective aplicată sistemului de guvernare chinez. A observa lucrurile dintr-un punct de vedere inversat presupune empatia socială. A observa lucrurile dintr-un punct de vedere inversat nu înseamnă să le observi din punctul de vedere al eului, ci din punctul de vedere al lucrurilor. Dacă așa stau lucrurile, nu mai există nicio interpunere între cele două perspective, perspectiva eului și perspectiva celuilalt: „Știm astfel că *eu sunt altul* și că *altul este eu, eu și altul fiind unul și același lucru*. Tocmai pentru că ne putem servi de ochii lumii ca de propriii noștri ochi, nu este nimic pe care ochii noștri să nu-l poată observa. (...) Cel ce este capabil să realizeze lucrurile cele mai vaste, cele mai întinse, cele mai elevate, cele mai mărețe, fără intervenția vreunei acțiuni, acela nu este oare de o supremă valoare spirituală, de o supremă sfințenie?" (s.m.) *À bon entendeur*...

Renașterea unui imperiu: cultură și guvernare în perioada dinastiei chineze Song este o introducere în cultura și istoria Chinei, o pledoarie pentru cultura integrată structurilor social-politice, pentru o construcție durabilă a societății. Societatea actuală a atins culmi ale tehnologiei, dar a uitat pe acest drum valorile umanului, a pierdut din vedere omul. Astfel, această carte își relevă utilitatea, propunând spre reflecție un punct de vedere profitabil.

Aducând trecutul în dimensiunea prezentului, Camelia Pantazi Tudor propune cititorului o meditație asupra lucrurilor cu adevărat importante, în încercarea de a contrapune verbului *a avea* funcțiile și valorile verbului *a fi*. Nu numai individul trebuie să devină ceea ce este, societatea însăși trebuie să se așeze pe acest drum al devenirii în sensul adevărului. Este un adevăr la care chiar dacă nu aderăm, trebuie cel puțin să reflectăm.

Gheorghe Truță

Și lăncile țipă!

Cu volumul "Țipătul lăncii" (Ed. ARS LONGA, Iași, 2018), debutează Ionela Diaconu Ablai. Prefața scrisă cu acuratețe de Rodica Gabriela Chira, prezentările de pe coperta a doua, semnate de Ionel Bușe și Constantin Zărnescu dar, mai ales, motto-ul din "Ultima vară a lui Klingsor" de Hermann Hesse: "Iată Omul! Omul obosit, avid, sălbatic, copilăros, omul european aflat pe patul de moarte, care vrea să moară: slăbit de toate dorurile, bolnav de toate viciile, însuflețit până la entuziasm de certitudinea decăderii sale, receptiv la orice progres, maturizat pentru orice regres, fiind tot numai o fericire și o oboseală continuă (...)" ne duc în direcția unei proze poetice cu accente existențialiste: "Faust și Karamazov într-unul, animal și înțelept, despuiat de tot, fără nicio urmă de ambiție, gol pușcă, plin de o puerilă teamă de moarte și pregătit să moară." Și, într-adevăr: proza... sau poezia!... Ionelei Diaconu Ablai își înalță catargele în ape ale condiției umane dezabuzate sau, în orice caz, tulburate de existența unui Dumnezeu incert. Senzația de plutire în larguri incerte e dată nu doar de ritmul și respirația poetică a textelor, dar e plusată și de ilustrațiile volumului, semnate de o adolescentă, Maria Teodora Crișan, elevă a profesoarei de limba și (Ah, Arghezi!) literatura franceză, Ionela Diaconu Ablai, aflăm imediat, și care întregește impresia de plutire într-o derivă controlată. Starea de rostire emoționată e prezentă în fiecare filă a cărții, în care se simte respirația întretăiată a autoarei în fața minunii și deziluziei lui "a fi". Dealtfel, un sincretism deopotrivă elegant și discursiv străbate poemele în proză sau proza poetică a autoarei, în care științe și arte diverse și aparent ireconciliabile se întretaie într-un rotund totdeauna semnificativ. Reflecțiile poematice ale Ionelei sunt mereu scurte, pornite ca o cădere abruptă de mal: "Acum câteva clipe, cineva sau ceva m-a trezit... un scârțâit de roți, o zicere de la celălalt capăt al lumii..." localizată, la fel de scurt, într-un peisaj auster: "... peste case, ca un țipăt de lance!"... după care vine lovitura de stilet a reflexiei poetice: " Doare! Am nevoie de tone de pământ ca să pot ațipi din nou și să-mi smulg zâmbetul căzut în putreziciunea veșniciei." Aceasta e cadența poemelor în proză ale Ionelei Diaconu Ablai: răvașe de existență diurnă, în care se îngemănează observația frustă, deseori cu accente dureroase: "Alungă-mă în cel mai întunecat și rece univers din multiplele tale universuri. M-ai plămădit cu o capacitate de îndurare incomensurabilă, precum un cal de tracțiune.", suferință ce pare a veni din certitudinea sau incertitudinea fericirii sau nefericirii de a fi om: "Tu, Doamne, îți pui desagii pe spinarea mea, iar eu trebuie să urc cu ei văi, și nici așa nu m-am împovărat până la sânge!" (Eu-realitate, tu-fantasmă a minții mele). Iar peste acest melanj poetic se așază imaginația telurică debordantă, revelatoarea unui suflet deopotrivă liniștit de neliniștea ce-l locuiește genuin: "Divanul te înghite, plafonul tapițat cu oglinzi îți întoarce corpul deformat de dorință, pisica a adormit în vasul cu lapte în care, spre deosebire de tine, câinele a variat triumfător." (Erotica-mizantropica). Poemele Ionelei Ablai sunt mai curând niște haikuri scăpate în mod conștient de sub teroarea Formei, însă niciodată dezordonat ori frivol: țipătul lăncii include bunul simț artistic, ținut în frâu de o conștiință a trăirii ireconciliabilă cu Abisul, dublat de o continuă autoscrutare care, atunci când biciul gândului se înfășoară în jurul sinelui, se împletește în Poem. Imediat, poetul ce locuiește prozatorul preia ștafeta și înfige șișul îngăduinței în coama Pegasului dezlănțuit: "E cu putință să uit înainte de uitare?!" (Mai nocturn.)

Titlurile poemelor sunt ele însele jumătăți de poem: "Fata care iubea ziduri", "La cules de ploi", "Imitație de sevraj" "De ce-mi ești soare dacă doare?!", "Roagă-te să bată vântul", "Ecuația puiului de șarpe", "Dragă Tu", corpul poemului fiind aparent redundant, însă niciodată superfluu. Căzută dincolo de ritualul trăirii, vocea sufletului, ușor sibilinică, dă tonul unor poeme orfice " " ori a unor incantații vehemente: "Învață-ne măsura și rostul acestei lumi, zidește porunci noi pentru oameni noi și promitem că venim cu legământ nou!" (A de la Adam încoace). Ionela Diaconu Ablai e un poet mereu înveșmântat în straiul de sărbătoare, pe care Carnea diurnă e mereu pregătită pentru lungul drum al Nimicului, dar și cronicarul morții propriului suflet, ce uneori precede nașterea: "Pictorul mă aude și îmi aruncă scârbit florile în coșciug" (Natură moartă: flori de nu-mă-uita). Deopotrivă profund și luxuriant e discursul poetic prezumtiv, în care autoarea își arogă păreri metafizice: "... am ajuns să cred că suferința nu se măsoară în cantitatea de lacrimi vărsate, ci în cât de mult am iubit în viața asta". Părțile pur prozaice sunt rare, ca în "Imitație de sevraj": "După-amiază plictisitoare de martie cu gust de chimen. Mă gândesc chiar să încep trasarea a zeci de meleaguri cu nisipuri mișcătoare pe niște coli de hârtie." și întotdeauna discursul de sorginte narativăă e atent strunit: "Tare mă indispun brancardierii iștia care fug în dreapta și-n stânga să potolească nimfomanele din saloanele alăturate"

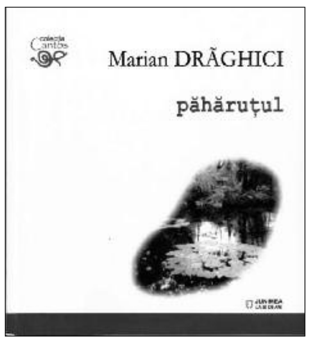
Așadar, prima măsură a poemelor din acest volum e o austeritate controlată: rar, un poem depășește distanța dintre două pagini. Rostirea poetică e precisă, controlată de o respirare în care se simte pâlpâirea sumară a sufletului.

În total, o voce cu certe disponibilități poetice și nu numai: o autoare înzestrată deopotrivă cu uneltele poeziei, dar și cu știința rostirii prozaice revelatoare. Încă de la primul volum, Ionela Diaconu Ablai și-a câștigat dreptul de a nu tăcea în discursul mut către propriul suflet. Se pune însă întrebarea: următorul volum va fi poezie sau proză? Avem o singură certitudine: de la prova acestui "Țipăt al lăncii" s-a născut o poetesă sau o prozatoare care își merită dreptul de a pluti cu mândrie feminină spre orizonturi literare certe.

Ştefan Ion Ghilimescu

Dincolo de frenezia şi plăcerea indicibilă a scrisului, irigat deopotrivă de izvorul unui meditaţii livreşti şi înţelepciuni tradiţionale, om al secolului său, e cazul să arătăm că Marian Drăghici transleazăcât se poate de firesc chestiunea fondării Bisericii istorice a lui Iisus, cu întreaga ei poveste biblică, rezumată într-un singur cuvânt (Păhăruţ), în apocalipsa post-modernă, în fond, care anunţă deja trecutul prezentului insului post-istoric: “zilele acelea când ne-am mâncat de vii unii pe alţii”. Din punct de vedere spiritual, ultimul om pare în scrisul vag misionar al lui Drăghici un ins pentru care visul şi idealitatea, perfecţiunea morală şi lupta pentru realizarea unui crez umanist devin în spaţiul “satului universal” elemente de absurd grotesc şi comedie bufă, la marginea tragicului.

Marian Drăghici, *păhăruţul*, Ed. Junimea, 2019

CRONICA LITERARĂ

Marginalii la “Păhăruţul” lui Marian Drăghici

Recentul şi atât de seducătorul volum de versuri al lui Marian Drăghici, lansat pe piaţă de Editura Junimea cam prin februarie a.c., se cheamă cu un diminutiv de la un substantiv comun atestat în *Psaltirea Voroneţeană* – secolul XVI -, (numită şi Hurmuzaki după donatorul ei fondului Bibliotecii Academiei) *Păhăruţul*. Un titlu, dacă ar fi să ne luăm după sumedenia de apariţii ale formei de bază a cuvântului în structura unor tropi, semnificând, pe cât cred, curăţenia, puritatea, dar şi suferinţa (“*nu mai putea îndura atâta prigoană, se umpluse paharul*”, Galaction)...

Nu cunosc originea (destul de stufoasă, şi specioasă chiar şi în singurul *Dicţionar etimologic* integral al limbii române) şi nici evoluţia fonetică a etimonului, însă serii de tălmăcitori şi îngrijitori români ai *Noului Testamen*t echivalează de multişor cu el cuvântul grecesc *potiri* care apare în *epistolele Sfântului Apostol Pavel către corinteni*. În capitolul zece al primei epistole către locuitorii oraşului reconstruit pentru prima dată de Cezar şi Octavian August, ridicându-se împotriva idolatriei, *marele convertit* le arată creştinilor răzvrătiţi împotriva lui Dumnezeu că “eu nu vreau ca voi să deveniţi părtaşi ai demonilor. Nu puteţi bea *paharul Domnului* (s.n.) şi paharul demonilor; nu vă puteţi împărtăşi din masa demonilor. [...] Toate-mi sunt îngăduite, dar nu toate folosesc. Toate-mi sunt îngăduite, dar nu toate zidesc (apud *Biblia sau Sfânta Scriptură*, versiune diortosită de Valeriu Anania, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă, Bucureşti, 2018)”. Potrivit textului sacru *paharul Domnului* este vasul preţios al împărtăşirii credinţei în Iisus Mântuitorul şi el nu ar trebui nicicând întinat, pentru că, ocrotind sângele vărsat al Domnului, spune *Psaltirea*, el înveseleşte şi întăreşte inima precum vinul cel mai de preţ. Şi *„Acest pahar,* se spune în Luca 22.20, *este legământul cel nou, făcut în sângele Meu, care se varsă pentru voi”*. Acelaşi pahar, pe care, într-o ultimă rugăciune pe pământ, în Grădina Ghetismani, ca om, Iisus Hristos ar fi vrut ca Dumnezeu să-l depărteze de la sine, şi pe care, la sfatul Duhului Sfînt, îl va bea, pentru mântuirea noastră, până la fund. *“Atunci le-a zis ucenicilor: «Întristat de moarte Îmi este sufletul. Rămâneţi aici şi privegheaţi împreună cu Mine» Şi mergând puţin mai înainte, a căzut cu faţa la pâmânt, rugându-Se şi zicând: «Părintele Meu, de este cu putinţă, treacă pe-alături de Mine paharul acesta!... Dar nu cum voiesc Eu ci cum voieşti Tu» (Matei , 26:38-39)»*. Că *paharul Domnului* este vasul cu care a băut doar Unul singur până la *legământul cel nou* găsim deslușiri în răspunsul dat de Iisus Hristos (Matei, 20: 21-23) mamei fiilor lui Zevedeu care-i cerea ca cei doi fii ai ei să şadă unul de-a drepta şi altul de-a stânga Lui, întru împărăţia Lui. “Dar Iisus răspunzând, a zis: « Nu ştiţi ce cereţi. Puteţi oare să beţi paharul pe care-l voi bea Eu şi să vă botezaţi cu botezul cu care Eu Mă botez?» “Iar ei i-au zis: «Putem». “Şi El le-a zis: «Paharul Meu îl veţi bea şi cu botezul cu care Eu Mă botez vă veţi boteza, dar a şedea la dreapta şi la stânga Mea nu este al Meu a da, ci se va da celor pentru care s-a pregătit de către Tatăl Meu».

Pentru celebrul exeget al lui Alecsandri, Eminescu sau Ion Barbu - îmi permit să-l numesc şi astfel pe savantul umanist Al. Ciorănescu, autorul dicţionarului pomenit mai sus –, expres, forma lingvistică diminutivată *păhăruţ* ar trebui privită ca expresie a genialităţii imaginarului popular care desemnează atât de expresiv prin ea *lăcrămioara* (Convallaria maialis)... Două sunt legendele creştine mai cunoscute privind originea lăcrămioarelor sau mărgăritarului. Una leagă naşterea fragilelor potire albe de lacrimile Evei la alungarea împreună cu Adam din Rai; a doua consideră superbele flori albe intens mirositoare lacrimile Maicii Domnului vărsate la poalele crucii pe care a fost răstignit Fiul său în Vinerea Mare. Numite în Biblie *Crinii din vale* (vezi încă o dată etimonul botanic latinesc), potirele sau păhăruţele lăcrămioarelor simbolizează puterea dragostei şi triumful binelui, miracolul reînnoirii, cuminţenia ascultării şi puritatea simţămintelor faţă de Creator. Personal, păstrez şi astăzi neştearsă în minte mirifica imagine a buchetului de lăcrămioare aşezat cu grijă de cineva sub icoana Fecioarei în biserica ce-i poartă numele din Kavala, oraş în nordul Greciei numit în vechime şi Christuopolis. Acolo pentru prima dată, se spune, a poposit apostolul Pavel în Europa.

Cât priveşte ideea îndrăzneaţă şi atât de simplă a lui Marian Drăghici (poet spiritual şi mistic de cea mai pură extracţie, cum am mai avut ocazia să mă exprim), de a aşeza în fruntea volumului său de versuri, ca grilă de lectură, “păhăruţul”, obiect al unor transferuri şi convertiri de sensuri spirituale, cum am văzut, cu o istorie, în ciuda percepţiei neofite a omului de astăzi, destul de bogată, pe de o parte, dar şi duh al unei mistice şi foarte personale obsesii creatoare, pe de alta, o atare idee nu-l putea vizita decât pe un cunoscător al spiritului textelor sacre, unde alegorizarea simbolică, parabola şi ambiguitatea poveştii vieţii pământeşti a lui Iisus Hristos, transubstanţiată permanent de “o sete cu fum deasupra”, merg mână în mână, până la un punct, cu decelarea sacralităţii naturii muzicii existenţei în genere şi înţelegera duhului poeziei ei celei mai subtile. La cheia partiturii textuale, “păhăruţul” măsoară cu onestitate câtimea de poezie a trăirii ce-i este dată creatorului creştin, potrivit anvergurii şi calităţii virtuţilor sale morale şi senzitiv-estetice, un ansamblu de factori suficient, în principiu, salvării propriului suflet şi răscumpărării substanţei spirituale a lumii. Un scriitor, spunea într-un eseu de cultură teologică Denis de Rougemont, va valora exact cât valorează **misiunea spirituală** pe care o acceptă şi pe care şi-o asumă.

Unul/ singur/, scrie tranşant Marian Drăghici într-unul dintre cele mai preţioase texte ale *Păhăruţului* (decalcând într-o măsură specificitatea textelor sacre ce-i sunt atât de cunoscute), **a băut/ cu paharul** (întrega poezie tragică a existenţei binelui şi răului din lume, murind şi înviind pentru opera de salvare a neamurilor - *obs. n.***) // noi/ toţi/ (**deşi suntem îndemnaţi de Domnul în *Cântarea Cântărilor* să bem şi să ne îmbătăm de dragoste!, *obs. n.*) **bem/ cu păhăruţul// punct**.

O dată definită dar şi delimitată cu o curată şi mândră probitate anvergura câmpului forţelor spirituale ce-i vor susţine *misiunea* de care se simte chemat, poetul nostru poate să evereze fantasticist şi să compună în cea mai deplină liberetate, căci libertatea, spunea un moralist francez, este incompatibilă cu prostia şi lenea gândirii: “scriu la lumina lămpii agăţate/de zidul Mediteranei/ în cui.// vai, ce mai scriu/ că scriu/ la lumina lămpii agăţate/ de zidul Mediteranei/ în cuiul Mo-wananei!// Cum, care Mo-wana?/ Mo-wana mea cabrată/ cât Mediterana toată/ dacă/ Mediterana toată/ complet reînvirginată/ fi-va vreodată/ ridicată în picioare/ de poetul ei nu-ştiu-care.// e seară. Mo trebăluieşte/ pune lemne pe foc:// - uite, Mo/ vin zile când ne vor mânca porcii./ ne-au şi mâncat.//şi îndată ne vor vomita/ întregi şi nevătămaţi/ întregi şi nevătămaţi./ că n-am fost făcuţi/ ca hrană pentru porc Mo.//vin zilele când ne vor mânca/ păsările şi peştii./ ne-au şi mâncat./ şi brusc ne vor vărsa/ cu maţe cu tot/ cu maţe cu tot./ că n-am fost făcuţi ca demâncare/ la păsări şi peşti Mo.// o spun eu care în lumea acesta/ m-am tot dus încolo şi-ncoace/ şi-am fost ca tot omu/ porc/ pasăre/ peşte Mo.// dar cunosc/ ah, recunosc/ zilele acelea când ne-am mâncat/ de vii unii pe alţii/ fericite zile într-adevăr/ eram născuţi exact pentru asta/ să ne mâncăm şi să bem/ de vii unii pe alţii.// o spun eu care în zilele acelea/ n-am răbdat de foame şi de sete/ cu raza-n păhăruţ/ cu păsările/ cu peştii/ şi cu porcii Mo. (*poemul lui Mo şi totul este o poveste)”*.

Dincolo de frenezia şi plăcerea indicibilă a scrisului, irigat deopotrivă de izvorul unui meditaţii livreşti şi înţelepciuni tradiţionale, om al secolului său, e cazul să arătăm că Marian Drăghici transleazăcât se poate de firesc chestiunea fondării Bisericii istorice a lui Iisus, cu întreaga ei poveste biblică, rezumată într-un singur cuvânt (*Păhăruţ*), în apocalipsa post-modernă, în fond, care anunţă deja trecutul prezentului *insului post-istoric*: “zilele acelea când ne-am mâncat de vii unii pe alţii”. Din punct de vedere spiritual, *ultimul om* pare în scrisul vag misionar al lui Drăghici un ins pentru care visul şi idealitatea, perfecţiunea morală şi lupta pentru realizarea unui crez umanist devin în spaţiul “satului universal” elemente de absurd grotesc şi comedie bufă, la marginea tragicului. Ontologic, într-un asemenea univers decreativ, insul riscă să-şi piardă atributele individualităţii, dacă nu care cumva şi-a pierdut deja identitatea fiinţială, antrenat în vârtejul unui turbion destructurant. “am ieşit în stradă să protestez/ şi nimic.// am ieşit în stradă să protestez/ am protestat/ şi nimic// am ieşit în stradă să protestez/ am protestat/ cu păhăruţul meu/ şi nimic.// am ieşit în stradă să protestez/ am protestat/ cu păhăruţul meu/ pentru păhăruţul meu/ şi nimic.// am ieşit în stradă să protestez/ cu potp de păhăruţe în jur/ şi îngerul Mitzuca/ peste potop de păhăruţe strigând// *huo! Hoţii! Hoţii!/* şi nimic.// am ieşit în stradă să protestez/ am protestat am protestat/ am protestat/ şi deodată limnişte totală în jur/ şi nimeni dintre ai mei/ nici tu păhăruţ/ nici potop de păhăruţe/ nici îngerul Mitzuca/ peste potop de păhăruţe strigătoare/ absolut nimeni - /toate furate, zburate, înstrăinate.// am ieşit în stradă ca să ies undeva/ şi-n stradă/ zuiua-n amiza mare/ dansul cozilor de topor extaziate/ căzute pe spate/ în golul pădurii/ de păhăruţe retezate.// atît şi golul acela/ şi dansul din golul acela / resorbindu-se/ ba lent, ba vijelios/ (în jurul mersului meu pe jos)/ pînă la dispariţia într-un punct/ (bineînţeles) negru/ (în sfîrşit) luminos (*Civic*)”. Pentru a parafraza pe cineva, diavolul post-modern nu mai lasă ca amprentă urma unui picior despicat, ci sentimentul unei devastării existenţiale resimţită la nivelul individului-obiect al observaţiei auctoriale ca simptom al unei abandonări voliţionale şi morţi lente.

Împotriva unui atare tip de alienare, abandon, apatie, mediocrizare şi pierdere a identităţii, în interval (şi aici, personal, îmi pare a consta originalitatea frapantă a poeziei de ultimă oră a acestui poet ingenios şi atât de fragrant), Marian Drăghici are ideea instituirii unei şcoli de creaţie *à la maniere de* sau mai precis a unui gen de paidee sui-generis, prin resuscitarea spiritului şi rescrierea modelelor. Trei sferturi, dacă nu mai mult, din numărul poeziilor din *Păhăruţul* sunt, în sensul cel mai exact cu putinţă, superbe exerciţii sau, cum le numeşte autorul însuşi, *poeme* (de un gen foarte al său), plecând de la matricea (citeşte *maeştrii*) Bacovia, Mircea Ciobanu, Florin Mugur, Ioan Flora, Eugen Suciu, Nicoale Sava, Ion Stratan, Aurel Pantea ş.a., dar şi de la cuvintele, intiuiţiile ori duhul simplelor discuţii cu prieteni precum Mircia Dumitrescu, Ioan Buduca, Ioan Groşan, Dumitru Augustin Doman, Daniel Cristea-Enache... O *nemaivăzută carte*, zice el într-un loc, în care, „Dumnezeule!, pot să citesc”. Nu voi analiza

cronici

aici declicul institutiv al acestor poeme și nici nu mă voi pronunța asupra gradului de adecvare a unor atari pastișări vizavi de model. Voi oferi, cel mult, unul sau două exemple, lăudând, fără nicio rezervă măcar amplexul lor tușant, dacă nu și calitatea excepțională a verbalizării metaforic-ideatice... Voi începe citând *poemul lui mircea ciobanu sau stricarea lumii prin poezie: ultima variantă*, versuri, în care, pot spune, personal, am regăsit, în mod empatic, acel "ceva" care m-a fermecat mereu la marele poet religios, om de mare caracter ce făcuse în ultimul timp o binecuvântată pasiune pentru viața Regelui Mihai. "de când s-a luat definitiv/ albul zăpezii/ regelui nostru în picioare// toate lucrurile reci/ au amuțit privind focul/ ahab e viu în fiecare/ nici porcii nu mai cad în mare/ își duc râzând printre grătare/ grohăitura în tot locul.// poetul? ca albina înmărmurită/ așa ai spus. raza mereu pe cale/ până la ziuă aprinse/ zidul de ceară al muncii sale.// și încă: toți adormiseră, ploua/ paharul era plin pe masă - / un păhăruț doar mai visa/ la albul mâinii care-a stins/ ultima, lumina din casă.// au de florile mărului?/ au de florile mărului, albul lor/ aproape roz a strigat cum se tace/ în clarul acela polemic/ în liniștea unei cutii a fetiței, cu ace:// *poetul ca albina înmărmurită,/ raza mereu pe cale/ până la ziuă aprinse/ zidul de ceară al muncii sale?//* de florile mărului, da!// toți adormiseră, ploua/ paharul e plin pe masă - / un păhăruț doar mai visa/ la albul mâinii ce scriia/rescriia/ pe curat de la capăt cu literă mare:// *De când s-a luat definitiv/ albul zăpezii/ regelui nostru în picioare/// toate lucrurile reci/ au amuțit privind focul/ ahab e oț în orșicare/ nici porcii nu se-aruncă-n mare/ își duc benchetuind printre grătare/ progenitura în tot locul."* În completare, voi fotografia și *poemul lui ion mircea*, nu atât, de această dată, pentru *ganga* poeziei lui în sine, cât pentru suma de "informații" de prima mână pe care le oferă pistei de cercetare a recenzentului. "adesea, întrebat ce maeștrii/ am avut în anii formării/ răspund sincer, nu fără un strop/ de indicibilă plăcere: toți cei pe care i-am citit până la vârsta/ primilor ochelari de vedere.// după cincizeci de ani iată citesc/ doar cu bicla pe nas inclusiv Evangheliile/ inclusiv epistolele pauline/ inclusiv, nepoților, din frații Grimm/ inclusiv, Mariei, din mine - // ca deodată să apară *Materia care ne desparte*/ și să constat, chiar din momentul/ prim al lecturii,/ oarecum perplex/ oarecum privind de departe// că, Dumnezeule!, pot să citesc/ prin această nemaivăzută carte/ indiferent de cum cade lumina/ ba în puterea nopții/ ba ziua-n amiaza mare/ doar cu vederea mea/ și nostalgia/ primilor ochelari de soare."

Descoperind în textul domnului Drăghici, la un moment, expresia repugnanței declarate față de "snobeala scrisului meu"/său, cu o serie de ansambluri prozodice expediate, *expressis verbis*, la *gunoi*, mi-am adus aminte de un element de paratextualitate vizitat în fugă - cele două *motto*-uri -, revelate și citite în ultimă instanță ca directive textuale (cel puțin primul). Cu siguranță, extrasul așezat pe tâmpla volumului: *Ar fi trebuit să trăiesc numai în căutarea Sacrului.*, din opera lui Eugène Ionesco, rezumă cât se poate de fidel exigența unei poezii permanent în căutarea unei ideale fenomenologii heierofanice. De la această înălțime, șiruri de vorbe de genul "între *care* și *care/* nu e altă scăpare/ decât la negresă între picioare./ (*gunoi!*)" sau "lenea pentru mine e sacră./ când lucrez, fără lene nu sunt bun de nimic./ (*gunoi!*)" nu alimentează decât un sentiment repulsiv *post factum*: "gunoaie gunoaie gunoaie/ delete delete delete...". Al doilea *motto*, decupat de această dată din Horia Roman Patapievici, *Două eseuri despre PARADIS și o încheiere*, poate pune poezia lui Marian Drăghici, din punctul de vedere al cititorului, dacă vrem, într-o rafinată grilă de lectură, în basculă supratextuală, între exigența formei și avatarurile trăirii spirituale. "*Estetic vorbind* (filozofa acolo H.-R.P. despre metafizica Paradisului*), a nu putea atinge paradisul înseamnă a nu putea închega opera de artă într-o formă de unitate caracterizată prin limpezime, strălucire și măsură. Existențial, înseamnă să pierzi splendoarea."* Evit orice comentariu, în minte cu acea condamnare a egoismului din *Le moi est haïsable* a lui Pascal, fiindcă, într-adevăr, toată dragostea noastră, indiferent de măsura cu care ne bem obsesiile și darurile artei, ar trebui dăruită necondiționat lui Dumnezeu. *Devino ceea ce ești în raport cu Dumnezeu*, îndemna un filosof precum Alan Watts în *Teologia mistică*...

Revin la finalul cronicii mele la filozofia titlului, un onomatext pe care l-am considerat din capul locului și îl consider extensibil și ușor de parafrazat. Considerațiile pe marginea poeziei lui Marian Drăghici pe care ni le-am permis în această cronică au punctat de la început, de altminteri, dihotomia generativă *pahar/păhăruț*, o diviziune în doi membri, cel puțin, a ideei ce irigă straturile profunde ale acestei poezii. Mă întorc, așadar, și încerc să citesc această litotă, nu prin textul propriu-zis, ci apelând la un *marginal* celebru... Cândva am dat în discursul de primire în Academie a pictorului Gheorghe Petrașcu (primul nostru artist plastic chemat între nemuritori) peste pledoaria plină de căldură a maestrului privind prețuirea și apărarea originalității operei înaintașilor săi, Grigorescu, Andreescu, Tonitza. "Noi nu trebuie să imităm pe nimeni, ci să ne găsim pe noi, a răsunat sub cupola înaltului for academic vocea lui Petrașcu. «Paharul meu e mic, dar beau din paharul meu», spunea Delacroix într-o frază care are mult adevăr", a continuat marele pictor, citându-l pe unul dintre corifeii artei universale. O opinie asemănătoare cu privire la arta "refuzaților" impresioniști a pus în ciculație și "cronicarul" Emil Zola în *Les salons* (traducere Alexandru George: *Saloanele mele*). Dumas, de asemenea, le vorbea "negrișorilor", cu ajutorul cărora și-a scris opera, niciodată mulțumiți, evident, de cuantumul stipendiului acordat, de talia atât de meschină a paharului de care se servea fiecare!!!

Închei, apreciind că avem în Marian Drăghici un adevărat poet-poet care a ajuns la performața de a-și scrie textele ciocnind în aer păhăruțul său și numai al său, în care, în clipe de mare fericire, se aude tot ce-i spune Dumnezeul poeziei... *Miracol. Respirația firescului. Viitoare orbire. Vocea lui de acolo iradiază, egal în text și răzbate la lectură.*

31.08.2019

...avem în Marian Drăghici un adevărat poet-poet care a ajuns la performața de a-și scrie textele ciocnind în aer păhăruțul său și numai al său, în care, în clipe de mare fericire, se aude tot ce-i spune Dumnezeul poeziei... *Miracol. Respirația firescului. Viitoare orbire. Vocea lui de acolo iradiază, egal în text și răzbate la lectură.*

Ieșirea din exterior...

(urmare din pag. 18)

se petrece în taină, în suferință, în recluziunea din interior. Eseista constată concordanțe și influențe kierkegaardiene, nietzscheene.

Altă secvență importantă a cărții se ocupă de proza scrisă de Florin Mugur, care este calificată în special în aspectul ei justificativ: „proza există ca să dea explicații" (p. 216). Și în acest caz, primele cărți au conținut propagandistic, urmate de cele ale revizuirii, ale conștientizării traumatice: „În proza lui Mugur, trauma dă narațiunea. Povestea crește din confesiune, din autobiografie, într-o anume «artă a rememorării»". (p. 224). Xenia Negrea analizează multiplu, apelând la elemente de teoria literaturii, cât și de psihologie (psihanaliză), urmărind toate procesele prin care trece un scriitor care se convertește ideologic, abjurându-și o poziție incomodă din trecut, fără a o putea anula, fără a o putea șterge din memorie, unde se menține ca un permanent proces inflamator. Strategia de camuflare, de retragere în interior face parte chiar din demersul dramatic de convertire. Semnificativ este faptul că autorul chiar scrie, în două registre diferite, aceeași carte, la distanță de aproape un deceniu, când contextul politic luase altă turnură: *Serile din sectorul Nord* (1964) și *Aproape noiembrie* (1972), în încercarea eului vinovat de a se dezbăra de sine, de a deveni altul: „Diferențiem, în felul acesta, un «eu trecut», un «eu prezent» și un «el» care funcționează ca interpretant pentru cele două entități pronominale." (p. 230). Trecutul, *realitatea* sunt altfel citite. Scriitorul consideră perioada de partizanat politic o *ratare, non-existență*.

Cărțile în proză folosesc diverse modalități narative: *Serile din sectorul Nord* și *Aproape noiembrie* se constituie ca jurnale, *Ultima vară a lui Antim* (1979) este un roman epistolar. În volumul *Schițe despre fericire* (1987), textele au mize tematice diverse: *căutarea hipersensului în lucruri, căutarea sinelui în ceilalți*, eseuri metapoetice, memorialistică, reflectarea expresionistă a stărilor. Confesive sunt și cărțile de interviuri cu Paul Georgescu și cu Marin Preda. Florin Mugur a fost preocupat în mod major și de explicitarea propriului scris, a propriei poezii. Face considerații asupra *genialității*. Își asumă mărcile expresioniste, „o propensiune intuitivă spre tipul dionisiac (al creditării inconștientului, al excesivului și, mai ales, al dezechilibrului interior)" (p. 279), redundanța, repetiția duse la paroxism, tensiunea, concentrarea, verva, beatitudinea, izbucnirea, exasperarea, creditarea inspirației.

Remarcabilul studiu se încheie cu un text care își propune relevarea (constituirea) unui program estetic: *Pentru o hermeneutică a expresionismului sau despre poetica exasperării* (despre care autoarea susține că reprezintă mai ales puncte de înțelegere personale, cu care, foarte bine se putea începe cartea, care, pe întregul ei parcurs, nu face decât să-l documenteze chiar cu opera lui Florin Mugur). Această *Addenda*, concentrată, susținută de o vastă bibliografie, conține un scurt istoric al expresionismului, după care sunt deduse trăsăturile definitorii ale acestuia: hipersensibilitate, paroxism, tratarea morții ca adevăr existențial, reflectarea exteriorului în suferința lăuntrică, raportarea metafizică, experiența autentică, ambiguitatea, trăirea cu intensitate a stărilor, percepția crepusculară, vitalismul, întoarcerea în mit, vizionarismul etc. Expresionismul transmite o serie de nostalgii: a haosului primordial, a purității primitivismului, a adamismului, și întrunește niște manifestări: tensiunea, țipătul eliberator, care se transformă în cuvânt, concizia. Realitatea exterioară este înțeleasă ca ostilă, alienând omul, obligându-l la introvertire: „perplexitatea, spaima, nevroza, starea de prăbușire iminentă sunt stările de spirit care înseamnă «expresionism»" (p. 329). Este căutat un eu armonizator, nonconflictual, integrator, întors către origine. Influențați de Nietzsche, expresioniștii adoptă unul dintre conceptele de bază ale acestuia: „Dionisianismul devine emergența în mundaneitate a inconștientului, a pulsiunilor sustrase determinării și, prin aceasta, inalterate. [...] Structurat după libertățile paradoxului, reunind oroarea și extazul ca principii ale aceluiași pol, produs al inconștientului organic care comandă, dionisiacul a devenit emblemă a expresionismului [...] Considerându-se «monștri cerebrali», incapabili să relaționeze cu umanitatea obișnuită, în sensul adaptării masificante, expresioniștii au găsit în exilul dionisiac, într-o asemenea ieșire din cetate, calea preferată de susținere a discursului (indiferent la care versant al liricii expresioniste – haotic sau mitic – se face referire)." (pp. 342-343). Poeții recurg la ieșirea din exterior și la procesarea, prin detașare, a acestuia, apoi, la ieșirea din sine, printr-o concentrare extatică. Autoarea face și o scurtă analiză a procedeelor stilistice. În fine, este determinat tropul fundamental, care este metonimia, adică rescrierea din fragmente a întregului.

Xenia Negrea oferă o carte densă, elaborată într-un timp îndelungat (după propria-i mărturisire), însă de o mare prospețime, cu o impresionantă dinamică a ideilor, apelând la domenii complementare (teoria literaturii, semiotică, stilistică, filosofie, psihologie), făcând parada unei vaste bibliografii. Este vorba de un eseu monografic fabulos, scris într-un limbaj subtil, riguros dar, totodată, flexibil până la metaforizare. Xenia Negrea pare a răspunde condiției pe care însuși Florin Mugur o revendica axiologic: „[...] capacitatea de a nelinişti spiritul și de a pune în lucrare gândirea [...]".

Marin Iancu

FLOREA BURTAN ȘI „CÂNTECUL INIMII”

Fermecătoare prin spațiul intim și impregnate de domesticitatea naturist-cosmicizantă, atmosfera încântă prin acuitatea confesivă a dorului chemat a delimita o viziune feeric-visătoare asupra lumii, în așa fel încât extazul vitalist să poarte, inalterabile, însemnele trăirilor ardente: „Să fie iarnă și să ningă-ntruna /Cu îngeri de lumină și cu sfinți, /În sobă ardă focul, blând și tânăr, /Ca amintirile uitate în părinți”(Să fie iarnă și să ningă-ntruna...

cronici

Publicat în seria largă a altor asemenea cărți de poezie, imediat după *Tu ești de demultul, mierea spulberată* (Editura Tipoalex, 2015), volumul de versuri *Tren printre zodii. Poeme de odinioartă*, Cluj-Napoca, Editura Neuma, 2017) ne relevă în Florea Burtan un romantic incurabil, nu doar prin poezia pe care o scrie, cum, atât de potrivit, îl numea cineva, cât și prin temperament, prin firea sa duioasă, de om visător și întodeauna înnobilată de o seninătate grav-scrutătoare a stării de conștiință artistică. Cele peste cincizeci de „cântări” ale unui amplu poem de iubire circumscriu în structurile lor relativ autonome succesiunea tumultoaselor doruri pentru ființa a cărei frumusețe poartă pecetea unor aventuri ale spiritului,: „Te-am văzut trecând pe strada mare, /Trupul tău, plutind, se răzvrătea, /În lumină lină, de-nserare, /ªi lumina, Doamne, înfrunzea!... //Erai, toată, miere păcătoasă, /Înger izgonit din þara lui, /Te pierdeai, înaltă și frumoasă, /Fără a da seamă nimănui. //Mi-era dor și sete. Nu mai știu /De ce rămăsesem fără glas, /Asuprit de-un gând trandafiriu...” *(Erai, toată, miere păcătoasă)*. Traversate de aceleași leit-motive transfiguratoare în ordinea metaforic-simbolică, aceste revelatoare și euforice rememorări din *Tren printre zodii* dețin ca semn distinctiv esențial o undă de patetism estetic și moral, din a cărui perspectivă este exprimată confesia cu toată încărcătura proprie unei autentice povești de iubire. Sesizabilă peste tot, acuitatea ardentă a stării de neliniște lăuntrică integral trăită dă naștere unor atât de înfrigurate mărturisiri: „Dă-mi chipul tău frumos, să-l pun pe rană, /Dă-mi pletele, dă-mi ochii, sânii dulci, /Să fac, din ei, troiță, într-un crâng, /Și pat, în care somnul amânat să-mi culci” *(Dă-mi trupul tău și lasă-te prădată)*. Elegiacul de aici este mai degrabă expresia unei mocnite vitalități, foarte limpede dizolvate în structuri poematice de o evidentă trăire personală, în care cântecul inimii este trecut prin fibrele melancolizate ale aducerilor – aminte: „Poștașul n-a mai trecut demult prin cătun, /veștile au îmbătrânit într-o scrisoare. /Aici îmi duc viața și rabd, vreau să spun, /Și mă las geruit de o liniște mare. //Prietenii, de ani buni, m-au uitat. /Tristețea își clatină oasele uscate și reci, /Iubita, și ea, și-a luat tinerețea și a plecat, /îi zăresc urmele lăcrimând pe poteci” *(Aș cere îndurare, nu am la cine)*.

De la un vers la altul, pe fondul unor dense efuziuni lirice, poetul descinde în aria fascinantului orizont sufletesc, surprins în toată diversitatea de ipostaze sub care se poate înfățișează acesta, de la stările de prefăcută resemnare la tristețea metafizică pricinuită de nostalgia iernilor fabuloase, rezultând de aici o poezie de o tonalitate ardentă, fascinantă prin notațiile descriptive limpezi cu finalitate valorizantă. Se ajunge în acest fel la un periplu erotic cuceritor prin inefabila gingășie a secvențelor ce-l compun, cu versuri melodioase, ceremonios galante („Tu dormi pe sufletul meu, pe respirația mea, /Rabd și povara e atât de blajină! /Îți mângâi somnul și parcă aș vrea /Să fiu îngerul rătăcind prin grădină”), ale căror sonuri, de-abia perceptibile, fac loc unor frumoase cadre nocturne, umanizate prin insistente impulsuri de intimizare afectivă: „Ce adânc mă taci în seara asta /ªi mă cerþi, cu trupul tău divin! /Liniștea a copleșit fereastra /Gândului stăruitor și lin. //Uite-mă, sunt la un pas de moarte, /Dar și moartea are mila ei, /A venit, în taină, de departe, /Te îndeamnă sufletul să-mi bei. //Lasă-mă să îþi descânt genunchii, /Umerii și sânii orbitori, /Nerăbdarea mea aprinde ruguri /ªi dă buzna în privighetori. //Lasă-mă să mă aștern, degrabă,/Să-þi fiu pat și leagăn, de alint (...). Te ador și nu am vindecare. /Te cerșesc, înfiorat și sfânt – /Stâlp de dor ajuns la disperare, /Arbore de rouă fumegând...” *(Te ador și nu am vindecare)*. Devenit cadru aproape constant, nocturnul preia aici semnificațiile spațiului potrivit acestor sublim-dramatice trăiri („Vine iarna, iubito, în sânii de-argint, Înserarea înmugurește într-un colind. /E vremea când se cuvine să taci, /Focul ține în brațe adiere de maci”), după cum, puțin mai încolo, excelentele disponibilități inventive sub raportul figurației metaforice susțin tonalitățile elegiace de reflexiune tragică. De neliniștitoare stări de căutări și incertitudini se dovedesc și versurile în care, printr-o figurație simfonizată, poetul Florea Burtan asociază luminii selenare euforia hiperbolizată a ivirii zorilor, semn că natura, în ritmurile sale cosmice, este percepută și aici ca expresie a vieții misterioase, căruia iubirea i se integrează ca forță primordială: „Abia în zori îți voi suna la ușă, /Amirosind a rouă și-a tutun, /A oboseală tundra și-a cenușă /Și-a toate câte aș dori să-ți spun” (*În noaptea asta, n-am să vin acasă).*

Suntem în fața unei sensibilități lirice de tip nostalgic și sentimental în sensul autentic romantic, unde descripțiile feerice și muzicalitatea vesurilor intensifică starea de sentiment și conștiință a poetului. În această privință, vorbind cu voluptate despre sine, autorul poate fi identificat adeseori în ipostaza unui spirit narcisistic: „Ca un tâlhar mă strecor, pe-ntuneric, în casă, /Unde somnul o face ademenitor de frumoasă...”; „Am venit să-mi dau foc în lacrima ta...”; „Am început să-mi rânduiesc amintirile”. Volumul *Tren printre zodii. Poeme de odinioartă* cuprinde poeme de natură să fixeze un entuziasm temperat, strâns în limitele unui poet cu vocație clasică și un temperament romantic, de unde, de altfel, și tensiunea lirică de inflexiune nostalgic-elegiacă, sub semnul căreia amintirea iubitei stârnește un dulce cântec de dor și alean: „Ne întâlniserăm întâmplător, într-o gară. /Ea venea de departe, eu, spre departe plecam, /Cu un vechi geamantan, și fumam o țigară, /Frunzele cădeau, amăgite, de pe ultimul ram. //Era tot frumoasă, primejdios de frumoasă. /Frumusețea ei, ca un lujer de dor respira. /Mi-a făcut semn s-o urmez către casă, /Casa din vis, ce fusese, cândva, și a mea. //Am privit-o în ochi, credeam că glumește, /Credeam că nu are altceva să îmi spună. /Vorbele ei mă prindeau, ca-ntr-un clește, /Și, clipe nesfârșite, am ținut-o de mână” (*Trenul fără roți, fără șine*). Astfel se formează o poezie senzuală și spirituală, în forme lirice grațioase, în măsură a conferi structurii lor ideatice atributul febrilității lor neîndoielnice, precum în versurile din *Nu mai am hotar* („De-atâta iarnă, nu mai am hotar, /De-atâtea drumuri, nimeni nu mai vine, /Sunt pedepsit, de tânăr și-n zadar, /Să țin în brațe rănile divine. //Aproape orb și nebăgat în seamă, /Mă trec prin zodii, răbdător și bland, /Adun arginții, ultimi, pentru vamă, /Să nu rămâ la margine de rând. / (...) Mai am un singur deal de străbătut, /O veche poartă de închis în mine. /Târziul, iată, s-a posomorât. /Aș vrea să strig, dar nu mai am la cine. // Din cel ce-am fost cândva, a mai rămas /O umbra străvezie și străină. /De-atâta cale, nu cunosc popas, /De-atâta iarnă, nu mai am lumină...”), unde, emblematice pentru viziunea adânc afectivă, versurile încântă prin formele lirice grațioase, cu versuri muzicale, cu metafore simple, fără prețiozități intelectuale căutate.

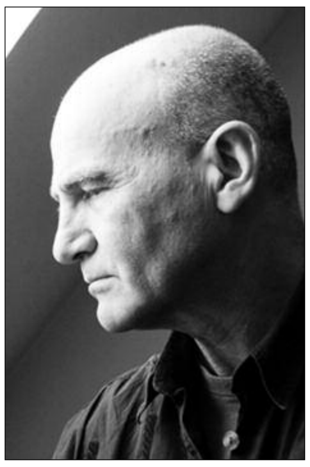
Ceea ce individualizează timbrul liric al poeziei lui Florea Burtan este atitudinea afectuos-sacerdotală, posibil de identificat în formele în care este exprimată emoția stârnită de dorul ființei iubite în poeme ca *Adun-mă de pe drumuri, Șerg de pe lucruri tristețea..., Amurgul a pus de cafea, Erai, toată, miere păcătoasă* și *Stau cu absența ta la masă,* care reușesc să încânte tocmai prin sensul unei autentice asumări existențialiste: „La munte a nins. Aici, este ceață și frig, /Somnambulii își împart partea lor de câștig. //Parcă aș fi îmbrăcat veșminte străine, /Abia mă mai rabd. Aș striga. N-am la cine. /Vântul mușcă arborii goi din ogradă, /Cărările vechi nu mai vor să ne vadă. //Casa are pereți de fum, străvezii. /Poveștile au adormit demult din copii. /A rămas așteptarea să își bată în cuie /lacrima înrămată, dulce-amăruie. /Îmi aduc amintirile, le au foc, /Poate mă vindec de atâta nenoroc. / Mi-e sete într-una, n-am nici merinde, /Târziul mă ceartă, supărat, și mî vinde. /Trec, fără rost, pâlpâind, prin odăi. /Oglinzile au culoarea ochii tăi. /Pe podele se întinde o pată de sânge. /La munte a nins. Aici, se preface că ninge...” Visător idealizate, exprimările fruste, cu atâtea inflexiuni neosimboliste revelate de exuberanța ușor melancolizată a tonului, devin stăpânite de obsesia trăirilor și a retrăirilor. Ne aflăm în prezența unui lirism fremetător, cu exprimări de neliniștită voluptate, definirea stărilor de nostalgie, filtrate prin amintire, fiind făcută adesea din perspectiva unei tulburătoare senzualități. Gravată insistent în spiritul poetului prin elementele sale de corporalitate, amintirea iubitei e invocată în ritmuri de învăluitoare muzică și obsedante elemente de senzualitate, de un vag erotism, am putea spune, insinuat printre atât de tulburătoare nuanțe și ecouri lăuntrice: „Erai atât de frumoasă și năprasnic ningea! /Sânii tăi picoteau, rezemați de perdea, /Trupul tău viscolit de mâinile mele, /Presăra crini răbdători pe podele. (...) /Auzeam doar sângele nostru cum cântă, /Ca un brad în dimineața de nuntă, /Totul se petrecea sfâșietor și adânc, /De atâta mirare, îmi venea să și plâng. //Erai atât de frumoasă și năprasnic ningea, /Sufletul meu peste sufletul tău se-așternea , /Ca o boare de fluturi, răbdător și stăpân, /Și aşa aș fi vrut o mie de vieți să rămân!...” *(Erai atât de frumoasă...)*. De largă cuprindere simbolică, cu ecouri în ordinea stărilor de sentiment din unele poeme aparținând lui Nichita Stănescu, versurile din *Ia-mă de mână, trece-mă prin zodii* ar putea sugera, în acest context, efortul de strunire a tumultului vitalist, în favoarea lirismului ce își soarbe sevele din adâncurile intelectual-metafizice ale sufletului uman. Renunțarea la unele reminiscențe senzuale și asocierea cu elementele cosmice generează forme ale unui erotism spiritualizat, fără umbră de sensualitate: „Ia-mă de mână, plimbă-mă prin zodii /Scăldate-n flori și-n clipe de alint, /Acoperă-mi cu chipul tău lumina /Și ar-o blând, cu pluguri de argint. //Vezi, vremea trece, arde-n minutare, /Stârnind zăpada altui anotimp /Și iarna, iată, ca un duh răsare /Și s-ar putea ca fața să mi-o schimb.” Candoarea patetic-tinerească de aici îl apropie pe poet de imaginea unui trubadur modern, pasional și galant, Deși se întâmplă destul de rar, descoperim pe alocuri o anume tentație a înscrierii profanului în spațiul visării sacralizate. Totul se datorează capacității de a trăi un sentiment. Visul din *Te pândeam, pe ascuns, ca nebunii* s-ar putea constitui, de exemplu, într-un spațiu de o frapantă concretețe, în interiorul căruia se insinuează sublima confuzie dintre real și irealitatea transcendentă: „Te-am visat dezbrăcată, de o mie de ori, /În miresme te-am zidit până la subțiori, /Îți descântam coapsele, îți respiram sânii, /Te pândeam, pe ascuns, ca nebunii... // (...) Imploram visul pe loc să rămână, Prin odaie zburau îngeri cu raze în mână, /Tu stăteai răstignită în patul suav, /Eu, cu blândețe, te vegheam, ca un sclav...”

Fermecătoare prin spațiul intim și impregnate de domesticitatea naturist-cosmicizantă, atmosfera încântă prin acuitatea confesivă a dorului chemat a delimita o viziune feeric-visătoare asupra lumii, în așa fel încât extazul vitalist să poarte, inalterabile, însemnele trăirilor ardente: „Să fie iarnă și să ningă-ntruna /Cu îngeri de lumină și cu sfinți, /În sobă ardă focul, blând și tânăr, /Ca amintirile uitate în părinți”(*Să fie iarnă și să ningă-ntruna...*). În seria acestor poeme, impresionante prin gravitatea solemn-interogativă a tonalității lirice, ni se arată și versurile cuprinse în poeziile *La mine este seară..., Ce-ai să faci?...* și, cu deosebire, în *Moartea mea poartă rochie de mireasă*, rafinată de la sine, printr-un cu totul alt registru poetic, în devorantă și neîndurătoare meditație asupra trecerii timpului: „Cine a zis că moartea e o femeie bătrână. /Care umblă hai-hui, îți intră în casă? /Uite , moartea mea e răbdătoar și bună, /mă ocrotește, îmi așază merinde pe masă!...”

Remarcabilă este aici tensiunea lirică de inflexiune nostalgic-elegiacă sub semnul căreia rememorările sentimental-duioase se dizolvă în poemele al căror leit-motiv central îl constituie dorul de ființa iubită. Impregnate de un anume exotism descriptiv, în linia binecunoscutelor versete din *Cântarea cântărilor*, poemele din *Tren printre zodii* își dezvăluie efectele benefice ale incantației sentimental-melancolizate. Prin tentativa de a conferi leit-motivului erotic funcții pretextuale de largă cuprindere reflexivă, „cântările” din volumul *Tren printre zodii,* se constituie într-un angrenaj a cărui organicitate afectiv-ideatică este relevată prin imaginea de ansamblu a unui spectacol ceremonios. Exultanța onirică a trăirilor și a freneziei simțurilor de aici se exercită cu o neîndurătoare acuitate disociativă, nocturnul devenind momentul ideal pentru o poezie cuprinsă de un asemenea melancolism romantic („Să fii femeia mea, măcar o noapte...”; „În noaptea asta , n-am să vin acasă. /În noaptea asta am să fiu pe drum...”; „Nu stinge lampa, las-o-n priveghere, /S-a înnoptat demult, afară ninge...”; „Voi veni, iubito, într-o seară lină, /În caleașca veche trasă de doi cai...”; „Oh, ce scurte ni se păreau nopțile line...”).

În fapt, prin volumul *Tren printre zodii. Poeme de odinioartă,* titlu ce poartă tocmai însemnele unor înfrigurate și nedomolite căutări și aduceri-aminte („Tren bolnav de drumuri, ca atâtea trenuri, /Alergând departe, către infinit /Și venind, probabil, dinspre alte vremuri, /Fără de odihnă, și de neoprit...”), Florea Burtan dă la iveală o poezie senzuală și spirituală, o poezie fascinantă prin puterea de a da iluzia eternității amintirilor.

Alexandru Jurcan

Capote și sângele rece

Pe vremea când citeam romanul *Cu sânge rece* nu mi-l imaginam pe scriitorul Truman Capote și nici nu eram preocupat de imaginea sa fizică. Gerald Clarke a scris o carte despre Capote, iar regizorul Bennet Miller, ajutat de scenaristul-actor Dan Futterman a realizat filmul *Capote* (SUA, 2005; Oscar 2006 pentru rol principal masculin - Philip Seymour Hoffman). Capote s-a născut în 1924, și-a publicat capodopera (*Cu sânge rece*) în 1965 și a murit în 1984, fără să mai termine o carte. În 1959 Capote e preocupat de *Mic dejun la Tiffany*, apoi oscilează între fantezie și nostalgie, până când prinde gustul non-ficțiunii, a romanului- reportaj.

Atu-ul filmului Capote e actorul Philip Seymour Hoffman, dar și ceilalți interpreți: Catherine Keener (Nelle/ Harper Lee), Clifton Collins (Perry), Chris Cooper (Alvin). În 1959 Capote descoperă într-un ziar articolul despre cele patru persoane asasinate la o fermă și viața lui cunoaște acea cotitură radicală, unică, acea fervoare a scriiturii. De fapt, filmul este o meditație asupra condiției scriitorului. Ajutat de scriitoarea Harper Lee, Capote începe ancheta pe cont propriu și câștigă încrederea asasinilor, obținând mărturii elocvente, uluitoare.

Philip Seymour Hoffman, în rolul lui Capote cel plin de contradicții și bizarerii, fascinează pur și simplu. Cu trenciul lung, cu fularul la gât, de o eleganță adesea ostentativă, actorul are un mers ca de stafie, cu o față scrutătoare de copil fragil. Vorbește greu, neputincios, își mișcă patetic mâna care poartă țigara aprinsă. Are o cută pe frunte, închide ochii, se destinde într-un gest efeminat și își continuă mersul, de parcă ar purta o povară.

Unde e cartea, unde e autorul? Avansarea în ancheta sui-generis duce la nașterea cărții. La început e un câmp cu copaci triști. Capote abordează un râs ca o durere, ca o provocare. Reține mereu 94% din text, din conversații. Vede pozele crimei, povestește tuturor ceea ce încă n-a scris, ca un veleitar. N-a scris niciun rând, dar cartea se naște în mintea lui. Capote nu remarcă ironia celor ce-l ascultă: „Aceasta e cartea pe care întotdeauna am vrut s-o scriu". Se atașează de criminalul Perry, obține jurnalul acestuia, îl înțelege, îl protejează. Autorul și personajul în celulă, făcându-și confesiuni reciproce, provenite dintr-o lume plină de violență criminală. Perry îi spune că orfelinatul a avut grijă de el. Maică-sa era indiancă. Și alcoolică. Atunci Capote (tendința lui gay e subliniată fără echivoc, dar și fără nuanțări) îi povestește lui Perry despre copilăria sa. Cum maică-sa îl închidea în camera de hotel și mergea să se distreze cu diverși bărbați: „Țipam. Cădeam pe covorul din fața ușii și adormeam. M-a abandonat în Alabama. Mătușa mea m-a crescut. Acolo am cunoscut-o pe Nelle".

Jack, prietenul lui Capote, îi spune răspicat: "Te-ai îndrăgostit de Perry". S-a produs vreo identificare? Capote afirmă: „Ca și cum am fi trăit în aceeași casă: Perry a ieșit pe ușa din dos, eu am ieșit pe cea din față". Adică două destine diferite, provenind din aceeași rădăcină. Și, deodată, Capote realizează că trebuie să scrie cartea. Titlul e dat, dar Perry nu trebuie să știe. Execuția e suspendată temporar. După care recursul e respins, execuția se apropie, Capote nu poate să-l revadă pe Perry și are o cădere nervoasă. Impresionantă este lectura publică pe care o face Capote în fața asistenței care ovaționează...

Publicul în prezența unei cărți viitoare, neterminate. Literatura și viața, zidirea în opera de artă, umanizarea (prea târzie) a unui criminal - toate acestea ducând la nemurirea garantată de opera de artă („Am făcut tot ce-am putut!"). Cu câtva timp înainte, Capote nu vedea niciun sfârșit și nici nu se putea despărți de CARTE. Sora lui Perry, vorbind despre fratele-criminal îi mărturisește: „Perry te ucide și îți strânge mâna în același timp". Deodată, Capote își înțelege menirea, vocația. Iese din afecțiunea maladivă pentru personaj și din nou îl obsedează „de ce a fost pusă o pernă sub capul băiatului pentru a fi împușcat?". Între film și literatură, autor, personaj, regizor nu mai există nicio frontieră, iar curgerea dintr-un compartiment în altul e halucinantă în cele mai bune intenții artistice.

Cartea zilelor noastre

Teroarea lu' Dej

- **Florin Constantin Pavlovici, *Tortura pe înțelesul tuturor*, Ed. EIKON 2017**

Exercitată din plin în pușcăriile vremii. Pline ochi de deținuți politic. Care nu-l iubeau pe "marele frate" de la Răsărit. Nici orânduirea instalată ilegitim de cozi de topor dincoace de Prut. Suferind pe nedrept represalii odioase din cauza asta. Chinuind și murind la Jilava și Gherla, de pildă. În Deltă și-n Balta Brăilei. La stuf, în apă, la diguri, în praf. Păziți de câini și gardieni. De trupe de securitate. Flămânzi și goi, emaciați. Umiliți și pedepsiți de călăi nenorociți. Plătiți bine de partid tocma-n scopul ăsta. Precum povestește cu acuratețe un octogenar pățit, într-un tom de mare preț. Om cu bune studii universitare. Realizator pân` la pensie de emisiuni radiofonice în zona culturii. Un condei tare priceput și convingător la narațiune. Cartea* sa, de mine cetită pe nerăsuflate, o dovedește din plin. Că nu-i doar o relatare simplă și anostă. Ci mustește de culoare, umor și maliție inteligentă. Zugrăvind o lume înfiorătoare. Ticăloasă foarte și revoltătoare. Din care fac parte, profund condamnabil, și magistrații epocii. Cert mai vinovați ca anchetatorii. Vânduți regimului pentru privilegii. Fără conștiință, milă, spirit obiectiv, respect pentru dreptate și profesiune...

Ca și-n alte cazuri, m-am cutremurat, mai accentuat, foaie după foaie. N-am avut "norocul" să stau după gratii în acele vremi. Înțeleg însă nenorocirea și mânia mă cuprinde tot mai apăsat. Când văd activiști, milițieni, securiști cu pensii babane pentru carnagiul de ei săvârșit, pentru calvaru` național, nu-mi pică bine nicicum. Socotindu-l pe autor prea domn față de ce-a îndurat cinci ani zi și noapte din a` sale tinerețe și viață. Nu răzbate vreo urmă de răzbunare, rostu` volumului fiind acela de mărturie. Necesară și utilă, croită literar impecabil. Împrumutând potrivit ideea cuiva inspirat mai dihai, afirm și eu că există la fiecare un timp al trăirii ș-unul al mărturisirii. Florin Constantin Pavlovici o demonstrează cu vârf și-ndesat. A avut ce spune și-a știut s-o facă în chip serios, echilibrat, valoros. Am să-nchei firesc și justificat: meritat onor la un așa scriitor...

"Lungeanu"

- **Gabriel Liiceanu, *Dragul meu turnător*, Ed. Humanitas, 2013**

Nume de cod într-un dosar de urmărire informativă. Din comunismu` ceaușist, după "tezele din iulie". Când tânăru` Gabriel Liiceanu se-ntoarce de la Aachen. Cu Heidegger în gând și vrând a-l publica și la București. Ca să promoveze filosofia adevărată. Nu impostura marxist-leninistă. Socialismu` științific. Ateismu` bolșevic. Și să-i fie demn urmaș maestrului Noica. Un oprimat fără vină ș-acesta, prin închisori și domiciliu forțat pe la poale de Carpați meridionali...

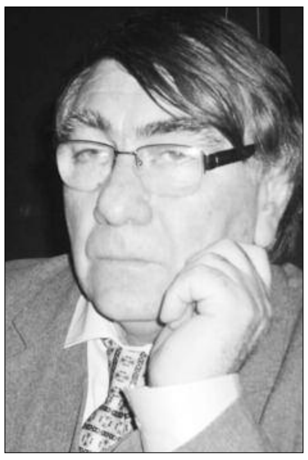
Ei bine, în tot travaliul ăsta, odios nespus și costisitor, pe urma lu` Liiceanu, coordonator nefast fu un... argeșean de la Vulturești. Maior securist Ion Pătrulescu. Nu singur din zonă printre implicați. Plătiți excelent și cu privilegii ca să facă rău. Ca să distrugă, prin întunecimea minții și răutatea din suflet, mii și mii de vieți. Nesupuse încă "noii orânduiri". "Dictaturii proletariatului". "Fratelui mare" de la Răsărit...

Neîndoielnic, Pătrulescu, Deleanu, Gheorghe, Cepraga, Borșan, Pruneanu, Năstase, Dumitrescu și alții atâția n-aveau ei singuri capacitați intelectuale să-l bage pe Liiceanu la beci. Așa că apelează la "surse". Turnătorii care nu pregetă a-l judeca apăsat. Ideologic, profesional, moral. Și a-l încondeia neobosit și invidios. "Cristian", "Marian", "Nicoară" sunt câțiva dintre ei. Primului, Octavian Chețan pe nume, șef de revistă-n domeniu, îi dedică un tom*. Amplu și documentat. De resentimente, nu foarte-ncărcat. Mai abitir, aș spune, de amărăciune. Un demers epistolar consistent, suculent, pe deplin decent. Menit să dezvăluie mult din putregaiul "iepocii de aur". S-arate lumii-ntregi cum a trăit "fericit", zi și noapte urmărit. "Grație" informatorilor "dragi", zeloși copios. Și gardienilor ticăloșiți ai "societății socialiste multilateral dezvoltată". Care n-au dat seamă și n-or da vreodată...

Cetit-am cartea-i cu nesaț. I-am dăruit mulțumit două nopți fără preget. Nu numai pentru dezvăluiri. Ci și pentru savoarea indiscutabilă a narațiunii. Liiceanu având, categoric, un condei sprințar, vrednic, fascinant. Experimentat și, inevitabil, intens cizelat. Scriitură bună și de anvergură, cu o corectură nu chiar pe măsură. Parcă-i un roman cu fapte exacte, personaje-adevărate, nedenaturate. Malița de soi e și ea prezentă, însă pertinentă. Fără doar și poate, un volum aparte pe la ceas de noapte. De emoții creator, pentru mulți tulburător. De istorie izvor, merită sincer onor...

ADRIAN SIMEANU

Ion Toma Ionescu

Priveghi

I se strecurase dracul sub piele,
a plecat de lângă raclă,
nu putea să mai stea
fără să stoarcă lacrimă din ea...

El continua să tacă,
pământ de flori
mărunțit între stele de ceară,
nu mai era mult până-n zori.

Muierile alea nebune
de se dădeau în carusel
în jurul lui,
l-or fi avut toate?...

O certară să plece
să-și adune puterile.
„Sapă în somn și poate dai de izvor,
până îl duci la groapă!"

Oricum, cum stătea el pe spate,
îl simțeau pregătit
pentru petrecerea burlacilor,
l-ar fi vrut ele, ultima oară.

Să-l atingă în voie cu privirea,
n-ar fi fost nevoie să știe ea
ce era de dezmorțit
sub lințoliu...

Pe scară până-n dormitor
o ardeau hainele de doliu,
parcă se elibera de un păcat,
n-a putut să-l înșele toată viața.

Dimineața, trupu-i stătut de femeie,
desțelenit ca un ogor,
întins, nivelat,
s-a risipit într-un nor

precum Calea Lactee în cer

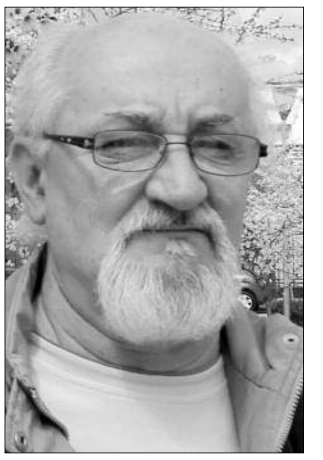
06.09.2019

arte

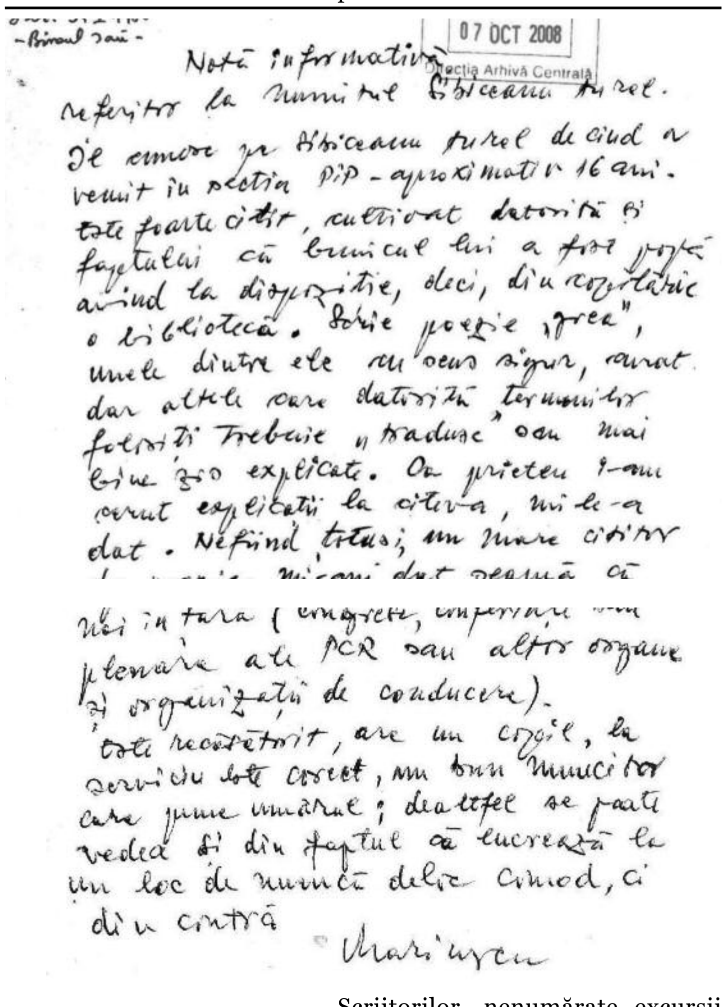
Aurel Sibiceanu

Glorioșii ani ai ratării

Prima zi din restul meu de viață

Pagini de jurnal: **Sâmbătă, 19 noiembrie 2005**. Mă trezesc la ora 5. De fapt, am dormit doar 3 ore, așa cum dorm de mai bine 10 ani. E prima mea zi, din restul zilelor pe care le mai am de trăit, în care nu trebuie să mai merg niciodată la serviciu. Sunt pensionar! Unul tânăr, am 51 de ani. Ies din casă, instinctiv merg spre stația de autobuz. Încă este cald, colegii mei de navetă așteaptă autobuzul, au aceeași mină – unii sunt plictisiți, alții îngândurați, câțiva fumează... Mă gândesc la tatăl meu, trecut la Domnul în 2003. Când eram tânăr, Tata mi-a spus: „Băiete, trăiești periculos, mare minune ar fi dacă ajungi la 40-50 de ani." Mi-ar fi plăcut să mă vadă pensionar. Aș fi petrecut mai mult cu el și cu mama, că am stat destul departe de ei, de la 15 ani am tot fost plecat de acasă, chiar și de „acasa" cea nouă, familia mea din oraș, am fost mai mult plecat. Viața mea a însemnat serviciu, cafenea, mii de ore petrecute în Biblioteca Județeană, mii de ore petrecute în compania prietenilor boemi, sute de ore petrecute în Restaurantul Uniunii

– Biroul Iași –

Notă informativă

referitor la numitul Sibiceanu Aurel.

Îl cunosc pe Sibiceanu Aurel de când a venit în secția PIP – aproximativ 16 ani. Este foarte citit, cultivat datorită și faptului că bunicul lui a fost popă având la dispoziție, deci, din copilărie o bibliotecă. Scrie poezie „grea", unele dintre ele cu sens sigur, curat dar altele care datorită termenilor folosiți trebuie „traduse" sau mai bine zis explicate. Ca prieten i-am cerut explicații la câteva, mi le-a dat. Nefiind totuși un mare cititor

în țara (congrese, conferințe

plenare ale PCR sau altor organe și organizații de conducere).

Este recăsătorit, are un copil, la serviciu este corect, un bun muncitor care pune umărul; de altfel se poate vedea și din faptul că lucrează la un loc de muncă deloc comod, ci din contră

Marinescu

07 OCT 2008

Direcția Arhivă Centrală

Notă informativă despre cum sunt cunoscut la locul de muncă.

Scriitorilor, nenumărate excursii montane, cu prietenii, singur, sute de ore de dispariții de acasă, auto-însingurare, călătorii în Deltă, pe Mureș, Argeș și pe Olt, cu barca pneumatică. Schimb politețuri cu colegii, primesc urări de „pensie lungă", mulțumesc și îi privesc stingherit. Se topesc în autobuze, parcă-i vedeam, moțăind...Mă plimb prin cartier, se luminează de ziuă, fumez și mă imaginam cu tata la coasă, pe prispă, ori iarna, prin grădina înzăpezită. Mă cu părinții la cină, mâncăm ca trei drumeți, parcă străini, pe care Bunul Dumnezeu i-a adunat într-un dumicat de pâine și o pală de lumină, Ajung acasă, mănânc ceva, fără poftă. În timpul dejunului, mă sună fiu-meu, îmi urează viață și pensie lungă... Îi mulțumesc, abia stăpânindu-mi lacrimile... Simte asta și îmi spune: „Moșule tânăr, să fii tare până la suta de ani, apoi mai vedem, te iubim cu toții". Restul zilei a trecut ca o pasăre nevăzută.

Duminică, 20 noiembrie 2005. Merg la biserica din cartier, unde mergeam și merg adesea... Predica Părintelui este despre Sfântul Grigore Decapolitul, apărătorul icoanelor, trecut la cele veșnice din cauza unei boli numită, în vechime, „idropică". Nu știam ce înseamnă, acasă caut în dicționar și aflu că este vorba de hidropizie. **(Notă actuală**. este exact boala de care sufăr de câțiva ani, o boală perversă, aducătoare de multe suferințe zilnice)

Marți 22 nov 2005., mă așez la computer, încerc să scriu ceva. Am în cap viața dublă pe care am dus-o 33 de ani – am făcut o meserie care nu mi-a plăcut; am făcut-o conștiincios. În timpul liber am scris, am frecventat grupările culturale din oraș, am citit și, adesea, am scris cu parcimonie. Computerul, îl folosesc de doi ani, mă atrage. Cu toate astea nu mă pot aduna, fac notații stângace.

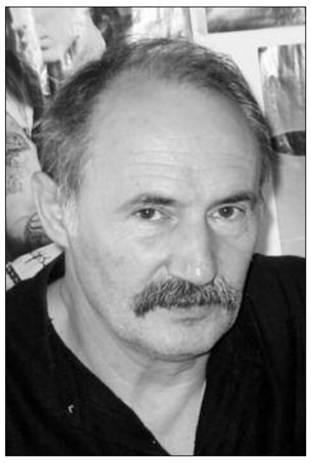
Joi 24.nov.2005 Am fost la Cenaclul Liviu Rebreanu, după o absență de 11 ani. Cu câteva excepții, colegii mă primesc cu răceală. La fel ca în decembrie 1989 și ianuarie 1990, Ion Gh. Păun și Nicolae Badi mă privesc cu ostilitate. Din grupul meu de prieteni nu este nici măcar unu. O persoană pe care nu o cunosc, o domnișoară/doamnă, tânără, obraznică și fără pic de talent, citește o înșilare anostă. Mă ridic și plec, intru în restaurantul „Tezeu", beau 500 ml. de votcă, afară sub bolta de viță, cu ciorchini de struguri stafidiți de brumă.

Notă actuală, privitoare la Ion Gh. Păun și Nicolae Badi. Primul venea la cenaclu de multă vreme, l-am găsit acolo încă de când eram elev, în 1972. Era foarte apropiat de Octav Pârvulescu, de fapt, Păun asculta doar de Papa Octav și, evident de Corina Budescu și mai puțin de Dorel Ștefănescu. O vreme, Ion Gh. Păun era foarte apropiat de mine, mă gratula, îmi agrea luările de cuvânt, poezia și mă felicita pentru că eram moderat și la obiect, îmi recomanda tineri condeieri etc. După o vreme, Păun a încercat să-mi atragă atenția că m-am radicalizat în opinii și încearcă să mă prevină, să-mi sugereze riscurile la care mă expun. M-a întrebat ce mă nemulțumește, dacă am liniște în familie, dacă-mi ajung banii. Am considerat întrebările ca fiind indiscreții, ele m-au făcut circumspect și am decis să-l țin la distanță, Radicalizarea opiniilor mele era reală, aerul de „Cântarea României", în care fusese târât, mai bine zis menținut cenaclul, lipsa de cultură și onestitate a generației vârstnice deveniseră insuportabile, situația asta îndepărtase de cenaclu, nume de scriitori valoroși, culți, conectați la noua deschidere către literatura națională, susținută de critici importanți, cum sunt Nicolae Manolescu, Ovid S. Crohmălniceanu, Mircea Martin, Ion Pop, Laurențiu Ulici și alții. Dureros era faptul că tinerii condeieri cădeau în mrejele patriotarzilor lingăi ai PCR. Scriitori cu greutate, precum Virgil Diaconu, Miron Cordun, Dan Rotaru, Sergiu Nicolăescu, Adriana Rujan, Petru Mihai Gorcea, Marin Găiseanu, Otilia Nicolescu și Vasile Ghițescu veneau tot mai rar la întâlnirile literare. Un expozeu mai amplu și neconvențional, despre un autor care citea în cenaclu, și nu foloseai limba de lemn, ori nu tămâiai grafomania erai ironizat și, uneori, chiar ți se spunea în față că faci pe deșteptul, că ai căzut în plasa unui găunos model cultural. Țin mine că o dată s-a mers și mai departe, un animator cultural pe la o întreprindere de poduri și tabliere, îmbrăcat ca un activist mai răsărit, m-a oprit din analiza unui text prolix și idiot și mi-a zis: „Tovule, te întreb ceva, dar să-mi răspunzi sincer – ai „un servici", știi ce e munca, ai familie, copii, știi ce înseamnă să nu trăiești din banii părinților?" Întrebarea insului m-a lăsat perplex, mai ales că în seara aceea intram în schimbul 3, la Combinatul Petrochimic. Am privit fețele celor din sală, unii, care nu m-au înghițit niciodată, se hlizeau mulțumiți. De parcă nu era de ajuns, colonelul Pavel Vulpoiu, profesor de socialism la Școala de Tancuri" și etern aspirant la gloria literelor, parcă lovit de streche îmi zice:„Măi băiete, dacă mai vrei să calci pe aici, fă bine și tunde-ți lațele alea nespălate!" Era prea mult, m-am ridicat și am plecat. În martie 1988 s-a consumat un alt episod, în care unii cenacliști s-au „remarcat" prin ironii ostile. La finele lui februarie 1988 mi s-a făcut o percheziție la domiciliu și mi s-a confiscat mașina de scris – în ianuarie, când se reînnoiau autorizațiile, mi s-a comunicat că mi-a fost suspendat dreptul de a deține unealta pomenită. M-am hotărât să fac public acest abuz. Era în după 15 martie. Înainte de a începe lucrările cenaclului, am cerut să iau cuvântul. Conducător de ședință era prozatorul Ion Lică-Vulpești. Acesta m-a poftit în față, să vorbesc, în timp ce Ion Gh. Păun îi șoptea ceva la ureche, încruntat. „Lasă, nea Păune, să vorbească, e dreptul omului." „Stimați colegi, am să vă spun în câteva cuvinte ceva ce mi se părea cu neputință, deși am știre că astfel de întâmplări au avut loc în țara noastră. Pe 28 februarie, la domiciliul meu s-au prezentat două persoane, sectoristul din cartierul meu și o persoană în civil. Mi-au comunicat că vor să-mi facă o percheziție, deși nu mi-au prezentat un mandat. Sub ochii fiului meu speriat, cei doi „musafiri" început să caute. Civilul, nervos și grăbit, mi-a zis să scot mașina de scris, că o dețin ilegal și se poate lăsa nu numai cu amendă. E scandalos, un scriitor nu poate munci fără o mașină de scris." Cei din sală au rămas muți, cu excepția câtorva, ale căror rânjete îmi revin și acum în minte. Animatorul cultural s-a ridicat și mi-a zis: „Tovule, la mine la „Poduri și Tabliere" e nevoie de muncitori necalificați. Te pot ajuta să fii angajat, câștigi ceva bănuți, poți merge cu poezelele la un birou de copiat!" Poeta Ludmila Ghițescu a spus că „așa ceva e nepermis, numai în alte vremuri au fost posibile atitudini necorespunzătoare față de scriitori". La rândul lui, Ion Lică-Vulpești a rostit câteva fraze care puteau trece drept un pamflet discret la adresa regimului. Tărășenia asta am mai povestit-o, dar cu mai multe amănunte și fără a pomeni de activist. De ce îl pomenesc abia acum? Pentru că zilele trecute am întâlnit, întâmplător, unul dintre ofițerii de Securitate care s-au ocupat de mine. L-am recunoscut și, printre cele câteva întrebări pe care i le-am pus, despre întâmplările pre-decembriste, l-am întrebat dacă știe ceva despre activistul care monta brigăzi artistice la „Poduri și Tabliere". „Îl știu, mi-a zis, era informatorul unui coleg. La un moment dat, i s-a încredințat sarcina de a vă influența în bine. Se luase decizia ca împotriva intelectualilor să nu se mai ia măsuri drastice, că află „Europa liberă" și dă prost și pe plan intern, și pe plan extern. Așa că s-a pus în practică „Acțiunea Influențarea în Bine" Se proceda așa: în preajma unui rebel erau plasate persoane recrutate din rândul prietenilor, colegilor de serviciu și chiar din rândul membrilor familiei. Acestea trebuiau să-l tempereze etc. Cel de care spuneți a primit o astfel de sarcină, una chiar plătită, dar, cum nu s-a putut apropia de dumneavoastră, și-a luat, cu de la sine putere, altă misiune – a încercat să vă compromită. Ce v-a spus în public e una, ce a răspândit prin oraș, la un ceai, o cafea, e alta și e mai gravă. A lansat zvonuri că sunteți afemeiat, că trăiți pe spinarea părinților, că aveți legături cu elemente declasate, asta era tot o metodă a Securității, izolarea prin compromitere. L-ați mai întâlnit, după 1990?" „Da, zic, l-am văzut de câteva ori, pe stradă, dar ne-am ignorat reciproc. Nu mă interesează prea tare ce mai face." „Nici nu-l veți mai vedea. După ce a intrat în vigoare OUG, privitoare la accesul la propriul dosar, omul a intrat în panică, a întrebat pe la SRI dacă vor fi aflate numele informatorilor și colaboratorilor. Răspunsul l-a speriat, a făcut o depresie, ori l-o fi mustrat conștiința, că și-a luat zilele..."

Ciudată este viața... După 1990, am scris, printre altele, și un pamflet despre un gazetar și scriitor în etate, coleg de breaslă; i-am ironizat, civilizat, simpatia sa exagerată pentru stânga politică și ușoarele balansări în viața publică. Mi-a dat un răspuns, dar unul plin de răutate și minciuni despre viața mea privată. Deși am fost, zeci de ani, destul de apropiați, parcă așteptam un moment când își va da în petic. Din diatriba lui am aflat că sunt: „un pierde vară, un parazit social, un scandalagiu, că am fost salariat doar un an-doi, că am spart familii, că am trăit pe spinarea părinților mei și pe a unor femei măritate." Nu-mi venea a crede că omul poate îndruga atâtea minciuni. Am vrut să-l dau în judecată, am făcut o copie după Cartea de muncă, i-am arătat-o și i-am oferit prilejul să dea o dezmințire. A promis că o va face, dar nu a onorat promisiunea nici până azi. Mai mult, peste 19 de ani, bravul meu coleg a republicat diatriba, ușor îmblânzită. Nu am replicat, l-am lăsat în plata Domnului...M-am întrebat, totuși, de unde aceste coincidențe, pe cine mai deranjez, că sunt ieșit aproape total din viața publică, nu râvnesc la premii literare și refuz constant invitațiile televiziunilor și radioului...

Virgil DIACONU

Viziunea desacralizantă, devalorizantă și critică în poetica lui Mihai Soare

Mihai Soare* semnează volumul de versuri **Iubirea ca o sârmă ghimpată**, apărut la Editura Betta, București, în anul 2016, cu o prefață scrisă de Eliza Roha și o postfață concentrată, pe coperta a patra, compusă de Șerban Codrin. Coperta este realizată de Marius Anghel. Aceasta este cea de a șasea carte de versuri a lui M. Soare.

Ceea ce îmi propun cu privire la această carte este să îi surprind pe cât posibil arta poetică, deci modul în care autorul concepe poezia. Să urmărim pentru început un fragment din primul text - *Poem cu cer*:

„Oamenii nu prea s-au înghesuit să dea definiții cerului
s-au mulțumit să știe că există
luându-l ca pe un depozit infinit de năluciri, în general
profitând și de aparenta lui depărtare
lungul nasului cârn e măsura acesteia"

Poemul se află în căutarea sacrului sau, mai bine zis, el ne prezintă o anumită viziune asupra sacrului. Expresia folosită este prozaică, iar în ciuda temei sale poemul nu abundă nici de pioșenie, nici de sacralitate. Eul poetic-narator este desprins de gravitatea pe care poeții o acordă în mod obișnuit acestei teme, magnetul viziunii lui Soare atrăgând un lexic, imagini, scene și judecăți mai puțin ortodoxe, precum popii, care și-au însușit cerul „ca pe un hotel exclusivist pentru sfinți", „boașele pământului", bunicul, care mă „înjură și-n culcare și-n sculare de cerul mamei mele", „supozitoarele încărcate cu cadavrele de lux", privirile pe sub fustele fetelor etc., pentru ca finalul să fie unul în mod neașteptat liric:

„atunci am priceput că datorită unuia ca ăsta
care face vitralii
există cer."

Viziunea asupra sacrului sau a ceea ce ne sugerează sacrul nu este una de confirmare, de considerare sau de revigorare a acestuia, proprie de pildă spiritului clasic sau neoclasic, ci una de desprindere din aura lui și chiar de persiflare și degradare ușoară a acestuia. Într-un alt poem, *Menajeria cu sfinți,* dedicat prefațatoarei cărții, Eliza Roha, ni se spune că

„Sfinții au atotputernicia unei găini de aprozar, soro
găinile alea numai piele și os vândute pe vremuri
după ce nu mai ouau".

Este vizibil, așadar, că degradarea sacrului continuă, de vreme ce sfinții au ajuns să fie comparați cu niște găini uscate, subnutrite, de aprozar comunist. Aflați în această stare jalnică, sfinții ajung să fie strânși de autor într-o menajerie:

„de aceea mi-a fost ușor să îi adun într-o menajerie
doar ei cu ei (...)
o menajerie deschisă nonstop
pe când bisericile (...)
se închid noaptea, ca prăvăliile de țară,
când ți-e lumea mai dragă".

Sfinții sunt coborâți, așadar, din icoane, din biserici și mai cu seamă din mentalul nostru sacralizant, îndumnezeit, pentru a ajunge în menajeria poetului.

În același regim de degradare a sacrului mai pot nota: „icoane care plâng de le curg rimelurile", sfinții sunt „grei de cap", ei „par indivizi ca toți indivizii, asemenea nouă/ ei, îmbrăcați în blugi și în tricouri ieftine, marinărești, (...)/ iar ele, sfintele, mai mult dezbrăcate, uneori doar în sutiene și-n rest nimic"...

În acest fel, sfinții sunt transformați de autor în oameni comuni, cu totul banali, care nu mai au nicio legătură cu Cel de Sus și cu cele prea sfinte ale lumii. Și versurile continuă sub aceeași viziune ironică, dacă nu chiar batjocoritoare: „Cărnurile mai ostenite (ale sfinților) și le atârnă singuri în cârlige, ca la Gogu, la măcelărie", oamenii îi ocărăsc pe sfinți „ca pe mârțoage căruțașii", menajeria sfinților este vizitată de tot poporul, „e și unul El Greco (...),/ dar mai mult țânci", iar în această mulțime venită ca la circ - ca la un circ cu menajerie „sacră" - „crainicul rage cu ochi bulbucați în megafonul din carton colorat:

„dacă vă făliți ca ei cu durerea o s-ajungeți ca ei (...)
și tot dintr-o menajerie ca asta vă veți uita la lume
ca la coțomedii
dacă nu vă veți însuși îndoiala"

La acest epilog al autorului se adaugă, desigur, și ultimele două versuri:

„puțini devin peste ani sfinți, în calendarele lipite
pe pereții bucătăriilor -
ăia mai fuduli de urechi",

așadar, ăia care nu au auzit somația crainicului care „rage cu ochii bulbucați în megafonul din carton colorat".

Atitudinea lui M. Soare față de sacru, credință, și în mod implicit față de dumnezeire este, așadar, una ironică, persiflantă, critică. În această atitudine-viziune citim, de fapt, atitudinea generală a omului postmodern, care ne spune că el trăiește în postistorie, postcunoaștere, postdumnezeire; și care confirmă remarca lui Nietzsche că „Dumnezeu a murit".

Mihai Soare exprimă, așadar, epoca sa, sau ceea ce ne spun poeții și criticii care se consideră postmoderniști că ar fi această epocă, zisă postmodernă, o epocă în care valorile, spun ei, sunt date la minimum, iar lucrurile sunt devalorizate de-a dreptul. Într-un poem, elevul Soare este lăsat corigent la examenul despre fericire, iar în alt poem ni se spune că Raiul, scris în limba rusă!..., nu este altceva decât o cârciumă în care poți bea cea mai proastă vodcă. Și firește că poetul nu este lăsat să intre în cârciumă, deci în Rai. Așadar, în noua epocă, postmodernă, nici fericirea nu mai este fericire, nici Raiul nu mai este rai, ci doar o bodegă plină de alcoolici.

O contrazicere binevenită

În volumul său, M. Soare semnează câteva „arte poetice", deși el nu le numește astfel. Într-una dintre acestea, numită *Poeții sunt niște ratați*, ni se vorbește despre relația poetului, ca poet generic, cu Domnul. Dar iată versurile:

„(ei sunt) niște ratați, cum spuneam
Nici cu dumnezeu nu se prea descurcă
îi zic bătrâne și bre și boșorogea și colegule
și-i ard câte o palmă pe spinare
acesta se bosumflă și le arată obrazul (...)
rataților, le spune, pe limba lui dumnezeiască
crezând că n-o pricep
dar ei o știu – mamele lor o aveau în lapte".

Sugestia, metafora din final, este excelentă. Dar cum poți să te împaci totuși cu Dumnezeu, deci să spui că poeții sug un fel de lapte în care sălășluiește graiul, limbajul, duhul dumnezeiesc, după ce ai deconstruit, ironizat, blasfemiat tot ce a fost în preajma Domnului și pe Domnul însuși? Acest final îl ceartă, de fapt, pe poetul postmodernist Soare de până acum, care ironiza și distrugea valorile. Așadar, finalul poemului ne sugerează opțiunea autorului pentru un sistem valoric ceva mai bine așezat existențial, rațional și vizionar. Soare își contrazice astfel viziunea dominantă anterioară. Dar această contrazicere este una binevenită.

Alte câteva trăsături ale poeziei înSorite

În afara viziunii dominante a cărții, coagulată de ironie, desacralizare, devalorizare a valorilor existențiale, deconstrucție și spirit critic, poezia lui Mihai Soare mai prezintă o serie de trăsături, dintre care voi puncta câteva.

Prima trăsătură vizibilă a acestei poezii este excluderea, în general, a punctuației. Aceasta trebuie să fie un cadou sinucigaș primit de la poeții futuriști și dadaiști, care au căutat să distrugă poezia, pe unde au prins-o.

A doua trăsătură a poeziei lui M. Soare este alternarea, în carte, a poemelor în vers liber cu poemele în vers clasic, un procedeu de compoziție a cărții care lezează unitatea muzicală a volumului. Conceperea unui ciclu în vers liber și a altuia în vers clasic ar fi fost mult mai firească și de dorit.

A treia trăsătură a poeticii lui M.S. este folosirea unui limbaj cult, uzual, alb, deci golit în general de imagini, figuri semantice, metaforice. La fel de rar este și lirismul, iar asta nu pentru că bardul nu ar avea predispoziții lirice, ci pentru că pur și simplu nu crede în ele. Poetul nu este interesat nici de construcțiile mai ample ale poemului.

A patra trăsătură a poeziei despre care vorbim aici constă în faptul că desacralizarea și devalorizarea lumii, a existenței, sunt practicante în toate poemele cărții, indiferent de tematica lor, și nu doar în poemele citate mai sus. Și asta pentru că Soare are un nerv ironic și critic ce biciuiește și devitalizează tot ce atinge cu verbul. Nici cel puțin iubirea nu scapă, de vreme ce ea este evaluată ca fiind „ca o sârmă ghimpată".

„Te iubesc-ul ăsta rostit de toată lumea și-n culcare și-n sculare
nu-mi spune nimic - sună ca un butoi dogit uitat neumplut
de mii de ani oamenii își zic cuvintele astea tâmpite".

Din această viziune devalorizatoare se trage, de altfel, și titlul cărții, dar și al unui poem: „Iubirea ca o sârmă ghimpată".

În general, poezia postmodernă a lui Mihai Soare manifestă o viziune critică relativ șocantă, violentă, destructurantă, pe care cititorul o va descoperi probabil și în cărțile viitoare ale autorului.

* Mihail Soare, născut la 27 februarie 1960, a publicat următoarele volume: *Înger de prisos*, versuri, Editura Tiparg, 2007; *Gâlceava mea cu Haydn sau despre Romanța pentru clopot la patru mâini* – versuri, Editura Brumar, 2010; *Eu, Nietzscheanul* – versuri, Editura Rawex Coms, 2012; *Livrescu* – roman, Editura Self Publishing, 2014; *Sfântul Cutare Poetul* – versuri, Editura Betta, 2015; *Tălmăciri politicale* (volumul I) – eseuri politice, Editura Betta, 2015; *Zavera îngerilor* (cu subtitlul *trei mii și ceva de zile și nopți de poezie*) – versuri, antologie de autor, Editura Betta, 2016; *Tălmăciri politicale* (volumul II) – eseuri politice, Editura Betta, 2016; *Iubirea ca o sârmă ghimpată* – versuri, Editura Betta, 2016; *Dragoste, pupeze și colaci* – roman, Editura Betta, 2017; *Moaștele și alte povestiri* – proză scurtă, Editura Eikon, 2018; *Inflexiuni, eseuri și note de lectură* – Editura Hoffman, 2019.

Atitudinea lui M. Soare față de sacru, credință, și în mod implicit față de dumnezeire este, așadar, una ironică, persiflantă, critică. În această atitudine-viziune citim, de fapt, atitudinea generală a omului postmodern, care ne spune că el trăiește în postistorie, post-cunoaștere, post-dumnezeire; și care confirmă remarca lui Nietzsche că „Dumnezeu a murit".

Mariana Şenilă-Vasiliu

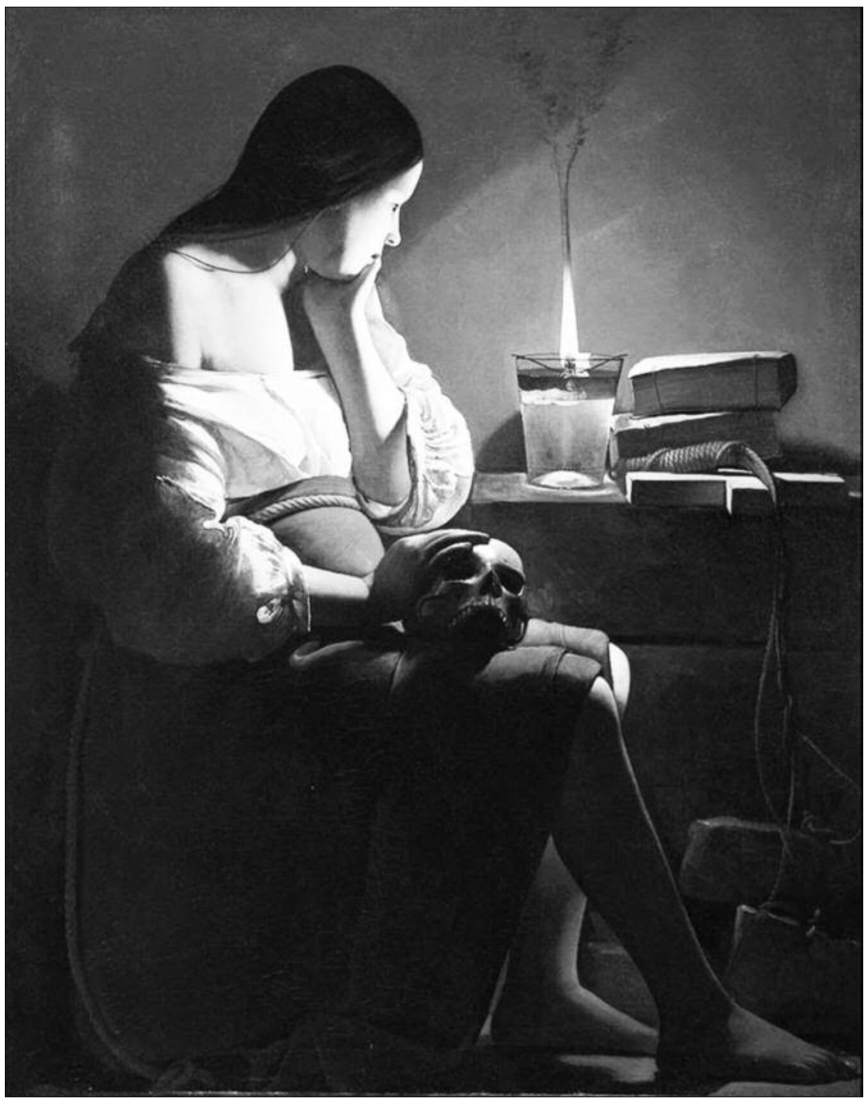

Capodopere ale picturii universale (III)

„Magdalena veghind”

Autor: Georges de la Tour (1593-1652)
Anul execuţiei: 1640, Paris, Muzeul Luvru

Maria Magdalena este unul dintre cele mai controversate personaje biblice, dovadă stă faptul că însăşi Biserica a introdus-o în calendarul sfinţilor abia în secolul al VIII-lea, deci la peste şapte sute de ani de la moartea sa. Întârzierea s-a datorat contrastelor din biografia ei: viaţa de desfrâu dusă până la întâlnirea cu Iisus şi cea austeră, de puritate morală şi sfinţenie a celei de-a doua părţi a existenţei sale. Deşi papa Grigore cel Mare (540-604) i-a

recunoscut meritele, au mai trecut două secole până să fie sanctificată şi introdusă în calendarul creştin cu sărbătorire la 22 iulie. Ea este ocrotitoarea păcătoşilor care se căiesc şi a contemplativilor.

Maria din Magdala a fost confundată adeseori cu desfrânata salvată de Iisus de la lapidare („Cel fără de păcat să arunce primul cu piatra asupra ei”). Este considerată sora Mariei din Bitinia, a Martei şi a lui Lazăr, dar şi cu păcătoasa care i-a uns picioarele lui Iisus în casa lui Simon Leprosul. Din momentul întâlnirii cu Hristos viaţa ei s-a schimbat radical, a devenit cea mai înfocată adeptă a Mântuitorului şi propagatoare a noii religii, chiar şi/sau mai ales după înălţarea lui Iisus la ceruri. A fost de neclintit în credinţa ei până la moarte şi omniprezentă în toate marile momente ale Patimilor. În momentul răstignirii, când apostolii înfricoşaţi au fugit, („apostolii erau departe” scrie în Proloagele de la Neamţ), au rămas la picioarele crucii „mama Lui, sora mamei Lui, Maria lui Cleopa, şi Maria Magdalena”). Prezentă la coborârea de pe cruce în mormânt, i-a uns trupul cu miresme şi miruri. În duminica Paştelui, dis-de-dimineaţă, s-a dus la mormânt împreună cu Fecioara Maria. Pe piatra urnită a mormântului, tot ei i s-a arătat un înger care, la mirarea femeilor sfinte că au găsit mormântul gol, le-a anunţat că „Cel răstignit a înviat”. Întâlnindu-l pe Iisus după înviere, în adoraţia ei fără margini, vrând să-l atingă, Mântuitorul a oprit-o: „Nu mă atinge că nu m-am urcat încă la Tatăl Meu” (în pictură respectiva scenă poartă chiar acest titlu, „Noli me tangere”).

Cele petrecute după aceste momente sunt interpretate diferit de Biserica apuseană şi de cea răsăriteană. Scrieri şi informaţii apocrife au încurcat lucrurile. Conform bisericii răsăritene, în fervoarea ei religioasă, ea ar fi părăsit Ţara Sfântă, propovăduind împreună cu apostolii, ajungând până la Roma. După care s-ar fi întors la Efes, unde a urmat-o pe Fecioara Maria, loc în care a murit şi unde a fost îngropată. În intepretarea Bisericii apusene, din contră, ea ar fi navigat împreună cu Marta şi Lazăr până în sudul Franţei, în Provence, unde s-a retras într-o peşteră din Alpii Maritimi de unde şi-a continuat opera de evanghelizare. Deşi teologii catolici actuali resping această legendă, ea s-a înrădăcinat într-atât în credinţa populară încât a dus la un adevărat cult al Mariei Magdalena în Apusul Europei. Dacă, după ştiinţa mea, nicio biserică ortodoxă de la noi nu poartă hramul ei, în schimb Franţa este împânzită cu biserici închinate Mariei Magdalena. Însuşi templul ridicat din ordinul lui Napoleon în onoarea Marii Armate/La Grand Armée, după exilarea definitivă a „Uzurpatorului”, chiar în 1814 a fost transformat în biserică cu hramul său. Este vorba despre biserica pariziană *„La Madelaine”.* Aproape acelaşi lucru s-a întâmplat şi în Anglia unde, conform informaţiei date de *Dicţionarul Oxford al sfinţilor,* există 187 de biserici închinate Mariei Magdalena, inclusiv două colegii, la Oxford şi Cambrige, care-i poartă numele. În calendarul bisericesc răsăritean, ortodox, Maria Magdalena este menţionaţă la data de 22 iulie, ca „mironosită şi asemeni cu Apostolii”.

Cu o mitologie religioasă atât de bogată şi contrastantă, era firesc ca personajul să fi incitat pictorii s-o reprezinte. Dacă iconografia ortodoxă se mulţumeşte cu includerea sa în grupul mironosiţelor, nediferenţiind-o de celelalte femei sfinte, în Apus curentul postrenascentist şi barocul au făcut din reprezentarea ei un subiect aparte, portretizând-o. Încercarea de a-i reda zbuciumul sufletesc a dus uneori la reprezentări paroxistice. Startul unei astfel de reprezentări a fost dat, în sculptură, de Gian Lorenzo Bernini cu grupul „Sf. Tereza în extaz” (capela Cornaro, Italia). Corpul cabrat, dar mai ales expresia chipului, cu ochii daţi peste cap şi gura întredeschisă sugerează mai degrabă o trăire senzuală, un extaz sexual decât unul mistic. Şi mai e şi îngerul care-i săgetează inima cu iubire pentru Hristos, care nu-i decât anticul Eros deghizat în simbol creştin. Geamătul extatic al Sf. Tereza este o replică expresionistă peste timp a urletului lui Laocoon.

A ţine dreapta cale, a ocoli astfel de reprezentări „în acţiune” (clasicii au preferat în artă evitarea unui astfel de moment, de unde şi calmul senin al sculpturii antice greceşti), aceasta caracterizează marea artă. Iată motivul pentru care cele două reprezentări ale Mariei Magdalena în viziunile lui Tizian şi Georges de La Tour ne impun mai mult decât altele. Fără îndoială, între ele există o mare diferenţă. Meridional, Tizian recurge la culoare, sensibil vibrată, dar ţine în frâu expresia chipului păcătoasei care se căieşte: nu tu grimasă, nu tu zvârcoliri extatice, ci blânda cale de mijloc între senzualitate şi sfinţenie. Ochii înlăcrimaţi întorşi spre cer spun mai mult despre iubirea de Hristos decât chipul zgâlţâit de extaz al Sf. Tereza.

Nordic - era de loc din provincia Lorena - Georges de La Tour diferă radical în viziunea picturală de meditereaneanul Tizian. Un calm rece, o austeritate izvorâtă din parcimonia luminii îi domină tablourile. Tehnica clar-obscurului, cu sursă unică de lumină, reduce numărul culorilor la inconfundabilul său roşu care animă monotonia cromatică severă, la brunuri întunecate care virează spre negru şi la luminozitatea deosebită care se concentrează pe lumânare şi pe partea luminată de ea. În rest, tabloul se îneacă în întuneric. Această formulă picturală caracterizează perioada a doua a creaţiei lui Georges de La Tour. Reprezentarea frontală a chipului Mariei Magdalena, genial rezolvată de pictorul veneţian, este riscantă. Cum arată sfânta? Câţi ani are? În ce stare sufletească este surprinsă? Se învinovăţeşte pentru viaţa desfrânată sau îşi arată nemărginita iubire pentru Hristos? Cum e înveşmântată? Georges de La Tour rezolvă totul de o simplitate uluitoare: chipul pe jumătate întors sugerează o faţă mai degrabă tânără, la care linia pură a obrazului este subliniată de părul lung lăsat liber. Cu bluza albă lăsată să cadă de pe umeri care-i dezvăluie parţial frumuseţea carnaţiei, ea păstrează un uşor aer de senzualitate, ca şi pântecele abia rotunjit peste care este legată cu o sfoară groasă, brâul penitentului, fusta de un roşu stins, scurtă încât i se văd genunchii, şi ei rotunzi. Desfrânata, din care se spunea că Iisus scosese şapte duhuri rele, a dispărut lăsând loc femeii adâncite în meditaţie. Craniul pe care se sprijină mâna ei dreaptă îi aminteşte clipă de clipă adevărul: *Memento mori.*/Adu-ţi aminte că vei muri. Locul obişnuitei sale recuzite, care cuprinde vasul cu mirul din care îl unsese în mormânt pe Iisus, a fost luat de feştila aprinsă, de crucea grosolană de lemn, de biciul care sugerează că sfânta se

autoflagela, precum și de două cărți, religioase presupunem. Cheia întregului tablou este sursa unică de lumină, candela aprinsă a cărei flacără sculptează cu multă finețe formele. Clar-obscurul lui Georges de La Tour modelează fără a violenta suprafața tabloului.

Maria Magdalena în viziunea pictorului loren este redată realist, iar elementele care îi consacră sfințenia sunt discret redate - crucea de lemn abia de se vede de sub cărți și biciul care o acoperă. Sacră este doar lumina candelei, modestă replică a luminii celeste. Pentru portretul Mariei Magdalena Georges de La Tour a folosit ca model o țigancă și asta pentru că sfânta este și patroana țiganilor. Cu toate că sărbătoarea dedicată ei cade la 22 iulie în calendarul ortodox, prin cine știe ce confuzie, pornind probabil de la numele de Maria, țiganii din țara noastră țin hramul sfintei lor patroane la 15 august, de Sfânta Maria Mare (Adormirea Maicii Domnului). În jurul mânăstirilor Bistrița, din Vâlcea, și Curtea de Argeș se așază atunci o gloată zgomotoasă și pestrică care-și sărbătorește presupusa sfântă patroană a etniei.

Pictorul Georges de La Tour a realizat patru variante ale Mariei Magdalena, dar prin sobrietate, prin mânuirea cu abilitate a clar-obscurului, prin calitățile picturale în întregul lor, cel mai desăvârșit rămâne, cred, tabloul de la Luvru.

"MAGDALENA CĂINDU-SE"

Autor TIZIAN VECELLIO (1488-1576)
Ulei pe pânză; executat probabil între 1566-1570, Muzeul Ermitaj - Sankt-Petersburg

Extenuată după două zile de alergătură prin Ermitaj și sătulă peste cap de răceala picturii clasice cu care este ticsit muzeul, treceam aproape mecanic prin fața tablourilor expuse. Ajunsesem în acel nenorocit stadiu când privești fără să vezi și fără să gândești. Brusc, ca trezită pe neașteptate din somn, am rămas siderată în fața unui tablou. Am scuturat capul ca să mă dezmeticesc total și m-am frecat la ochi nevenindu-mi să cred că e adevărat ceea ce vedeam: în fața mea se afla una din capodoperele picturii lui Tizian, "*Magdalena căindu-se"*.

În pictura Renașterii și chiar mai târziu, tema păcătoasei care se căiește nu este chiar o raritate. Din reproduceri - în 1973 altă șansă de a cunoaște cât de cât pictura occidentală, cu excepția albumelor de artă, nu aveam -, îmi rămăseseră în cap doar două imagini ale

Magdalenei în căință, cea a tabloului lui Tizian în fața căruia stăteam de astă dată, și a meditativei Magdalene a lui Georges de La Tour. Cât de deosebite erau viziunile celor doi pictori aveam să mă lămuresc după ce le-am văzut la locul lor în muzee: pe cea a lui Tizian la Ermitaj și pe cea a lui La Tour în muzeul Luvru Lesne de închipuit că, dat fiind apetitul meu pentru culoare, mai mult m-a impresionat "*Magdalena căindu-se*" a lui Tizian.

Tabloul său este în mare parte neconform cu imaginea pe care ne-am creat-o despre păcătoasa care se căiește: o femeie urâțită de suferință și plâns, uscată precum pustia în care s-a retras în post și rugăciune. Nimic din imaginea stereotipă la Tizian. Magdalena pictată de el e o femeie tânără, frumoasă, cu nuri voluptuoși. Cămașa de pânză subțire, semitransparentă, abia se aține pe formele rotunde și provocatoare. Un șal cu care se învelește neglijent, părul blond-roșcat despletit ale cărui șuvițe se împreună ca un colier în jurul gâtului plin și senzual, completează imaginea prea lumească a Magdalenei. Doar mâna dusă la piept și ochii plini de lacrimi înălțați spre cer a rugă arată suferința păcătoasei care se căiește pentru trecutul ei. Imaginea este completată de un craniu, simbol al efemerității vieții pământești și a morții care o pândește, peste care stă deschisă o carte de rugăciuni. Fundalul tabloului împărțit în două reprezintă, într-o parte un peisaj dominat de un cer vânăt pe care se profilează crengile răsfirate de vânt ale unui copac tânăr, iar în cealaltă parte, e întunecat, aproape negru. Cu excepția unor pete aproape la fel de închise de verde ce se ghicesc doar după o îndelungă și chinuitoare observare, singurul lucru lizibil este semnătura lui Tizian. Partea întunecată semnifică, probabil, trecutul plin de păcate al Magdalenei, iar cea cu cerul vânăt și copacul ce se zbuciumă, starea ei sufletească torturată deopotrivă de amintiri chinuitoare, de profunda căință și dorință de a i se ierta trecutul nedemn.

După această inventariere a componentelor tabloului, trebuie spus că întâiul lucru care atrage privitorului este chipul de o frumusețe clasică al Magdalenei înnobilat de expresia de adâncă pocăință care se citește în ochii mari și limpezi, înotând în lacrimi, ridicați spre cer. Precum în cazul misteriosului zâmbet al Monalisei lui da Vinci, care ține nu de anatomie, ci de sfumato, tehnică proprie picturii sale (conturați buzele Giocondei și în locul fermecătorului zâmbet va apărea rictusul ipocrit al unei cumetre oarecare), și ochii înlăcrimați ai Magdalenei care impresionează privitorul sunt tot o chestiune de măiestrie picturală. Cel de-al doilea element simbolic, dar și cel mai puternic, care atrage însă mai puțin atenția, dar prin care Tizian sugerează sentimentul de adâncă pocăință al păcătoasei cu chemări de sfântă, este mâna dreaptă dusă în dreptul inimii. În această mână se întretaie toate axele tabloului, semn că plasarea ei acolo nu este întâmplătoare. Inima, care nu se vede, devine astfel locul geometric compozițional al picturii, dar și al sentimentelor Magdalenei: în ea, iubirea se întâlnește cu suferința cea mai adâncă și căința cu cea mai arzătoare dorință de a fi iertată.

Tizian este un maestru al ordonării compoziționale. Sub aparența așezării întâmplătoare a elementelor reprezentate, nimic nu este lăsat la hazard și totul e riguros gândit. Între jocul paralel al umărului dezgolit, al poziționării mâinilor și al cărții sfinte e un crescendo care merge de jos în sus, de la stânga la dreapta, înspre vârful portretului piramidal astfel compus încât centrul de interes al imaginii să fie capul întors spre cer al sfintei cu impresionanții ochi mari plutind în lacrimile căinței.

"*Magdalena căindu-se"* este o simfonie de griuri și tonuri de alb vibrate, de ocruri luminoase și brunuri aurii roșcate, cu acel blond venețian specific culorii părului femeilor pictate de Tizian. În această masă de griuri colorate, tonica, fără de care tabloul ar eșua într-o tonalitate lipsită de viață, este formată din grupajul de dungi roșii de pe șal alternate cu alburi calde, totul întărit de un negru grizat. Pictorul știe când, cât și unde să întrerupă formele și să alterneze petele de culoare. Tizian se folosește de *pasaj* și asta scoate tablourile lui din încremenirea și vidul sub care erau executate tablourile de la începutul Renașterii și chiar mult mai târziu (a se vedea pictura lui David).

Nu există cuvinte potrivite pentru a traduce ce înseamnă arta maestrului venețian, tablourile sale trebuie văzute, nu în albume, ci în muzee.

Tabloul său este în mare parte neconform cu imaginea pe care ne-am creat-o despre păcătoasa care se căieşte: o femeie urâţită de suferinţă şi plâns, uscată precum pustia în care s-a retras în post şi rugăciune. Nimic din imaginea stereotipă la Tizian. Magdalena pictată de el e o femeie tânără, frumoasă, cu nuri voluptuoşi.

arte

Știri de la Centrul Cultural Pitești

■ „Cântul în culori al toamnei” s-a numit generic un dublu eveniment cultural, organizat de graficianul şi folkistul Stelian Necşoi, pe data de 11 septembrie, la Centrul Cultural Piteşti. Născut în localitatea argeşeană Ioneşti, cu domiciliul la Piteşti, autorul este absolvent al Facultăţii de Ştiinţe-Franceză-Română din cadrul Universităţii Piteşti, şi de master în administraţie publică, lucrând în prezent la Consiliul Judeţean Argeş. Are atestat de traducător-interpret de limba franceză şi desfăşoară numeroase activităţi culturale: a publicat volumul de poezii pentru copii cu titlul „Copilărie, dulce poezie”, în anul 2018, a tradus romanul cu titlul „Ultima grimasă”, de Jacques Bruyas, a publicat volumul

„Cultură şi Credinţă în Societatea Contemporană”

de proză scurtă „Zbor frânt”, în anul 2019; susţine recitaluri muzicale, la diverse evenimente, a obţinut premiul II şi menţiune la ediţiile din 2015 şi 2016 ale Festivalului Naţional de Muzică Folk Trivale Fest. La evenimentul desfăşurat la Casa Cărţii, sub genericul „Cântul în culori al toamnei”, Stelian Necşoi a vernisat o nouă expoziţie de grafică şi desen, unde a primit aprecieri de la

Dublă lansare de carte Arsen Arzumanyan

poeta Denisa Popescu şi de la promotorul cultural dr. ing. Adina Perianu, şi a pus în scenă un recital de muzică folk-pop, alături de cantautorul Tiberiu Hărăguş.

■ „Cronobiologia – fructe şi legume” a fost tema dezbaterii interactive, care a avut loc joi, 12 septembrie, în Sala Ars Nova, de la Casa Cărţii. Manifestarea s-a înscris în proiectul cultural-educativ, sub genericul „Armonie şi stil de viaţă”, iniţiat şi coordonat periodic la Centrul Cultural Piteşti de Adina Perianu, dr.ing. horticol şi promotor cultural. „În lume, cel mai apreciat fruct este roşia, pe care francezii au denumit-o fructul iubirii, bananele sunt pe locul al II-lea, merele pe locul III, portocalele pe locul IV, iar pepenii pe locul V. Grădinăritul, care se află în armonie cu natura este un act de creaţie, iar fiecare plantă are nevoi specifice. Referitor la legume, preferate sunt ceapa şi usturoiul, care au puternice efecte terapeutice. Usturoiul încetineşte pulsul, uşurează digestia, este un bun antitermic, previne apariţia cancerului, combate epidemiile gripale şi paraziţii intestinali. Ceapa este un bun diuretic, antibiotic, combate obezitatea şi atero-scleroza”, au fost câteva informaţii şi recomandări, oferite celor prezenţi, de Adina Perianu. Poetul Ion Alexandru, prezent la eveniment, a citit un poem dedicat horticultorilor de la Institutul de Pomicultură Mărăcineni, acolo unde şi-a desfăşurat activitatea şi cercetătorul horticol, dr. ing. Adina Perianu.

■ „Non-discriminarea” a fost tema dezbaterii interactive, care s-a desfăşurat marţi, 17 septembrie, în Sala Ars Nova, de la Casa Cărţii. Manifestarea, coordonată de promotorul cultural Alexandra Grigorescu, s-a înscris în proiectul cultural-educativ, sub genericul „Şi noi avem drepturi”, organizat de Centrul Cultural Piteşti în colaborare cu Organizaţia Salvaţi Copiii Filiala Argeş. Elevi care fac parte din Clubul Voluntarilor al organizaţiei, au abordat aspecte privind discriminarea, având la bază mai multe criterii, printre care dizabilităţi fizice sau mentale, infestarea cu virsul HIV, naţionalitate sau etnie, orientarea religioasă. La eveniment au participat cu intervenţii tematice preşedintele Organizaţiei Salvaţi Copiii Filiala Argeş Dumitra Sima şi medicul pediatru Gabriela Oncescu, membru fondator al organizaţiei.

■ „Cultură şi Credinţă în Societatea Contemporană” se numeşte noul proiect cultural-educativ, iniţiat şi organizat la Centrul Cultural Piteşti, de conf.univ.dr. Marius Andreescu. Născut la Piteşti, absolvent al Facultăţii de Drept Economic Administrativ, din cadrul Universităţii Sibiu Lucian Blaga, al Facultăţii de Drept din cadrul Universităţii Bucureşti, a urmat studii postuniversitare în Drept Constituţional, are titlul de doctor în Drept, obţinut în anul 2007, a făcut specializări postuniversitare la Universitatea Cambridge în anul 2001. A efectuat o vizită de studiu la Curtea de Justiţie a Uniunii Europene de la Luxemburg şi este absolvent al unor programe de specializare organizate de Ministerul Justiţiei în colaborare cu foruri internaţionale. În prezent, este conferenţiar universitar doctor la Facultatea de Ştiinţe Economice şi Drept din cadrul Universităţii Piteşti. Este autor a 12 monografii şi 18 cursuri universitare(în colaborare cu alţi colegi) şi a publicat numeroase articole şi studii de specialitate pe teme de drept, filosofie, teologie. Printre monografiile de suflet ale autorului se numără: „Principiul Proporţionalităţii în Dreptul Constituţional, Filosofie, Dreptate şi Credinţă” şi „Să Fii în Lume şi Întotdeauna Mai Presus de Lume”. A obţinut distincţii şi premii, cele mai importante fiind Ordinul pentru Merit în Grad de Ofiţer, conferit de preşedintele României în anul 2000, şi Diploma de Excelenţă cu titlul de Fiu al Argeşului. Prima ediţie a proiectului cultural-educativ „Cultură şi Credinţă în Societatea Contemporană”, iniţiat de Marius Andreescu, la Centrul Cultural Piteşti, s-a desfăşurat miercuri, 18 septembrie, în Sala Ars Nova, de la Casa Cărţii şi a avut tema „Bazele şi specificul culturii contemporane”.

■ „Istoria încălţămintei în Evul Mediu” a fost tema colocviului susţinut luni, 23 septembrie, de redactorul-şef al revistei-document Restituiri Piteşti, Marin Toma, în Sala Ars Nova, de la Casa Cărţii. La dezbaterea, care s-a înscris în proiectul cultural-educativ, sub genericul „Istorie şi istorii cu Marin Toma”, organizat periodic de Centrul Cultural Piteşti, au participat elevi de la Liceul Tehnologic ASTRA din Piteşti, alături de profesoara Ana Demeter, care şi-au prezentat la rândul lor un proiect educaţional. „Apar mereu descoperiri despre încălţări din vremuri străvechi, principalul rol fiind acela de protecţie; în timp, lucrurile au evoluat, a apărut plusprodusul, şi de aici, bogăţia şi luxul. Sunt mărturii despre ţăranii români, care-şi făceau încălţări din muşchi şi scoarţă de copac. Şi picioarele au istoriile lor, exista o tradiţie a fantasticului, găsim reprezentări ale oamenilor cu picioare de animale, sau păsări, avem o serie de proverbe şi zicători despre picioare: sacul gol nu stă în picioare, a fi sub papuc, a umbla cu coada între picioare, a sta pe propriile picioare, minciuna are picioare scurte”, a precizat istoricul Marin Toma.

■ Dublu eveniment editorial de un farmec aparte, în Sala Ars Nova, de la Casa Cărţii, coordonat de poeta Denisa Popescu. Arsen Arzumanyan, un tânăr originar din Armenia, care se află de 8 ani de zile în România, şi-a lansat 2 cărţi: „300 de bancuri cu Radio Erevan” şi „Limba Armeană fără profesor”. „300 de Bancuri cu Radio Erevan” este o antologie de bancuri pe filieră rusească, românească şi armenească, pe când „Limba Armeană Fără Profesor” este gândită drept un manual pentru învăţarea limbii armene, pentru comunitatea armeană din România, dar şi pentru românii pasionaţi în domeniu. Născut în Erevan, Arsen Arzumanyan are licenţă şi master la Facultatea de Relaţii Internaţionale din cadrul Universităţii de Stat din Erevan, este absolvent al Şcolii Diplomatice a Ministerului Afacerilor Externe din Republica Armenia, şi are doctorat la Facultatea de Ştiinţe Politice din cadrul Universităţii Bucureşti. Cucerit de România, a mai absolvit cu licenţă Facultatea de Limbi şi Literaturi Străine a Universităţii Bucureşti. A lucrat în Guvernul Republicii Armenia, la Ministerul Economiei din România, la Ambasada Republicii Armenia în România, iar în prezent, este corespondent de presă la Uniunea Armenilor din România, fiind şi autor şi administrator al site-ului oficial al Uniunii Armenilor din România.

■ „Beneficii din natură, horticultură” a fost tema prelegerii interactive, susţinută de dr.ing. Adina Perianu, luni, 7 octombrie, în Sala Ars Nova, de la Casa Cărţii. Manifestarea s-a înscris în proiectul cultural-educativ, sub genericul „Armonie şi stil de viaţă”, organizat periodic de promotorul cultural şi cercetător horticol Adina Perianu, la Centrul Cultural Piteşti. „Se ştie din vechime că organele au ritmul lor interior. Ora 6 este momentul trezirii organismului, când începe producţia de hormoni, şi trebuie evitate consumul de alcool şi nicotina; de la ora 7, inima intră în viteză, atunci trebuie servit micul dejun, iar înainte, trebuie băut un pahar cu apă. Ora 18 este benefică pentru activităţile culturale, întrucât recepţia este bună. Consumul fructelor, legumelor şi al seminţelor este necesar pentru buna funcţionare a organismului. Culorile fructelor şi legumelor au semnificaţia lor. Cele de culoare roşie conţin substanţe anticancerigene, cele galbene ajută la creşterea imunităţii, la fel şi fructele şi legumele portocalii, verzi, albastre şi mov”, au fost câteva dintre recomandările oferite de Adina Perianu, celor prezenţi.

■ Pasiunea pentru scris nu are graniţe. Medicii scriitori Elena Armenescu şi Mihai Neagu Basarab sunt o dovadă impresionantă că arta condeiului nu cunoaşte limite profesionale. Invitaţi speciali ai Clubului literar-artistic „Mona Vâlceanu”, eveniment organizat lunar de scriitoarea şi editorul Mona Vâlceanu la Centrul Cultural Piteşti, distinşii autori au cucerit auditoriul cu prelegeri tematice, dar şi prin lectura oferită din propriile creaţii literare. Originară din Teleorman, stabilită în capitală, Elena Armenescu este absolventă a Facultăţii de Medicină din Timişoara şi este specializată în medicină holistică. Este membru al Uniunii Ziariştilor Profesionişti din România şi al Uniunii Scriitorilor din România, este poetă, prozatoare şi autoare a multor lucrări în domeniul medicinei holistice. Mihai Neagu Basarab este din Bucureşti, absolvent al Facultăţii de Medicină din Bucureşti şi în prezent este directorul Institutului Cultural Român din Freiburg, Germania. Este autor dramatic, romancier, şi a publicat o serie de lucrări ştiinţifice în domeniul homeopatiei.

■ „Dansul energetic” a fost tema dezbaterii interactive, susţinută de profesoara de limba şi literatura franceză Laura Gabriela Niţescu, joi, 3 octombrie, în Sala Ars Nova, de la Casa Cărţii. Manifestarea s-a înscris în proiectul de dezvoltare personală, sub genericul „Viaţa merge înainte”, coordonat şi organizat periodic de poeta Simona Vasilescu, la Centrul Cultural Piteşti. „Dansul energetic este o terapie prin care se armonizează trupul cu sufletul şi mai departe cu Universul. Conceptul de dans energetic a fost dezvoltat de Ioan, un bărbat din zona Moldovei, care a scris şi o carte pe această temă. Sunt multe tehnici de dans energetic, şi prin urmare, există şi o tipologie a dansului energetic, prin care pot fi vindecate afecţiuni ale trupului şi sufletului. Dansul energetic poate fi practicat la orice vârstă şi pe orice tip de muzică, în funcţie de starea de spirit a fiecăruia”, a mai precizat Laura Gabriela Niţescu, un cadru didactic deschis către spiritualitate şi noi forme de cunoaştere.

CARMEN ELENA SALUB

„Scriitori greci contemporani”

Aşa se numeşte noul proiect cultural-educativ, organizat de Centrul Cultural Piteşti şi Uniunea Elenă din România Filiala Piteşti. Acţiunea, coordonată de profesoara de limba şi literatura română Nadia Anastasiadu, originară din Grecia, are drept scop promovarea celor mai reprezentativi condeieri din Republica Elenă şi a cărţilor publicate de aceştia. Prima ediţie a proiectului, care a avut loc marţi, 8 octombrie, în Sala Ars Nova, de la Casa Cărţii, a cuprins prezentarea activităţii şi operelor literare ale scriitorilor Vasilis Papadopoulos şi Yorgos Seferis, diplomaţi de carieră şi foşti ambasadori ai Republicii Elene în România, acţiune susţinută de profesoara Nadia Anastasiadu, poeta Denisa Popescu, elevele Alexandra Ciorhan şi Delia Sătărbaşa. **(C.E.S.)**

O casă conspirativă...

(urmare din p. 32)

lasă-l în pace!” Stahanoviştii vechi (şi unchiul meu era un stahanovist înfocat, care a fost trimis în schimb de experienţă în Dombas iar la mina Petrila i-au făcut şi un bust) înţelegeau ce se întâmplă. Tata i-a zis odată: „eu vă înţeleg, sunteţi săcui, sunteţi orgolioşi dar să-mi facă mie ăştia statuie (aşa-i zicea tata bustului respectiv) şi să mi-o pun în cameră, de câte ori aş vedea-o, aş voma”. Unchiul meu şi a dus bustul acasă şi l-a pus lângă televizor. Se uita la el şi se admira. A lucrat până-n 82 sau 83 a ieşit la pensie, cu silicoză gradul IV, iar după şase luni l-au îngropat. Stahanoviştii lucrau numai în piatră. Unchiul meu era tare mândru de asta şi-mi zicea: „Noi, săcuii, am făcut şapte abataje de cărbune! În cât timp, mă, în cât timp?” (Aici unchiul meu îşi făcea palma pâlnie în dreptul urechii ca să audă mai bine răspunsul meu. Dar tot el îmi dădea şi răspunsul...) „În şase luni, mă, în şase luni!” Iar, în comparaţie cu el, tata îi aruncă lui Dej carnetul de partid în faţă pentru că or vrut să mărească norma de la 5 metri pe şut în opt ore, la şapte metri. Lucrând în piatră. El nu s-a enervat şi i-a zis lui Csenteri: “Cheamă-l pe Dej că aşa ceva n-o să faci!” „Lasă, mă Carol, lasă, că tot o să faceţi!” (Tovarăşul Csenteri era personajul cel mai popular şi mai temut de la mina Petrila. Când se trăgea sirena care anunţa sfârşitul orelor de program, lumea zice că rage „Vaca lui Csenteri”, n.n.) Când eram elev la liceu mi-a zis cineva că pentru asta tata a fost căsăpit la Uricani pentru că i-a aruncat, în 1959, lui Dej carnetul de partid în faţă. „Am văzut câteva poze cu Dej la mina Petrila. Atunci să se fi întâmplat?” „Atunci!”

La Craiova, Mesagerul s-a dovedit a fi un om de încredere şi bună credinţă

Mesagerul meu, un portar de la teatru care stătea pe aceeaşi scară cu Sîrbu, a auzit discuţia mea cu Mircea Cornişteanu privitoare la o întâlnire cu Sîrbu şi se oferă să mă ajute. Mi-a dus mesajul şi a doua zi îmi zice: “Domnul, vine deseara, la 10:30 dar a zis să-l aşteptaţi jos, în WC”. Se face 11, începe lumea să se evapore, mai iau o cafea. Cobor la WC, stau pe capac, cu cafeaua-n mâna şi aştept. La un moment dat, o voce din cealaltă cabină, mă întrebă pe ungureşte: “Korci, it van?”/ „Carol, eşti aici?” Ne-am pupat, nu ne-am văzut de o groază de ani şi-mi zice: „Mă, şi tu eşti ca taică-tu”. „În ce sens?” „Mă, şi taică-tău a avut un curaj îngrozitor!” Şi el mi-a povestit, în detaliu, scena cu Dej, văzută de taică-su, sindicalistul... „Gary baci, care-i treaba? Mi-a zis Mircea Cornişteanu...” „Nu-i asculta. Ăştia mă ţin pe tuşă. Nu mi se publică nimic, le propun piese, le citesc, le fac referate, nimic. Şi ştii ce-i mai grav? Că mă zbat acuma să plec în străinătate. Şi mi-e teamă că n-o să mă lase. Şi, imaginează-ţi, că neveste-mii i-a venit hârtia de aprobare dar mie - nu!” Şi a început să-mi povestească de maică-sa, de taică-su, cum a murit înainte de a ajunge el acasă, taică-su i-a scris nişte lucruri pe care le-a găsit târziu soră-sa, c-a murit de durerea fiului, că soră-sa e mai zburlie. „Dar care-i motivul real pentru care aţi făcut puşcărie?” „Cum ştii tu, ştiu şi eu. Ştii ce-i aici? E ca-ntr-un paşalâc turcesc unde fiecare îl f..te pe fiecare”. „Dar cu doamna n-aţi reuşit să plecaţi din Craiova? Chiar dacă aţi fi plecaţi într-un sat...” “Mă, copile, ştii de ce, printre altele, m-am însurat cu doamna mea? Pentru că ea, fiind din rudele paşalâkului, mă va scoate din paşalâk”. „Cum din rudele paşalâkului?” „Păi neamurile ei sunt în funcţii mari în Craiova. Ea mă-nvaţă pe mine cum să mă comport în ţara mea...”

În ziua de 3 ianuarie 1964 vagonetarul Sîrbu I. Dezideriu i se adresează, în scris, directorului minei Petrila, ing. Emil Muru, şi în solicită transferul la Teatrul de stat Valea Jiului din Petroşani. Directorul e de acord.

„Hai să vorbim despre altceava. Spune-mi ce-i în Petrila?” „Domnul Gary, iertaţi-mă, dar eu n-am mai fost în Petrila de mulţi ani. Eu sunt actor la Satu Mare”. „Ştiu că eşti actor, ştiu că eşti la Satu Mare, ştiu cine te-a ajutat să fii actor, ştiu cine te-a f..tut la Petroşani”. „Dar de unde ştiţi?” „Dar nu-i curva aia de Căpitanu aici? Căpitanu era secretarul literar, de facto, la Craiova care făcea acelaşi serviciu şi la Petroşani”. „Cine era Căpitanu?', am fost eu curios să ştiu. „Era omul Securităţii care l-a convins pe Sîrbu să meargă la Craiova. Era omul care a fost coleg cu Sîrbu la facultate, la Cluj, mai mic de ani, pe care Sîrbu-l simpatiza şi care s-a băgat sub pielea lui”. „M-a convins lepra asta să vin, aici, la Craiova. El, secretarul literar Ion Căpitanu. La Petroşani, la secretariatul literar era actriţa Zenobia Ilieş, soţia doctorului Ilieş. A fost o actriţă care s-a lăsat de meserie şi a zis că ea vrea să facă secretariat literar. Cine era şeful ei? Tovarăşul Ion Căpitanu, care venea de două ori pe lună la Petroşani, el făcea recenziile la toate caietele program şi pleca. Şi el l-a convins pe Sîrbu să accepte chestia asta şi să aibă încredere în el că el îi vrea binele. Ştii care a fost motivul ieşirii lui din Petroşani?” Bănuiam dar voiam să am încă o confirmare de primă mână. “Mi l-a spus nea Gary: Se pregătea, mă, copile, o mişcare puternică în Valea Jiului, când am scăpat eu de puşcărie. Şi le era frică că eu voi fi monitorul, cel care va da verdictul ce trebuie făcut”. (Şi în august 1977, Securitatea a luat măsurile care se impuneau. Sora sa, venită în vizită la Craiova, îi relatează cu lux de amănunte ceea ce s-a întâmplat la Lupeni, în timpul grevei generale. Sîrbu credea că dacă flacăra revoltei s-ar extinde şi la combinatele siderurgice din Galaţi şi Hunedoara, regimul ar fi pe ducă. Securitatea, prin înregistrări ambientale, e la curent cu toată discuţia şi ia toate măsurile pentru ca scriitorul să nu poată părăsi Craiova. Credeau că ar fi putut deveni unul din liderii mişcării...n.n.) “Bine, nea Gary, suntem acum în 1982, din punct de vedere cultural e cel mai prost an, m-au pus să fac sicrie ca să rentabilizez teatrul..” Şi-mi zice: „Eşti copil, de ce te miri? De ce te miri? Nu vezi unde stăm noi, acuma, de vorbă?”

Ultima întâlnire între Autor şi Actor: “La Costică”

Am stat cu el, atunci, de la ora 11 jumate până a doua zi la patru. El fuma. Crede-mă, Mihai, nici n-am simţit cum a trecut timpul. Când el s-a uitat la ceas mi-a zis: “Mă, Korci, tu ştii cât e ceasul?” „Patru”. „Tu nu trebuie să pleci cu trupa?” „La şase-i plecarea.” Atunci i-am zis: „Gary baci, din suflet te rog, dă-mi o piesă de-a dumitale”. „Mă, ce vrei să faci? Tu vrei să păţeşti ce păţesc eu? Ai citit din piesele mele?” „Aş vrea să facem *Arca bunei speranţe* dar nu mă lasă nimeni”. „Nu ştiu...” Aici l-am văzut că s-o-ndoit un pic. „Gary baci, la ieşirea din Craiova e o cârciumioară. Se cheamă *La Costică*. Noi, şi când venim la Craiova şi când plecăm din Craiova, ne oprim aici şi ne pişăm. Sau să bem o ţuică sau o bere. Eu acolo fac pauză şi v-aştept”. „Da, bine, bine...” „Dar, vă rog frumos, să nu mi-o luaţi în nume de rău. Eu vă dau o sută de lei ca să veniţi cu taxiul.” „Vrei să-ţi spun ceva, copile? Mi-e ruşine că trebuie să-ţi accept suta”. Ne-am pupat, am plecat, el a mai rămas. Am urcat scările, am trecut prin sală, actorii din Galaţi repetau pentru spectacolul din seara aia, nu m-a băgat nimeni în seamă, am ieşit şi mă întâlnesc cu actorul Vida Geza. „Ce faci aici, la ora asta?”, m-a întrebat el. „Am avut ceva treabă cu Mircea...” Cu el mă ştiam pentru că imediat ce am fost numit director mi-a dat un telefon ca să mă felicite. „Sunteţi cel mai tânăr director din ţară. Mi-aş oferi serviciile să pun ceva în scenă, la dv.” „Cu mare dragoste dar e o lege pe care eu nu vreau s-o încalc. Dacă o să-mi faceţi un spectacol ***zeiss*** o să angajez. Vă angajez o jumătate de an, cu un salariu la nivelul dv.şi câştigaţi mult mai mult decât cei 4.500 cât e baremul maxim pentru regia unui spectacol. Aşa câştigaţi 7.000”. „Ei , aşa-i când vorbim între noi, ăştia, din naţionalitatea conlocuitoare...”, a zis regizorul Mircea Cornişteanu. Nenea Gary a venit, punctual, la întâlnirea fixată „La Costică” i-a dat fostului său concitadin o piesă pe care n-a reuşit s-o pună, niciodată, în scenă. („Eşti copil, de ce te miri? De ce te miri? Nu vezi unde stăm noi, acuma, de vorbă?”)

Ei, dar vorba cântecului, *Sfârşitul* nu-i aici...

La Petroşani, în ziua de 21 septembrie, seara la ora 19, a avut loc premiera spectacolului „Procesul” de Valeriu Butulescu în regia lui Horaţiu Ioan Apan. În rolul scriitorului Ion D. Sîrbu a jucat, minunat, actorul Carol Erdos. Avea toate motivele s-o facă. După 49 de ani de la întânirile lor nocturne din casa conspirativă din capătul de nord a cimitirului din Petrila cei doi s-au întâlnit, din nou, sub luminile orbitoare ale rampei. Peste drum, în Piaţa agroalimentară din Petroşani, d. Pavelonesc îşi freca, din pricini evidente pentru cunoscători, bucuros mâinile în faţa localului său. Pe care l-a botezat, simplu şi la obiect,: „LA COSTICĂ”...

Nota redacţiei:
O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendinţa scriitorilor actuali – incitaţi de tehnica ultramodernă – este să trimită acelaşi text la cât mai multe publicaţii. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunţăm pe colaboratorii noştri că ***Argeş*** *nu publică decât texte originale, care nu au apărut iniţial în volume, reviste etc., iar textele nu le primeşte decât în format electronic, cu diacritice.*

actualitate

Revista **ARGEŞ** poate fi procurată şi prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediţie fiind suportate de către expeditor.

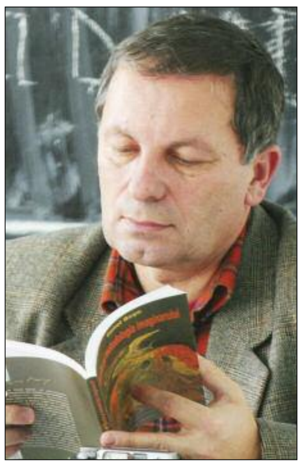
IMPORTANT! Vă puteţi abona pentru anul 2019, costul abonamentului fiind de 42 lei/an.
Plata se face prin mandat poştal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Piteşti, Casa Cărţii, Piteşti, O.P. 1, cod 110013. Tel./fax: 0248/219976.

ARGEŞ
- **Revistă lunară de cultură**
- Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Piteşti** şi a **Uniunii Scriitorilor din România**
- Editată de **Centrul Cultural Piteşti**
- Membră **ARIEL**

Senior editor:
CALINIC,
Arhiepiscop al Argeşului şi Muscelului
Redactor-şef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN**
(augustindoman@yahoo.com, http://www.blogdoman.blogspot.com)
Secretar de redacţie: **SIMONA FUSARU**
(fusaru@gmail.com, https://fusaru.blogspot.com/)
Consilier editorial: **NICOLAE OPREA**
Redactori: **MARIANA ŞENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**

Redacţia:
Piteşti,
Casa Cărţii,
Centrul Cultural Piteşti;
http:
www.centrul-cultural-pitesti.ro;
tel./fax: 0248/219976
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la SC Argeşul liber SA
ARG PRESS

Mihai Barbu

Îți spun eu cum o lucrat la mină. L-au angajat până la urmă. Dl. Pârlea îl trimitea după apă la suprafață și după cheia de pilugă. E stâlpul de brad care se pregătea pentru armarea abatajului. “Pregătiți cheia de pilugă la suprafață că venim noi după ea! Când ați terminat vă duceți acasă. Lăsați lampa și vă duceți acasă!”

reportaj

Reportaj obiectiv despre trei locuri esențiale din biografia unor oameni marcanți ai scenei românești:

O casă conspirativă, toaleta unui teatru național și birtul omniprezent “La Costică”

În ziua de 6 februarie 1963, scriitorul Ion D. Sîrbu este grațiat prin decret prezidențial. Ispășise 5 ani, 4 luni și 20 de zile dintr-o condamnare de șapte ani pentru delictul de uneltire contra ordinii sociale (a scris o piesă „Sovrom cărbune” pe care ar fi vrut s-o trimită-n Franța) și un an pentru omisiune de denunț (legată de o manifestație preconizată a fi în sprijinul revoluției maghiare din 1956). Se întoarce, spășit, la Petrila și în mina strămoșilor săi. Mama sa crede că e vorba de un blestem de care nimeni, din Vale, nu poate scăpa. „Vezi, ai fost mare profesor, ziarist, filosof, tot aici te-ai întors. Miner te-ai născut, mina e soarta ta. Din Valea asta nu poate pleca nimeni”. (Ca orice mamă, c-am avea dreptate...) Într-o scrisoare, datată 23 aprilie 1963, îi scrie prietenului său Deliu Petroiu, că stă singur în casă, absolut singur, că nu iese cu săptămânile, nici până la poartă. „Sunt singur pe lume, fără dragoste, fără prieteni apropiați, ca după un cumplit incendiu”. Se ferește de oameni, de piețe și de zgomot. E ca un violonist care nu a mai cântat de mult timp și se ascunde acum, în pivniță, ca să exerseze. I se pare că e, la 44 de ani, un om bătrân și trist. Îi pare, deasemenea, că moartea i s-a cuibărit în inimă și că fiecare cuvânt îl doare.

Sus în deal e-o casă și acolo-i...

Zilele trecute, cu ocazia unui simpozion organizat de Teatrul din Petroșani, la comemorarea a 30 de ani de la trecerea spre „Otopenii de Dincolo” a Scriitorului l-am întâlnit pe actorul Carol Erdos. El a venit de la Satu Mare, pentru a interpreta, pentru prima dată, un rol pe scena teatrului din Vale. Când se întâlnesc doi vechi petrileni (Actorul și reporterul, n.n.) vor discuta, inevitabil, și despre cel de-al treilea. A fost un prilej nimerit de a identifica, împreună, casa unde scriitorul Ion D. Sîrbu a stat „singur, absolut singur”, și de unde „nu ieșea cu săptămânile nici măcar până la poartă”. În mod cert nu era casa proletară, de la nr. 6, de pe strada Malinovski din colonia noastră petrileană. (Înainte vreme, strada s-a numit Regele Ferdinand, apoi și-a schimbat numele în Zorilor iar azi poartă numele scriitorului..., n.n.) Acolo stătea mama sa, acolo venea, mereu, Irina, sora scriitorului și Dorel, nepotul lui. Nu a fost o operațiune dificilă. Petrila începe cu un cimitir și se termină cu un altul. Față de Petroșani, Petrila e orașul de dincolo de barieră. O cale ferată pe care, până nu de mult, două locomotive împingeau cu greu șirul de vagoane pline cu cărbunele extra de la minele Petrila și Lonea, desparte cele două orașe. Linia ferată străbate un tunel pe care, copii fiind, l-am parcurs, la pas, de câte ori voiam să mergem să ne scăldăm. Dincolo de tunel era o captare de apă, rece ca gheața, pe care o făcuseră cei ce regularizaseră nebădăiosul pârâu Roșia. (Acolo s-a antrenat și Avram Iancu, înainte de a traversa, doar în chiloți și cască, Canalul Mânecii supranumit și Iadul de gheață, n.n.) Imediat după calea ferată, în stânga șoselei ce te conduce, în final, până în zona locuită de momârlanii locului, e Cimitirul. În extremitatea sa de la răsărit o cotea, spre stânga, drumul de țară ce urmărea conturul acestui perimetru al sufletelor moarte și care sfârșea, brusc, în niște brazi semeți și falnici. În urmă cu jumătate de veac acolo era o casă. Am mers, zilele trecute, în căutarea ei. Dacă în fața cimitirul are un gard trainic, din beton și cărămidă, în spate e ca vai de mama lui. Am văzut un gard de lemn, știrb, cu mari goluri de care mai atârnau, din loc în loc, niște sârme pe care, odată, demult, erau împletite bucăți de scânduri. Era o imagine dezolantă. În liniștea de mormânt se auzeau, ritmic, niște lovituri de ciocan. Era un meșter, meșterul Vasile, care cioplea în marmură vorbe de duh. Mi-am exprimat nedumerirea că aceste versuri erau scrise pe partea din spate a marmurii. În față erau gravate numele celui plecat dintre noi, anii în care a fost pasager pe acest pământ iar în spate, pentru că nu mai era loc în față, erau săpate, în marmura eternității, versurile. Acestea, ne-a mărturisit modestul nea Vasile, sunt o combinație între voința familiei și talentul lui multilateral. Vă oferim câteva exemple: 1. “Să vă iubesc mi-a fost ușor/ Să vă uit este imposibil”, 2. „Departe de ochi/ aproape de inimă”, 3. „Mi-ai fost prea scump în viață/ Prin moarte mi-ai lăsat/ O rană adâncă-n suflet/ Ce nu-i de vindecat” și 4. „Lacrimi multe curg ușor/ De-al vostru dor apăsător/ C-ați plecat așa devreme/ Și-ați lăsat mare durere”. Ne-am lămurit cum se manifestă talentul poetic într-un perimetru funest și am plecat mai departe. Casa pe care o căutam nu mai există. Pe platoul din capătul cimitirului sunt, acum, spații generoase pe care oameni cu dare de mână și-au construit case temeinice, garduri falnice și garaje pentru mașinile lor puternice. Drumul era, însă, același. L-am urcat cu greu și m-am mirat cât de curajoși și inconștienți eram să-l coborâm, vijelios, pe săniile noastre improvizate, până-n șosea. Am dat de pante foarte pronunțate și de viraje periculoase. Habar n-aveam, pe atunci, că un alt meșter Vasile abia aștepta să ne compună epitaful pe-o biată cruce de lemn. Marmura, ca și poezia funerară, a pătruns în cimitirul nostru abia în zorii mileniului III. Dar, să revenim la casa de-acum o jumătate de secol...

Pe atunci, în urmă cu vreo 50 de ani, acolo era o casă „conspirativă”

Acolo a ajuns, în fiecare seară, la ora 6, un elev de 12 ani, vreme de cinci luni la un domn care citea și se ascundea de lume. Era secretul lor, extrem de bine păzit... „Casa era în vârful dealului, pe drumul care pe atunci, pentru noi, era pârtie de săniuș. Un momârlan, pe care îl chema nea Alexe, era proprietar acolo. Casa era chiar în drum, pe lângă ea era o porțiune de vreo 70-80 cm, cât o potecă, ce ducea spre curtea lui nea Alexe. De ce s-a dus scriitorul acolo? În perioada primăverii ea era ascunsă de vegetație, de niște brazi falnici și nimeni nu știa ce se petrece acolo. Bănuiau, poate, că groparii din cimitir aveau magazia cu ciment și scule. Casa era împărțită-n două. Într-una din părți erau așezate sculele iar în partea cealaltă aveau o măsuță improvizată unde mâncau. Când s-a dus acolo nea Gary, ei i-au făcut un prici din scânduri pe care să doarmă. I-au lăsat și niște blănuri de oieri cu care se înfășurau iarna să nu le fie frig. Pe alea a dormit, cu alea s-a acoperit. Ușa o avea spre capătul de sus a cărării. O ținea deschisă ca să intre lumină și nimeni nu putea să vadă, de jos, dacă era cineva înăuntru. La acea casă, Sîrbu a ajuns pentru că-l cunoștea pe groparul Ioșca baci, care era șeful groparilor din Petrila. Ioșca baci n-a spus nimănui, nici ortacilor săi, nici ucenicului său, cine era acel om și ce căuta el acolo.Și ăia nu știa nimic și cred că nici nu-i interesa. Eu, în fiecare zi, seara la șase, când începea să se întunece și era lume mai puțină-n cimitir mă duceam la mormântul lui tata. Mama îmi dădea o lumânare, o aprindeam și apoi urcam pe poteca care ducea până sus, în coama dealului, unde era casa. Îi duceam o papornită, i-o lăsam și mă-ntorceam la mormântul tatii. În papornită îmi punea cărțile pe care le citise și îmi dădea un bilet pe care erau scrise cărțile pe care urma să i le duc a doua zi. Avea un carnețel, cum erau la noi, alea mici pe care îți notai numerele de telefon. Era cam jigărit... Rupea o foaie din el și-mi scria cărțile pe care le voia. Eu o băgam în buzunar și-mi zicea să i-o duc lui Katy neni. Erau cărți pe care el în perioada studenției le adusese de la Cluj, asta am aflat mai târziu de la soră-sa, dar nu apucase să le citească pentru că l-au băgat la pușcărie pentru revoluția din Ungaria. Seara, când se lăsa întunericul, eu vedeam că arde o feștilă acolo. Era o lampă de miner. Era o lampă pe care cred, dar nu bag mâna-n foc, i-a adus-o de acasă Ioșka baci, că a fost miner și el, c-a să aibă noaptea la ce citi. La aia citea peste noapte. De obicei îl găseam obosit. Îmi spunea de fiecare dată să tac și să nu spun nimănui de întâlnirile noastre. *Nu spune la nimeni că m-ai văzut, nu spune la nimeni c-ai fost aici!* Și voia să doarmă. Mă duceam acasă și a doua zi dimineață, mama lua plasa, biletul meu și se întâlnea cu maică-sa la biserică. Se duceau la slujba de dimineață. Mama îi dădea plasa cu biletul și înainte de ora șase, Katy neni venea la noi cu plasa. Lăsa plasa, eu o luam și-mi făceam treaba. Totul a durat cam vreo trei luni jumate”.

După cinci luni de la eliberare, Sîrbu a fost angajat, vagonetar, la mină

Scriitorul în mina strămoșilor săi. Varianta minerului Radu Pârlea: În 1963, știu precis, eram schimbul I când a venit șeful de brigadă ca să mă cheme la birouri. Acolo era Bura Brutus, Bodenlosz, brigadierul meu și Bartha Francisc. Dar cu ei mai era un cetățean pe care nu l-am cunoscut. Și or vorbit ei ceva acolo, pe ungurește, dar când vorbeau cu mine nu-mi putea pronunța corect numele Pârlea. Numai eu eram român între ei. După un timp îmi zic: „tovarășe Pârlea, hai încoace. Ăsta-i ortacul dumitale și de azi înainte răspunzi de el”. Lui i-au spus: „Dv. nu faceți nimic altceva decât ce zice tovarășul Pârlea Radu”. Afară era cald și dumnealui a venit gros îmbrăcat. Se vedea pe el că era om inteligent, om cult. Cum au plecat ăia, i-am spus: “Cum ați zis că vă cheamă?” Am dat mâna și m-am recomandat: „Mie-mi spune Pârlea și Radu”. „I.D. Sîrbu”, a zis dumnealui. „Bine, atunci eu o să vă zic Domnu’ Sîrbu. Îi spuneam domnu’ Sîrbu iar el îmi spunea domnu’ Pârlea. Când era treaba ne spuneam tovarășu’”. M-am dus cu el în mină și i-am arătat unde sunt întrerupătoarele. I-am spus ce e ăla un foietaj, unde este apa, căci atunci nu era apă în mină și trebuia adusă cu sacaua. Cât a lucrat cu mine numai foietaje a făcut. Îl știa toată lumea drept „Omu’ lu Pârlea cu foietaju’”.

Scriitorul în mina strămoșilor săi. Varianta actorului Erdos Carol: Îți spun eu cum o lucrat la mină. L-au angajat până la urmă. Dl. Pârlea îl trimitea după apă la suprafață și după *cheia de pilugă*. E stâlpul de brad care se pregătea pentru armarea abatajului. “Pregătiți *cheia de pilugă* la suprafață că venim noi după ea! Când ați terminat vă duceți acasă. Lăsați lampa și vă duceți acasă!” Și asta a făcut o lungă perioadă de timp. Mai făcea în mină, ceea ce artificierii numeau, *plastelina cu trotil*. A te duce să pregătești cheile de pilugă iarna era o chestie grea. Era zăpadă, din stiva de bușteni, alegeai unul, îl dădeai jos să-l cureți. Apoi veneau cei doi mineri din echipă, loveau cu săcurile în capetele bușteanului și-l duceau la colivie. Coborai la orizontul respectiv, mergeai pe galerie și ajungeai la suitor. Acolo era lucrul dracului că trebuia să-l urci sau să-l cobori pe scări până la frontul de lucru. Pe el niciodată nu l-au pus să facă nici una din operațiile astea ce presupuneau forță și îndemânare. El curăța lemnul de zăpadă și pleca. Mama mea era surprinsă de multe ori și îi spunea lui unchiul meu Kibedi Albert (Olbi) care era stahanovist că băiatul lui Katy neni vine foarte repede de la șut acasă. „Care-i treaba?”, a întrebat mama. „No, Anușca, taci din gură și

(continuare în p. 31)